Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber pastoralis

https://hdl.handle.net/1874/330803

Hs.
3 F 6

39 (*Eccl. 96*, *antea 292y.*) *Membr. 4°. 131 ff. Saec. XV.*

S. Ambrosius, Liber pastoralis, f. 1b—11a.

Fol. 1b. Ant(iphona) de S. Ambrosio, cet. Fol. 2a. Incipit liber pastoralis, cet.

S. Augustinus, Sermo ad sacerdotes et episcopos, f. 11a—13a.

S. Ambrosius, Oratio ad S. Trinitatem pro exstirpatione septem vitiorum capitalium, f. 13a—22a.

39

Idem, De virginitate ll. IV, f. 23—78b.

Idem, De viduis, f. 78b—97a.

Idem, De mysteriis, f. 98—108a

Idem, De sacramentis, f. 108b—131b.

„Pertinet ad Carthusienses prope Traiectum."

et ponit' supra candela
bru: q̄tenꝰ ad lucē eiꝰ no
mo ad horā ymo ad etiā
gaudeat vniuersi Regebat
ergo cōmissā sibi familiā:
fr̄es sollicite instruebat et
iuxta illud de sc̄o honorato
dom qd frequēt' in ore ha
bebat multūq̄ laudabat:
torpētes semp excitēs ad
desideria. feruētes spū co
gebat ad requiē. Exhibe
bat se prioī suo alterū
ioseph qui optīe ee dūm
cū eo sciebat. vnde credi
tis sibi oībꝰ nichil ei p̄e no
uerat: nisi panē tm̄ quo
uescebat. Ipē uero fidelis
in oībꝰ tamq̄ dauid ingre
diēs et egrediēs ad ad
imperiū eiꝰdem cunctis se
prudēt' hēbat. Erat re
uera dn̄s cū eo maifeste:
et oīa opa eiꝰ dirigebat
Unde ad ingressū illiꝰ
bn̄dixit dn̄s domui sue
valde: exubērare eā faciens
in oībꝰ bonis. Erat quoq̄
in sermōe prudēs et ef
ficax: in cōsilio autē et
circūspectꝰ. Qui ad illū

aut certe promptuariū ci
tās ex hoc in illud. Si eni
de qualibꝰ aliq̄ cōsuli
aut ab aliquo cōsulē...
mox cōsiliū p negocio in
stāti reserbat opportunū
cōsulēs eū uel ab aliquo
cōsiliū accipiēs. Sed cōfe
tim cōsilio salutari: de ca
ducis ad māsiua cōsulen
te et consultū transferebat
Irrideat si videat talia
psequentē aut nimiū le
ti aut parū credulꝰ. il
le sillabas cōmpta cōpt
et cauillet: isti sentētijs
detrogēt et discredāt. Ego
vt uerū fatear lectis sa
tisfacere nescio: incredulis
nō sufficio. Ipis aut qui
bus sola p̄scipuā veri
etiā nullo fucatā ābitu
uerboꝝ placet: id qd ue
cū nom celandū nō non
dixi dixi: sed fiducialit
imperanti cedo caritati
vt facultas tulit exposui
Sillabas calūpniātibꝰ
vtpote doctis relinquo
Disceptātibꝰ sine veritate
ad defensionē meā pono

[...]
... industrie facultatem gubernaverit: vel qui sollicitate prelationis
officio insudaverit: quamquam in diversis
sit in rebus temporalibus omnibus in eo con-
silium petentibus ... procurator con-
stitutus domus carthusie consul-
tor extiterat efficax et de-
votus. Capitulum xiiij

Post hec iam cum hugo
in quietis sue nidu-
lo per bina circiter lustra
moratus: et mundo plene
mortuus. plurimis undique
et pennis fultus solidissimis
ad volatum esset aptissimus:
purgatione totius domus ei
in spiritu licuit renitenti prior
suus delegavit. Huiusmodi
vero columba hec pulcherrima
pennis abhorrebat volatum
horrebat corporaliter circumvo-
lare officinas materiales et
diversoria corporalia: qui
spiritualiter volare didicerat ad
domum patris qui in celis est:
et multas mansiones domini vir-
tutum cogitatione spirituali et
aviditate perambulare etiam
tabernacula. Volatus quippe
pe iste fuit ad requiem:
ille ad fatigationem. Ad huius

[...]
tam ad illum sumebat pennas
suas diluculo ut habitaret
in extremis maris: cuius iti-
nera maris licet sibi extre-
ma erant: quia in tenebris
curarum et sollicitudinum que
amaritudinibus erant referta.
extra negociorum tamen secularium
mare erat. Videat autem
prior illius ut erat prudentia
sicut et benivolentia potius
Videat inquam illum vas esse in
in honorem utile in omnibus: et
ad omne opus bonum sufficiente
Dicebat enim serviendo fide-
lissime ihesu christo affectum
dedicasse: bonis quibusque
operibus preesse. Reputabat
igitur indignum alius eum de
cetero manere infructuosum
qui sicut oliva fructifera
speciosa et uberrima fruc-
tificaverat sibi sibi in do-
mo dei. Moverat illum et
igne caritatis splendescere:
et pinguescere oleo pietatis
Nec censebat oportunum
ut lucerna lucens et ardens
sub modio diutius latens
sibi tantum luceret: que luce omni-
bus qui in domo dei erat

In hoc volumine continentur in primis No 3. F. 6

Liber pastoralis beati ambrosii

Ambrosius de virginitate libris quattuor et viduis ~~liber q~~ lib. vnus

Item ambrosius de misteriis ~~liber quinque~~ liber vnus

Item ambrosius de sacramentis libri sex

Pertinet ad carthusienses prope Erfurtu

N°. 253. J.

N°. 292. J.

Ant. de sco ambrosio epo & doctore.

O Columpna pontificu̅. baculusq̧ pastorum om̅. qui terrenu̅ non formidasti imperiu̅ du̅ attenderes celestem dn̅m. pro quo maluisti offerre corpus ꝓpriu̅ q̅ deserere gregem co̅missum. exhibens te pastorem non mercennariu̅. pro quibꝫ tibi tradidit deus regnu̅ eternu̅ V. Magnificauit eu̅ dn̅s in conspectu regu̅. et dedit illi corona̅ glorie

Deus qui ecclesie tue beatu̅ ambrosiu̅ coll. pastorem tribuisti strenuu̅ ac contra hereticam prauitate̅ et seculi potestate̅ ꝓpugnatorem precipuu̅. tribue nobis eius meritis et precibꝫ mundu̅ hunc contempnere in maligno positum. et totis virib; appetere regnum sempiternu̅. P

~~N. 137. B.~~

nº. 253. y.

Incipit liber pastoralis beati Ambrosij epi et doctoris ecclesie preclarissimi Capm primū

Si quis fratres oraculi celestis remi
niscitur. quo frugi famulū de ser
uata sibi pecunia. quā ad p̄rogan
dum susceperat dn̄s increpauit
dicens: tu dedisses pecuniā meā nūmulariis.
et ego veniens cū usuris exegissem eam. non
iam ociosus auditor collatam sibi diuini mu
neris grām suis tantū usibz reseruabit: sed
cunctis eam comitabilem faciens. copiosius p̄
rogando securius possidebit. Ut sibi p̄ hec et
plurimis edificationis exhibeat fructum: et
velut decora arbor pomis referta nō infructu
ose probetur occupare terram dū viuit. cū et
p̄ seipsam pomis ornetur: et om̄s qui ex ea
fructū perceperit saginetur. Beato nos etiam
ap̄lo ad hec eadem inuitante. Nolite querere
que vr̄a sunt: sed que alior. Et alibi. Nō que
ro quod michi utile est: sed qd' multis. ut sal
ui fiant. Idcirco nos quibz in verbis diuinis
credita est dispensatio. et qui gregem xp̄i ale
dū nutriendūqz suscepim9. non sine ingenti
p̄iculo noxam nos credim9 euasuros si non
scdm̄ hūc modū viuamus: aut etiam si nō p̄
dicamus. Et licet ad hec p̄dicanda nos cetar

no

det vite huiꝰ improbitas: inuitat nos tamen p̄
cepti necessitas. Et ve iam m̄ est si mūne p̄dica
uero: et si susceptū thesaurū in terra defossum.
id est in meo corde diu occultauero. et lucernam
diuini verbi compressā sub modio retentauero.
et nō sup̲ candelabrū ꝓpositā. cūctoꝝ oculis
manifestauero: et claustra hūane impiae p̲
claues illas regni celoꝝ quas in beato petro
ap̄lo cūcti suscepimꝰ sacerdotes mūne resera
uero. Ut audire p̲ hoc merear pro lingue mee
modulo. euge serue bone et fidelis. q̄a in pau
ca fuisti fidelis sup̈ multa te constituā: intra
in gaudiū dn̄i tui. Unde veteris hys increpa
tionibꝫ et supplicijs subdi. timore pene p̲cul
sus. et amore fraterno inflāmatus non iam
ad subditū loquor vulgus. qd' iugiter mone
consueui: sed ad ipsos iam p̄dicatores vulgi.
mea verba conuerto. Et meis conseruis velut
obediens seruus. id est ep̄s sacerdotibꝫ. antis
tes pontificibus audacter p̄dicare salutis co
munia non retardabo. Nec p̄rogatiuā michi
met scīe si hec meis consacerdotibꝫ caritatis
intuitu p̄rogem vendicabo: aut vite p̲fecte
me eē fateor. cū de vita p̲fecta alios moneo.
sed potius cū hec ad illos loqui audeo: simul
cū illis que loquor audiam. Aggrediar iam

diuina ope suffultus. facultate qua valeo. et
eorum precibus adiuuatus ad quos noster respiciet ser
mo desideratum carpam iter: et in gremio quasi
consacerdotum positus. ipsos alloquor sacerdo
tes Exhortatio ad audiendum que dicturus est
de honore simul et periculo episcoporum. Capitulum ii.

Audite me vtissimi patres: et simul disa
te stissimi fratres. Audite me stirps leui
tica. germen sacerdotale. prepago sanctificata: du
ces et rectores gregis christi. Audite me rogantem
vos pariter et timentem. et commodis commo
nitionibus solito consulentem: et honorem episcopatus
demonstrare volentem. Vt cum honoris prerogati
uam monstrarim. merita etiam congrua requi
ram. ne falli possimus in opere: qui cognoscimus
veritatem. Dignum est enim ut dignitas sacerdota
lis prius noscatur a nobis. et sic deinde seruetur
a nobis. ut psalmigraphi sententia queat re
pelli a nobis. Homo cum in honore esset non intel
lexit: comparatus est iumentis insipientibus. et
similis factus est illis. Honor igitur fratres et sublimi
tas episcopalis: nullis poterit comparationibus ade
quari. Si regum fulgori compares et principum
dyadematibus. longe erit inferius: quam si plumbi
metallum ad auri fulgorem compares. Quippe
cum videas regum colla et principum submitti ge

nibꝫ sacerdotū. et exosculata eoꝝ dexteram: oro
nibꝫ eoꝝ credant se communiri. Quid iam de
plebeia dixerim multitudine. cui non solū
preferri a dn̄o meruit. sed ut eā quoqꝫ iure
tueat̄ patrio. p̄ceptis imperatū est euange
licis. Sic certe sic a dn̄o ad btm̄ dicit̄ petrū.
Petre amas me? Et ille. Tu scis dn̄e: quia
amo te. Et cū tercio fuisset interrogatus. et
trina r̄n̄sione fuisset subsecutus: repetitū
est a dn̄o tercio. Pasce oues meas. Quas o
ues et quē gregem nō solū tūc beatus susce
pit apl̄s petrus. sed et nobiscū eas accepit.
et cū illo nos eas accepimꝰ om̄s. Unde que
regende sacerdotibꝫ traduntur: merito rec
toribꝫ suis subdi dicunt̄. Quia euangelico
choruscante mandato videmꝰ nichilominus
esse p̄scriptū. nō est discipulus sup magistrū
neqꝫ seruus sup dn̄m suū: sed sufficit disci
pulo ut sit sicut magister eiꝰ. et seruo sicut
dn̄s eius. Hec v̄o cuncta fr̄es ideo nos premi
sisse debetis cognoscere. ut ostenderemꝰ nich
il ēē in hoc seculo excellentius sacerdotibꝫ: nich
il sublimius ep̄is reperiri. Ut cū dignitatē ep̄a
tus ep̄oꝝ oculis demonstrauimꝰ digne noscaꝰ
quid sumꝰ: et qd' sumꝰ professione. actione
potius q̄ī noīe demonstremꝰ. Ut nomen con

gruat actioni. et actio videat nomini. ne sit no
men inane. et crimen immane: ne sit honor sub
limis et vita perilis. ne sit deifica professio et
illicita actio. ne sit religiosus amictus et irre
ligiosus profectus: ne sit gradus excelsus et
deformis excessus. Ne habeat in ecclesia cathe
dra sublimior. et consciencia sacerdotis repe
riatur humilior. ne locutione simulemus colum
binam. et mente habeamus caninam: ne professi
one monstremus ovinam et ferocitate habeamus
lupinam. ut digne nobis per prophetam videatur
a domino. Populus hic labiis me honorat: cor autem
eorum longe est a me. **Que requiruntur ab episcopo**

Ergo fratres **plus quam a sacerdote. Cap. iii**
sicut senatorem clamis ornat. sicut agri
cultura rusticum. sicut barbarum arma. sicut
nautam navigationis pericia. et singulos quosque
opifices operis sui qualitas ipsos demonstrat no
auctores: sic episcopum non aliter nisi episcopalia
opera designant. ut ex bono opere magis quam pro
fessione noscatur. plus meritis esse episcopus quam quo no
mine vocetur. Quia sicut nichil esse diximus
episcopo excellentius. sic nichil est miserabilius si
de sancta vita episcopus periclitetur: si sacerdos in cri
mine teneatur. Et ut levius est de plano cadere no
sic gravius est qui de sublimi ceciderit digni

tate: q̄a ruina que de alto fit: grauiori casu collidit̄. Honor quidem ep̄alis coram hoibꝫ p̄clarus ē: sed si ruinā sustineat dolor magnus ē. Nam q̄ntū pre ceteris gradus ep̄alis altior est: tanto si ꝑ negligentiā delabatur ruina grauior est. Magna sublimitas: magnā debet habere cautelam. Honor grandis: grandiori debet sollicitudine circumuallari. Cui plus creditur: plus ab eo exigit̄. Sicut scriptū est. Quia optimus pinguia sunt pessima. Et alibi. Potentes potentiora tormenta patiū tur: et scienti legem et nō facienti eā pctm̄ ē illi. Et seruus sciens volūtatē dnī sui. et nō faciens eā: vapulabit multū. Aliud est enī qd̄ ab ep̄o requirit deus. et aliud ē qd̄ a p̄sbitero. et aliud qd̄ a dyacono. et aliud a clerico: et aliud qd̄ a layco. ul̄ a singulis quibusqꝫ hoibꝫ. Et licet oīm hoīm opa deus ī suo examinet iudicio. plus tamen ab illo exigit: cui plus cōmittit̄. Ampliores enī penas luet cui numerosior regendorū ꝑplorū fuit cura cōmissa. Et ut specialit̄ ipsius ep̄atus modū et formulā oībꝫ sacerdotibꝫ depingamus: apostolica est nobis regula reuoluenda: que de hys ꝑ singula ep̄ales actus depingit. Sic ad cunctos ep̄os beatus ait apl̄s paulus. Intro

ducit verba apli pauli que scribit ad thymo
Fidelis sermo. teum de epatu. Cap. iiij
Ac si diceret. De quo sū locuturus. veraciter loquor: ne quis me existimet fuisse mentitū. Subiūxit. Si quis epatū desiderat: bonū opus desiderat. Hoc est. Si epus esse desideras. magnū est qd' esse cupis: ß et si opus bonū simul amplectaris. Nam et si aliter ēē cupis: eps ēē non potes. quia sequit. Oportz enī epm irreprehensibilem ēē. Irreprehensibilē ait. Nam si eps reprehenditur. deformiter subditur culpe. et profecto culpa ad reatū trahit. reatus ad penā: pena pduat usq3 ad mortē. Ecce ad quid voluitur dignitas epalis. Et post paululū ait. Vnius uxoris virū. Si ad superficiem tantū lrē respiciam 9. prohibet bigamū epm ordinari. Si vō ad altiorē sensū conscendim 9: prohibet epm duas vsurpare ecclesias. Et si adhuc introrsus profundiora pscruteris: monet ne post catholicū dogma. sensū inueniat eps habere hereticū. sed xpianā tantū catholicā et orthodoxam sibi associet fidem: ut vnius uxoris tantūmodo et catholice ecclie vir eps vocitetur. Sequitur deinde et ait. Sobriū. Hoc est nō vino tantū: sed et vicijs parcū. Vt nec vino amplius dul

no

geat q̄ oportet: et mente semp̄ solicitus ee̅ inue
niatur. Et adiunxit sequentia dicens. Pruden
te. Prudentia quippe nō mundialis de qua
dicitur q̄ stulticia sit apud deū. sed pruden
tia spūalis. id est ut ope circūspectus sit et v̄
bo peritus: ut sit astutus sicut serpens et si
plex sicut colūba. Et deinde infert. Ornatū.
Qd si iuxta sensū lr̄e tantū respiciam⁹ non
aliud sacerdotes q̄ amictū querim⁹ clariore
Verbi grā. Castorinas querim⁹ et sericas ves
tes. et ille se inter epōs credat ee̅ auctore: qui
vestem induerit clariore. Sed scīs apls tali
ter se intelligi nō vult. Quia nō carne epūm
no̅ sed mente docet ee̅ ornatū. Vt ille sacerdos
placeat deo: qui aīam habuit composita in
deo. Et post hec addidit. Hospitalem. Vt hu
manitatis intuitu hospicio recipiat nō habe
tes hospiciū: et egenū sine tecto inducat in do
mū suam. Nec solus deuoret dona xp̄i: que ei
no̅ largita est bonitas xp̄i. Et ut hilarem datore
diligat xp̄s: sine murmure contribuat xp̄i
paupibz. Sequit deinde et ait. Docibilem.
Id est sic polleat epūs sapīa. ut nō solū credi
tum sibi pplm sufficienter doceat: verū etiā
et cūctarum queat heresium contradictiones
a catholica repellere ecclīa. ne sua imperitia

ĩperitos m̃une doceat: et huiusmodi casu p̃-
uentus eueniat illi qđ scriptũ est. Cecus ceco
ducatũ prebens: ambo in foueam cadunt.
Quivis tale se ut dixim9 ee nõ ignorat. sacer
dotiũ m̃une appetat. Nec locũ alterius usur
pare p̃sumat. p̃sertim illius qui fulgore sue
sapiẽ: plorꝝ potest corda illustrare. Subiũxit
et ait. Oportet epm̃ etiam non esse uinolentũ

Non vinolentũ: nec litigiosum. Cap. v.
hoc est nõ multo vino deditũ. ut si vide
atur eps: utrũ biberit an nõ ignoret. Ne post
largã potionẽ vini. mulierũ delectetur illece
bris: ne p vinũ sicut ait apls. om̃is nutriat
luxuries. Deniq sequit dicens. Non percusso
rem sed modestũ. Id est manus improbas
ad cedem nõ habeat: ut suspicionibꝫ prauis
m̃une perimat conscientiã aliorꝝ. ne dum petu
lans inuenit ad cedem: athleta magis q̃ eps
iudicetur. Sꝫ magis e diuerso ab alijs illatas
patienter ferat iniurias. ut mentis modestiã
cunctis hoĩbꝫ tranquillã demonstret: et formã
patientie cunctis ostendat. Item addidit dicẽs.
Non litigiosũ. Id est nõ linguã ad conuitiũ
relaxet epus. ne p eandẽ linguã p quã laudes
refert deo. et diuina libat sacrificia: litiũ vene
na proferat. Quia nõ decet de ore epi maledic

no

tionem sumit et benedictionem egredi. ne per eandem
linguam per quam deus laudatur: homo maledi
catur. Quia non potest de uno fonte. dulcem
et amaram producere aquam. Deinde subsecu
tus est dicens. Non turpis lucri cupidum.
Id est lucri cupiditate episcopus inveniatur ob
noxius et nutriat avaritiam: que est radix omni
um malorum. Qui stipendiis tantum contentus ec
clesie sue: penitus non ambiat que intelligit
esse superflua. sed de ipsa potius paupertate ecclie
Nota sue libenter impertiat pauperibus christi. Sicut scrip
tum est. Hilarem datorem diligit deus. Et alio lo
co. Dispersit dedit pauperibus. iusticia eius manet
in seculum seculi: cornu eius exaltabitur in gloria.
Et connexuit subsequentia dicens. Domui
sue bene preesse: filios habentem subditos cum
omni castitate. Domui sue bene preesse potest
qui corporis sui servaverit castitatem. domui in
Nota quit hoc est corpori suo. imperioso iure dominetur:
ne subdatur ipse corpori suo. et desiderio luxu
rie deditus in precipitium demergatur: sed poti
us filios suos suo castitatis exemplo ad pu
dicitie regulam ducat. Nam si quis domui
sue preesse nescit. quomodo ecclesie dei curam
diligentiamque exhibebit? Hoc est enim de
quo superius diximus. Qui cordis sui domum ex

colere nō valet. quomodo plurimorum adhibe
bit diligentiā? Et qui pctī trabem ex suo non
potest eruere oculo. quomodo ex alterius ocu
lo poterit amputare festucam? Item sequitur
et ait. Non neophitū. hoc est qui nup ad fide
ex gentilitate venit: aut certe ex milicia secu
lari ad clericatus officiū est adscitus. Hii er
go non tam passim sacerdotalē accipiant
gradū: ne elati in supbiam in iudiciū incidāt
et in laqueū dyaboli. Quia qd longo tpe
minime didicit: in parvo tpe servare non pos
sunt. Et concludens regulam et epalem formā
ad extremū intulit dicens Oportet epm testi
moniū habere bonū ab hys qui foris sunt.

Oportet autē illū et testimoniū Cap. vi.
habere bonū ab hys qui foris sūt: id ē
ab hereticis seu scismaticis qui extra sctam ec
clesiam catholicā conventicula sibi pphana
pficiunt. Quos tamen testes apls testimoni
um dicit debere bonū habere de imaculata
vita et scā epi conu'satione. ne forte accipiāt
iniuria locū epo obtrectandi: et infamare
incipiant catholicū dogma. Hiis ita preli
batis ut reor in hoc opere velut a grandi fe
nore nos pensum liberatos. cū non nostra
contra episcopos. sed sci apli apposuimus

nō

testimonia: ne velut vulgaribus fabulis nostrum
irriderent opus. Cum vero auctoritate vobis
per singula sancti arripio apostoli pauli: ipsum potius
si ausi sunt. quam nos reprehendant. Et licet iam
coarctet nos libelli huius prolixitas. et tempus
nos urgeat ut ad finem huius operis veniamus.
sollicitudo tamen fratrum nos retardat a
moris. illorum praecipue sacerdotum qui mentis
torpore ebetati: sacerdotalem diffamant ho
norem. Et qui novam prodigialiter regulam
ac tempestatem peperisse deflentur. et gye
zi sectantes et symonis sententiam: sancti episcopatus
gratiam pecuniis coemerunt. Nequaquam timen
tes cum honorem sacerdotalem pecuniis emerent:
a beato petro apostolo se cum symone fuisse dampn
natos. sicut ait. Pecunia tua tecum sit in perdi
tione: quia donum sancti spiritus te credidisti pecuniis
comparare. Et lepram gyesi a sancto suscepisse
se credant helyzeo: qui gradum sacerdotalem in
se existimant pecuniis comparare Contra
symoniacas ordinationes episcoporum. Capitulum vii.
Quibus cum ista diximus: sufficere de
buit suam comparando lepram pos
sidere. Nam sicut validioribus morbis capite
viciato reliquum necesse est corpus inundati
one superioris morbi letaliter irrigari. ita quoque

caput videntur ecc̃ ecclie. morbo pestifero fraternū
viciant corpus: ut nichil ex totius corpis com
page insanatū possit euadere. qd̉ negligen
tiū sacerdotū viciositatis mortale non infe
cerit virus. Ita ut videas in ecclia passim q̊s
non merita: sed pecunie ad epatus ordinē
prouexerint. O nugacē pplm et indoctū: qui
talem sibi adsciuerit sacerdotē. Quos si per
cunctari fideliter velis. quib eos pfecerit sacer
dotes: respondent mox et dicūt. Ab archiepo no
sū nup eps ordinatus. Centū et solidos dedi:
ut episcopalem grām consequi meruissem.
Quos si minime dedissem: hodie epus nō essem
Unde melius michi est aurū de sacello minuere
q̄ tantū sacerdotiū pdere. Aurū dedi: et epatū
comparaui. Quos tamen solidos si viuo: recep
turū me ilico non diffido. Ordino pbros. conse
cro dyaconos: et accipio aurū. Nam et de alijs
nichilominus ordinib; pecunie questū profliga
re confido. Ecce et aurum qd̉ dedi. in meo sacel
lo recepi: et epatū gratis accepi. Nempe hoc ē
qd̉ doleo. quia archieps carnaliter epm fecit:
nam ppter pecunias spūaliter leprosū ordina
uit. Pecunia inquit tua tecū sit in pdicionē.
quia donū grē scī spūs precio comparasti: et
cōmerciū miserabile in auarū genus peregisti.

Et nescii hoīes et indocti: in ordinationibz eorū
clamant et dicunt. Dignus es et iustus es: et
consciētia misera indignus es et iniustus es di
cit. Pronūciat enī huiusmodi eps ad pplm di
cens: pax vobis. Oculis quidem carnalibz vi
detur quasi eps magnus: et diuinis obtutibz
inspicit leprosus magnus. P pecunia acqui
siuit indebitū ordinē: et apud deū pdidit inte
riorē hoīem. Caro suscepit dignitatem: et aīa
pdidit honestatē. Caro ancilla. dn̄a facta est
aīe: et aīa que erat dn̄a. fc̄a est famula car
nis. Caro dn̄atur pplis: et aīa seruit demoni.
Carni sacerdotiū comparauit: et aīe detrimē
tū parauit. Et quid prodest huiusmodi hoī
si totū mūdū lucretur. et aīe sue detrimentū
patiatur? Aut quā dabit homo cōmutationē
pro aīa sua? Quod dedit cū ordinaretur eps
aurū fuit: et qd' pdidit aīa fuit. Cū ordīaret
aliū qd' accepit pecunia fuit: et qd' dedit lepra
fuit. Hec sūt mercimonia iniquorū: in pnicie
eorū. Itē cont' eos qui pecunias accipiūt ex ordīa
tōe. Capi viii

Interrogo tamen fratrem et coepm
meū. quia et ego eps sū: et cū epō loquor. Dic
ergo michi paulisper frater epe. Cū dares pe
cuniam. quid accepisti? Grām epālem accepi.
Ergo interrogo te. Hec grā cur tali vocabulo

nūcupatur? Rn̄des. Cur inquis? Videor pro
eo q̄ gratis datur: ideo gracia vocitatur. Ergo
si gracia gratis datur: et aurū nō estimatiā te
cur grā pecunijs comparatur? Rn̄det. Non
inquis michi daretur: si pecunijs nō emeret.
Nec ep̄s fuissem ordinatus: si pecuniā nō de
dissem. Ergo ut apparet ex visionibz tuis. gra
ciam cū ordinaveris nō suscepisti: quia gratu
ito eam nō meruisti. Et ideo frater si gracia
nō accepisti. quomodo ep̄s effici potuisti? Na
et discipulis suis dn̄s dicit. Gratis accepistis:
gratis date. Cū ergo grām existimasti precio
possidere. eam ut video aurū dans pdidisti:
et statim grām nō acquisisti. Adhuc tamen se
mel adiciens. frēm pquiro ep̄m: ne quid de ap
probamentis vericias nos p̄termisisse videa
mur. Quis dat frater ep̄alem grām? Deus.
an homo? Rn̄des. Sine dubio deus: sz tamē
p hominē dat deus. Homo imponit manus:
deus largit̃ grām. Sacerdos imponit suppli
cem dexteram: et deus benedicit potenti dex
tera. Ep̄us inicia ordinē: et deus tribuit dig
nitatem. O iusticia: o equitas. Si homini
pecunia datur qui nichil in ordine amplius
opatur. nisi solum seruiciū quod ei creditur.
cur deo totum negatur qui ipm ordinē tibi Sno 2

largit᷑. Iustū ne tibi videtur ut seruus hono
retur. et dn̄s iniuriā patiatur? Et iniuste ac
cipiat sacerdos pecuniā. et deus patiatur ab
hoībz iniuriā? Sz quia pro concesso ordine
deus a te nichil expectat. cur a te sacerdos
impudenter pecuniā expectat? Dn̄s homi
ni certe benignius gratis donauit: et sacer
dos malignius eum sine causa predauit.
Dn̄s hoī concedere voluit gratis: et ep̄s ra
pax pecuniā ab hoīe expetit ingratus. Q̄d
enī habes qd̄ nō accepisti? Si autē accepisti
quid gloriaris quasi nō acceperis? Deplan

E cce ad que git maliciā sacerdotū. cap̄ x
mala: voluit᷑ deificus ordo. Ecce ad q̄
probra sūt prolapsi sacerdotes: qui audire
meruerūt a iudice mūdi. vos estis lux mūdi
hui᷒. Ecce quibz subiacūt᷑ gentes. quibz a do
mino dictum est. vos estis sal terre. Ergo si
lux ē eccl̄ie ep̄s a dn̄o ordinatus: ita ut im
perciie tenebras p̄dicationis sue eloquio
rutilante et conscientiarū latebras illūiet.
cur ipē palpabilibz tenebris tenet᷑ obstrict᷒?
Et nō solū q᷑ ipē dn̄ male agit digne perit.
insup et alios secū indigne pdit. Si enī me
ruisti salis possidere saporem. ut insipientiū
possis animū condire. cur infatuatus tali

vicio inmũdus te porcorũ conculcandũ pedibꝫ
prebuisti. ita ut nec alios nec teipm̃ possis con
ducere. Oculorꝫ etiam officiũ in corpore id est in
ecclia voluntarius appetisti: ut reliquũ p te cor
pus ducatũ lucis haberet. et nũc quadam lip
pitudine et caligine vicior obtenebratus. nec
teipm̃ luci ydoneũ pbes: et alijs adimis lucẽ.
De quibꝫ oculis in euangelio dicit. Si oculus
tuus simplex fuerit: totum corpus lucidũ erit.
id est si eps̃ qui lumen promeruit preesse i cor
pore. simplicitate est sancta et innocentia deco
ratus: omnis ecclia splendore luminis radiat.
Si aũt oculus tuus neqm̃ est. totũ corpus tu
ũ tenebrosũ est: id est si epus qui videbatur cor
pori subdito lucẽ prebere obnubiletur neqcie
cecitate. quid cetera faciũt membra quibꝫ lux
adempta est oculorꝫ. Id est quid secularis fac
tura est multitudo. cũ voluptatibꝫ illicitis et
actionibꝫ vetitis ad simulẽ facinorũ voraginẽ
eps̃ multitudinẽ ppli prouocauerit. ut nullu
iam iamqꝫ illicitum ẽẽ videat: qd' ab epo q̃i
licitũ ppetratur. Sed idipm̃ magis credunt ho
mines ẽẽ laudabile: quidq̃d eps̃ habuit delec
tabile. Nec quisq̃ qd' agere pontifex nõ dubi
tat: se indubitanter agere dicat. Epus enim
a cunctis indubitanter vocatus. pseitum cũ

no [beside line 12]
no [beside line 19]

ipso noie censeris. si tamen actio concordet noi: et nomen se societ actioni. Nam quid aliud interpretatur epus: nisi supinspector. Ita ut recto solio in ecclesia editiore resideat et ita cunctos respiciat. ut et cunctorum oculi in ipsum respiciant. Ergo quia ita est cur te velut tetrum speculu vniuersorum oculis demonstras. ita ut no possint obscuritate tua se comptius exornare.

no[ta]

Conclusio libelli ubi et orat p sacerdotibz

Sufficiat huc **ut possit cople i eo cotenta ca. x.** usqz nunc nris cu sacerdotibz paululu dilatasse sermone: in quo eorum excellentiam simul et casum monstrauimus. ne fidentes in sublimitate. bonorum minime requirerent pfectione moru: et in solo se crederent sacerdotes noie plus q ope gloriari. Et quamuis sciam pro hoc libello plurimos in sacerdotes. qui hec que loquimur agere noluit infideliter ee detractiuos: credo tamen plurimos qui hec agut uel age obnitunt. fideliter pro nobis oraturos. Sz sicut laceratonibz obtrectatorum minime pgrauamur: sic demu probatorum et scorum virorum orationibz adiuuamur. Age nunc sanctificus spus. qui nos in ope diuinis inspirationibz adiuuasti. cunctos sacerdotes adiuua. et presta ut faciant que in hoc opusculo ipse elo

Ozo et 9sumatio h9 libelli

qui inspirasti ut vna eis meum tribuas celorum
regna. que sanctis in secula seculorum dare promisisti. Amen. Item sermo beati Augustini ad sacerdotes et episcopos pro eorum exhortatione et instructione

Sacerdotes dei altissimi: tria sunt genera hominum que odit deus. Remanentes. retro euntes: oberrantes. Ideo vos qui preestis ad vos spectat remanentes in malo expectare. retro euntes reuocare: oberrantibus viam demonstrare. Et tardos pigrosque excitare: ne amplius dormiant non proficiendo in virtutibus. Qui enim non proficit: remanet in via. Qui peior efficitur: retro reuertitur. et qui fidem deserit. omnino in mortem dormit. Ad vos ergo sacerdotes dei pertinet excitare remanentes. errantes reuocare: sed dormientes semper increpare. Considerate autem hec omnia faciatis: quibus virtutibus fulgeatis. Considerate quid sit populo preesse: considerate quale sit diuinis sacramentis insistere. Talis denique conuenit circa sinceritatis sacramentis: qualia sunt sacra ipsa ex quibus exhibent officia seruitutis. ne circa deum offendant ipsi quod tractant: aut circa populum incipiant impedire quod predicant. Ex inordinata denique multitudine

sacerdotiũ: hodie datur contemptui nr̃e redẽp
tionis venerabile sacramentũ. Nam qui de
bent ẽẽ vicarij aplõꝝ et filij petri: facti sunt
hodie socij iude. O grandis dignitas sacerdo
tiũ: sed grandis ruina si peccant. Letamur
No ad ascensum: sed timeamꝰ ad lapsũ. Nõ est
tanti gaudij excelsa tenuisse: quanti mero
ris est de sublimibꝫ corruisse. Nec solum pro
nr̃is debitis reddimꝰ rõne: sed pro omĩ quo
rũ abutimur donis. Considerate ergo sacer
dotium esse officiũ: de lege interrogatos rñ
dere. Nam qui sacerdos est: legem dñi non
debet ignorare. Quia si ignorat: seipm ar
guit non ẽẽ sacerdotem domini. Sacerdotiũ
ergo est scire legem: ut interrogatus de lege
respondeat. Sacerdotiũ est caste viuere. pie
solure. non despectam vetulam in domo tenẽ:
nec in obsequio aliquo. Magis denuqꝫ cito
delinquitur: ubi sine suspicione securum po
test ẽẽ delictũ. Maxime quia libido nullam
deformitatem despicit. Sacerdotiũ est secula
riũ communantiũ societates fugere. Turpe ẽ
enĩ diuini corpus tangere: et communia visi
Sacerdotium est aĩarũ curam ℭ. tare.
pro dñõ suscipere: ut errantes doceat
mestos consoletur. pauperes sustentet. ut pe

nitentes ad salutis remedia protrahat: pupil
los gubernet. et secu plures ad deu festinet p
ducere. Multos tamen novi: qui plus sacer
dotu vitam q sua discuciut. Tales in fovea
dilabuntur errous. quia more ypocritaru tra
bem sua no considerantes: festucam tenue
in alioz oculis conspiciut. Sacerdotu est er
go ipos sume custodire. ne seipin et ppl'm p
dant et scandalizent. ut qui pro dno anima
tu curam susceperunt. studeant ut errantes do
ceant. aut consolentur mestos: visitantes in
firmos in omi caritate et dilectione. Sz et qui
in sclo sut. caveant ne sacerdotu vitam dila
cerent: etiam si sacerdotes mali inveniantur.
sed si forefecerint. cu omi reverentia eos et ca
ritate reprehendere festinent. Sacerdotu igit
a spuale dignitate. Nam p eos agit in terra
quod negocijs celestibz continetur. Non eni
homo non angelus non archangelus. no ali
qua alia creatura. no virtus no seraphin.
no gabriel no raphael: sed ipe scus sps hoc
munus instituit. hoc filius confecit: hoc pa
ter plenarie manifestavit. atqz adhuc in
carne hoibz permanentibz: misterio fungi a
ngeloz sca trinitas prestitit.
O sacerdotes p vos xpm induim? p vos

filio dei coniugium. p vos membra capitis effi
cimur: p vos instruimur et docemur. Nunquid
no a nobis ergo magis q reges et iudices uel
parentes honorandi sut. Et ideo sapientissi
mu oportet ee et pspicacem in omib sacer
dote: et mille ut dicitur ex omni pte oculos
habente. qui no solu sibi. sed et pplo viuat:
ut origo sit et fundamentu oim virtutu. Atte
dere et diligenter pspicere debent epi nri: ne i
dignos ordinent in sacerdotes. Nam eisdem
subiacent penis. Et si dicunt se vicia eorum igno
rasse: dico eis audacter cu aplo ad thimotheu
Manus cito nemini imposueris: neqz comica
ueris peccatis alienis. Primo ex hac excusa
tione grauius peccare videntur: qui promo
uerunt que ignorauerunt. Attendamus ergo e
piscopi et prelati qui colupne templi videmur:
ne pro pplorum et nrorum clericorum subditorum iniq
tate dampnemur. si eos aut ignorantes no
erudimus. aut peccantes no arguimus. Sum
ma ergo diligentia suma caritate. summo desi
derio et feruore. nos qui pastores sumus co
solemur afflictos. pascamus egenos. indua
mus nudos: redimamus captiuos. suscipiamus
pegrinos. desperatis venia promittamus. bo
nos custodiamus. Et quicquid ad nrm officiu

no

ptinet constanter exerceam ?: ut pro puis et
temporalibz laboribz eterna requiem obtinere
mereamur Adiuuante nos deo nro. qui viuit
et regnat in secula seculorz Amen.

Sequitur Oratio pulchra beati Ambrosij epi
ad scam trinitatem pro exstirpatione septe
viciorz capitaliu. et pro acquisitione virtutu
eis contrariarum. Oro beati Ambrosij epi ad
sanctam trinitatem

Summa et incomprehensibilis natu
ra virtus vitaqz beata. lux inaccessi
bilis. vera singularis et vna sapia
veritas incomutabilis. sca incompabilis et e
terna dilcio. tpaliu veru sine tpe conditor. visi
biliu et invisibiliu inuisibilis eternusqz patra
tor. pater et filius et spus scus. vnus et verus
in trinitate dns deus. Pater non habens a
quo sis: habens tamen sapiam id est filiu.
cui maior uel anterior non sis. Filius habes
patrem a quo sis: no tamen habens cui mi
nor uel posterior sis. Spus scus habens pa
trem et filiu a quo sis: no tamen habens q
bz inequalis uel impar sis. Quia totu hoc i
tua diuinitate. cui tempus nuqm accidit: eter
nu ac coeternu: equale ac coequale e. In qua
alius pater: alius filius: alius spiritus scs.

Sed pater in filio et spu sco. filius in pre et spu sco: spus scs in pre et filio est. Quia sicut tua deus una natura psonas recipit: sic ptes nequa q̄ admittit. Cui nec supra nec subtus. ante uel retro conuenit: quia corpor lineamenta non recipit. Unde et tota omnibz in locis sine loco habetur: nec tamen tota comphenditur. Tota namqz ubiqz habetur: quia profecto ps in ea nulla reperitur. Tota aut no comphen ditur. quia videlicet cu in creaturis vniuqz p sens efficiat: etiam ultra creaturas tota inue nitur. Quamobrem cu celu et terra implet tota est: cu hominē vnu replet tota est. Nec variatur p singula. que in singulis tota est: nec de loco ad locu transit. cu vnu deserens alteru petit: que semetipsam sine loco et tpe mouet. De humanitate xpi

Hinc merito colendus hinc adorandus es: hinc incomutabilis hinc incircuscriptus agnosceris. Hinc mediator dei et hominum homo xps ihs scdm diuinitatis essentiam totus cum hoibz in terris: totus erat cu patre in celis. cu diceret nemo ascendit in celu nisi qui de celo descendit: filius hois qui est in celo. Qui videlicet cu in forma dei eet. no rapina arbitratus est esse se equalem deo. sz semetip

suum exinaniuit formam serui accipiens. in simi
litudinem hominum factus: et habitu inuentus ut homo
Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad
mortem mortem autem crucis. Hic orat primo contra

Per huius te beata trinitas humani superbia
tatis habitum. per huius subiectionis humi
litatem deprecor: per huius sacratissimam obedien
tiam per huius beatissimam mortem exoro. In primis
ut te deum meum diligam: te sitiam te toto corde
perquiram. Deinde ut proximum iuxta vires atque
mensuram in hac ipsa tua dilectione carum semper
atque dilectum attendam. Sed hanc dilectionem
domine nulli prestabis: nisi cui vitia prius odisse
donaueris. Obsecro ergo pia et vera miseri
cordia. solida atque vnica spes mea: ut superbie
regnum auferas ab anima mea. Horrendum domine
pauendumque tam maximum malum quod angelos
de celo proiecit. quod homines de paradiso minauit
quodque initium omnis peccati est: et ad ipsum
pertinet quidquid vicij et iniquitatis est. Cuius
prime soboles septem numero principalia vitia
ex hac virulenta radice proferuntur. Scilicet
inanis gloria. inuidia. ira. tristicia. auari
cia. ventris ingluuies: atque luxuria. Sed et
numerosa propaginis turba et singulis gene
ratur. Inanis ergo gloria cum plene mentem ce

no

Orat. p humilitate.

perit: mox septiformē in illa nequiciā gignit Inobedientiam scilicet iactantiā. ypocrisim et contentionē: ptinaciā. discordiam. ac nouitatis psumptionē. Sz huic vera humilitas opponitur: et omīs eius nequicia vacuatur. Te ergo depretor humilitatis magister. ut hanc cordi meo inseras: insertamqz custodias. Que dū cunctis inferiorē se attendit: subiectionē protinus gignit. iactantiam extinguit. ypocrisim excludit. contentionē refugit. ptinaciam emollit. discordiam pcauet. nouitatū psuptionē abhorret. Huius beate humilitatis medicamine. morbū elationis sanandū puideras: cū p hominē assuptū auctor nre salutis tuis ad te venientibz diceres. Discite a me quia mitis sū et humilis corde: et inuenietis requiem aīabz vris. Et rursū. Nisi conuersi fueritis et efficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in regnū celorū.

Orat. contra inuidiam

De inuidia quoqz odiū susurratio. detractio. exultatio in aduersis proximi: afflictio autē in prosperis eius ppagatur. O mala progenies. que si animo intromissa ceperit dominari: omnē scitatis sobolem extinguit. Qui itaqz inuidet uel odit: nō aliū prius qz semetip

suum occidit. Qui susurrat et detrahit: prius
suas q̃ aliorum radices euellit. Qui exultat in
aduersis proximi et affligitur in prosperis eius:
alieno se gladio primum petit. Hec, secundum
superbie virgultum tunc primo fuit exortum. cum ille de
quo scriptum est. inuidia dyaboli mors intra
uit in orbem terrarum chayn persuasit: ut liuo
ris odio fraternum funderet sanguinem. Sed in
itium idem chayn inuidus prius suam animam:
q̃ alterius carnem peremit. Scriptum quippe est
Qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis
quia omnis homicida: non habet vitam eternam
in se manentem. Hinc dn̄e apparet. cuius pri
mum homicida est: in quo qui alterum odit vi
ta non est. Quo contra moyses omnium mitis
simus admonet dicens. Ne oderis proximum
tuum in corde tuo. Et quia ille qui inuidet et
odit consequenter susurrat et detrahit. hoc
malum scriptura sancta precauendum denunciat: non
eris inquiens susurro in populis. Et nolite detra
here alterutrum fratres. Qui enim detrahit fratri.
detrahit legi. Qui vero susurrat et detrahit. con
sequens est ut in aduersis proximi exultet:
in prosperis autem animi mesticia contrahat.
Sed occurrit beatus apostolus et dicat. gaudere cum
gaudentibus: flere cum flentibus. Et ecce alius pro

terrenis rebus terrenisq3 honoribz: aliis pro virtutū successibz cuilibz inuidet. quemlibet odit: contra quelibz susurrat. de quolibz detrahit. de cuiuslibz aduersis exultat: de prosperis animū mestificat. Sed ut in cūctis superetur hoc multiplex malū. occurrat dn̄e queso illud multiforme bonū: quod potenti virtute resistens. non det inuidie locū. Caritas scilicet que fundamentū est oīm bonorū. que non inuidet sed gaudet: non odit sed diligit. non susurrat sed obiurgat: nō detrahit sed arguit. non de aduersis p̄ximi gaudet sed meret: non de prosperis afflictionem sed consolationem recipit. Merito aūt tale nomen accepit: q2 illa carius inueniri non poterit. Quam qui habet te utiq3 habz deus enim caritas est: et qui manet in caritate in deo manet. et deus in eo. Cui ut p̄fatū inuidie superet malū. cordis simul et oris iugenda est custodia. Cordis scilicet ne inuideat. ne in aduersis p̄ximi exultet: ne ī prospis mesticiam contrahat. Oris vō ne susurret: ne detrahat. Scriptū quippe ē. Omni custodia serua cor tuū: quia ex ipso vita procedit. Et rursum scriptū est. Mors et vita in manibz lingue. Citius enī malū qd̓ intus la

Orat. p karit.

tet extinguitur: si a prauo eloquio a foris lingua
frenetur. Pone domine custodiam ori meo et ostium
circumstantie labijs meis. ut non declines cor me
um in verbum malicie. Libera animam meam a labijs
iniquis. et a lingua dolosa **Orat contra iram**
Ira autem inuidiam sequitur. quia inter cetera
vicia nil asperius: nil inuenitur amarius. Que
dum ultra modum feruerit. atrociter mentes exul
cerat. sensum ebetat. linguam immutat. oculos ob
umbrat: totumque corpus perturbat. Hinc protinus
rixe. contumelie. clamor indignatio: tumor
mentis: et blasphemie suscitantur. De qua ni
mirum scriptura sancta testatur dicens. Ira in si
nu stulti requiescit. Et ira viri iusticiam dei
non operatur. Sed obice domine contra tam ama
rissimum iracundie malum: suauissimum paciencie **Orat pro paciencia**
bonum. in quo specialiter animarum nostrarum salus
collocatur: cum nobis per euangelium dicatur. In
paciencia vestra possidebitis animas vestras. Que
nimirum dum arcem et principatum in mente susce
perit: omnes mox perturbationes compescit. rix
as et contumelias in exhortationem conuertit:
confusum clamorem sub ordinato silencio pre
mit. indignationem tumoremque mentis
mansuetudine vincit: blasphemias gratiarum
actione repellit. Quod si forte in immensum ira

succensa ad horam patientia succubuerit: nul
lu ne dne remediu erit? Erit certe. Nam cu
hui9 mali dampnatione euangeliu denu
ciat dicens. qui irascitur fratri suo reus erit
iudicio: qui aut dixerit fri suo racha. reus e
rit consilio. qui aut dixerit fatue reus erit
gehenne ignis: protinus recuperatione sub
iungit cu dicat. Si offers munus tuu ad alta
re. et ibi recordatus fueris quia frater tuus
habet aliquid aduersu te relinque ibi mu
nus tuu ante altare. et vade prius reconci
liari fratri tuo: et tuc veniens offeres mun9
tuu. Et illud. Cu statis ad orandu. remitti
te si quid habetis aduersus alteru in cordibz
vris. Hanc michi dne deus meus sedam tri
bue victoriam: si furore ceratus amisero pri
mam. cu no tuo zelo. sed meo vicio cuiusli
bet animu offendo oracio contra tristicia mala
Tristicia quoqz animi prosequitur. que
dum cordis archana penetrat: proti
nus in eius cubiculo maliciam rancorem
pusillanimitate desperatione. torpore circa
precepta: vagationem mentis circa illicita
generat. Que inter cetera vicia qz sit detes
tanda: beatus paulus indicat. Seculi in
quit tristicia: morte operatur. Sed obsecro de

us et dominus meus. appone contra seculi tristiciam. future beatitudinis leticiam. que ex merore contractam maliciam vincat benivolentia: tedio procreatum rancorem pellat sinceritate. pusillanimitatem fortitudine roboret: desperatione spei fiducia erigat. torporem circa precepta exercitio spirituali repellat: vagationem mentis erga illicita intonacissa stabilitate refrenet. Et si ad momentum subtracta leticia spiritali malum tristicie prevaluerit: agam queso quod monet beatus iacobus. Tristatur aliquis in vobis: oret equo animo et psallat.

Orat. pro leticia s / scz future bti

Contra avariciam

Avaricia sequitur tristiciam: que in utroque testamento pari notatur execratione. In veteri namque dicitur. Avaro nichil est scelestius. In novo autem: et avaricia que est ydolorum servitus. Ex qua profecto septem nequicie procreantur. Scilicet proditio. fraus. fallacia. periurium. inquietudo. violentia. et contra misericordiam obduratio. Et ecce domine deus quilibet amator mundi et non tui. propter metalla preciosa. ardentes fulgentesque lapides. servos et servas. predia et fundos. ad mortem proximum tradit. fraudem incurrit. fallaciam obducit. periurium committit. Et alius inquietus et violentus est propter villam: alius propter

gallina. Alius obduratur contra miām ne
tribuat aurū: alius ne porrigat potū. Sed
peto mi deus amor castus et verus. ut cui

Orat. p 9tēptu diuitiaꝝ

nulla preter te debetur possessio in terra.
nichil quod tu nō es concupiscam in terra.
Sempqꝫ illius sententie meminerim qua
dicitur. Nudus egressus sum de vtero mrīs
mee. nudus reuertar illuc. Atqꝫ illius. Nichil
intulim9 in hūc mūdū: sed nec auferre quid
possum9. Que nimirū dū pie considerant
mūdi contemptū qui auaricie contrarius ē
afferre videntur

Contra gulam

Post hec restat ventris ingluuies. que a
necessitate quidē incipit: sed modum
necessitatis extēdens. ad voluptatē ptrāsit
dūqꝫ a licitis ad illicita puenerit: mox in
eptam leticiam. scurrilitatē. imūdiciā mul
tiloquiū. sensusqꝫ ebetudinē circa intelligē
tiam parturit. Cui9 mortiferū vicius tunc
vtrūqꝫ vaciat: cū nō qualitas sed libido in
escis precauet. Prima enī mulier nō exqui
sitarū dapiū. sed sola pomi delectatione.
mortē mūdo induxit. Et antiquus hostis re
gem nrm nō de carne ꝫ de pane temptauit
Et sodoma idcirco ignē et sulphure periȷt: qꝛ
inter cetera sua mala panē in saturitate co

medit. Quapropter clementiã tuã deus im Orat. p sobri
ploro. ut sicut eger ad medicinã: sic ad sume
das dapes accedam. nequaquam scilicet in eis vo
luptatem appetens: sed necessitati subveni
ens. Aufer a me ppter miam tuã omne cibo no
rũ noxiũ desiderium. congruãq3 servo tuo
escarũ ppicius tribue abstinentiam. ut inf
necessariũ modũ ppriũ temperem appetitũ.
remotaq3 a me omni prorsus crapula et e
brietate: sciam in virtute tua habundare.
sciam et penuriam pati: noverim quoq3 i
quibz michi sufficiens esse possum. Ita dñe
ita pater bone noxiis castrimargie sucis a no
refactis. inepta leticia vel scurrilitas nõ pul
lulabit. que illos maxime ad insaniã pdu
cit. in quibz crapula et ebrietas dominiũ su
mit. Sedit enim pplus manducare et bibere:
et surrexerũt ludere. Contra quos illa sniã
venit qua dicitur. Ve vobis divitibz: qui ha
betis consolationẽ vrãm. Et ve vobis qui ri
detis nũc: quia plorabitis et flebitis. Quo
contra hii qui carnẽ suam crucifixerunt cũ
viciis et concupiscentiis audiunt. Mundus
gaudebit. vos vero contristabimini. sed
tristicia vrã vertetur in gaudiũ: et gaudiũ
vrm nemo tollet a vobis. Et rursum beati

qui lugent: qm ipi consolabunt᷑. Inmundicia
quoq3 que iuxta aplm quibusdam regni ce
lestis aditū claudit: vigilante nūq̄. dormi
entē vero tardius sua collunione fedabit.
multiloquiū media pressū silebit. ebetudo
sensus circa intelligentiam spiritalis acu
minis ingenio cedet: quod scā parcimonia
in mente ꝓpagabit. Venter eīn abstinētū
contractus. humanos in altū eleuat sensus

Luxuria castrimer- Contra luxuriam
giam sequit᷑. Que dū licentie metas
excedit. mox de se cecitatē mentis. inconside
rationē. inconstanciam. p̄cipitationē. amo
rem sui. odiū dei. affectū presentis seculi.
horrorem autē uel desperationē gignit futu
ri. Sed peto dn̄e. ut qui ab ipso pubertatis
tempore a complexu carnalis copule alie
nū me ee voluisti: delectationis eius sensu
ne tangar. Quid eīn prodest dn̄e deus vir
ginem esse corpore. si contingat mente ee
corruptū? Qui eīn viderit mulierē ad con
cupiscendū eam: iam mechatus ē eam in
corde suo. Huic profecto necdū castitatem
professo iuxta aplm melius est nubere q̄
vri. Sed obsecro dn̄e ut cui nō licet nubere:
ne contingat adiri. Orat etiam pro aliis

Orat. p castita te optinenda

Ecce dn̄e d̄s pro me sollicitus talia postulo. meminisse caritatis debeo: ut etiā pro alijs exorem. Te igit̄ amatorem ecclie tue deprecor deus. pro sacerdotibꝫ eius. ut verbis simul et meritis vite. populū sibi creditū. ad celestem patriā inuitent. Pro regibꝫ ducibꝫ et hijs qui in sublimitate positi sūt ut patres orphanoꝝ et iudices viduarum semetipsos exhibeant. miserijs inopū et gemitibꝫ pauperū condoleant: nil nisi quod iustū est in iudicio querant. sicqꝫ administrent presentia: ne amittant bona futura.

Pro virginibꝫ. continentibꝫ. ac mūdo renūciantibꝫ. ut presentia despiciant. futura requirant. nec se negocijs secularibꝫ implicent: ut tibi militantes placeant. cui se probauerūt. Pro coniugatis ut sic sibi inuicem carnis debitū soluant: ne a desiderio patrie celestis exorbitent. Contra desperationem

Sed quid ago dn̄e? Quasi oblitus peccatoꝝ meoꝝ. pro alijs orare presumo. Qui in multis offendi atqꝫ offendo. Sed tamen nō subripit desperatio: cum publicanū iustificatū in templo attendo. cū latronem in cruce confitentē. et de cruce ad paradisum transeuntem aspicio. cū mariam post mul

nō

tas crimi̅nu̅ maculas fonte pietatis abluta̅
cu̅ petru̅ post negatione̅ apostolatus gradu̅
recipere̅ntu̅ intueor. Sed rogo ineffabilis
pietas. ut cui de tantis exemplis p̄sumere
donasti. gemitus publicani. confessione̅
latronis. lacrimas meretricis. fletusq̧ ne
gantis ap̄li concedas. O dn̄e si flagello te
porali scelera mea vindicanda p̄uideris. la
crimosius imploro. ut du̅ contra hec iratus
deseuis. semp̄ in ira misericordie recorderis.
Que̅ eni̅ diligis corripis: flagellas aute̅
omne̅ filiu̅ que̅ recipis. Quib3 nimiru̅ ver
bis. et si virga p̄cussoris minatur. pater
nus tamen pietatis affectus monstratur.
Da ergo inter flagella tolerantia̅. ne mur
murationis notam ut malus seruus in
currram: sed magis quasi bonus filius
gratiarum actiones rependam de obitu
Illud etiam magnopere peto + die iudicii
ut diem obitus diem iudicij extremu̅. da̅p
nationem eterni supplicij. beatitudinem
q̧ regni futuri semp̄ meminerim. quod ne
mo indesinenter potest: nisi qui ad vitam
eterna̅ preordinatus est. Indesinenter dn̄e
recolenda est dies illa. in qua lux cu̅ teneb̄s
pugnat. misericordia cu̅ crudelitate desu

dat. In qua aduersarius noster mala que
fecimus. locuti sumus uel cogitauimus vigi
lantissimus accusator detexit. iusticiamque tuam
ad hec punienda deposcit. Ubi quid sum domine.
nisi tu qui iuste iudicas. etiam misericorditer
defendas? Recordare quia aduocatus meus
es ipse qui iudicas. Et si etiam in illo adhuc
seculo aliquid in me iudicandum reseruas. pe
to ne me potestati demonum tradas: dum sce
lus meum purgatoria pena detergis. Nunquam
domine obliuioni tradenda est dies illa: de qua
dicit propheta. Dies inquit ire dies illa. dies tri
bulationis et angustie. dies calamitatis et
miserie. dies tenebrarum et caliginis: dies
nebule et turbinis. dies tube et clangoris. In
qua celis ac terris ardentibus exibunt angeli
et separabunt malos de medio iustorum: et mit
tent eos in caminum ignis. In qua messores
collecta zizania alligabunt fasciculos ad com
burendum. in qua a sinistris positi audient
impii. discedite a me maledicti in ignem e
ternum: qui preparatus est dyabolo et angelis
eius. In qua iam obseratis vite ianuis cum
extinctis lampadibus stulte virgines a tha
lamo excluse plorabunt. damnationemque ingemi
nabunt. clamantes domine domine aperi nobis. Et

tunc dices illis. nescio vos. In qua etiam qui mi
raculis choruscarunt: similiter lamentabunt
repulsi et dicent. Domine domine nonne in nomine
tuo prophetauimus? et in nomine tuo demonia eie
cimus? et in nomine tuo multas virtutes fecimus?
Et tunc confitebitur etiam istis quoniam nunquam
noui eos: subiciens. discedite a me omnes
qui operamini iniquitatem. Quis hic domine deus
terribilis in consiliis. mirabilis in maiesta
tibus faciensque prodigia. quis inquam hic non pa
ueat. et a fundo cordis non tremiscat. cum etiam
illos audiat dampnari. quos in hac vita
contigit miraculis choruscare? Ad quid in
mirum valet illa sententia qua dicitur. nescit ho
mo utrum amore an odio dignus sit: sed omnia
reseruantur in futurum incerta. In quo et
si iustus vix saluabitur. peccator et impius
ubi parebunt? De penis inferni.

Etiam domine deus indesinenter medita
dum eterne dampnationis supplicium. in
quo quidquid penarum nunc excogitari po
test. quidquid etiam non potest semper est.
Cuius vermis immortalis. ignis inextingui
bilis: fetor intolerabilis est. Cuius terra te
nebrosa et mortis caligine coopta. terra
miserie et tenebrarum est. Cuius torrentes in

picem conuertuntur: et humus in sulphur ardebit in sempiternum. Cuius lacus sanguine igneque permixtus est. et quoscumque suscipit. demergit simul et exurit. O quam horrenda. o quam stupenda sunt ista. sed maior erit domine cruciatus. amissio tue claritatis. Sufficit enim ad plenam miseriam. tua non perfrui beatitudine. in qua iusti receptis corporibus sanctorumque angelorum celsitudini coequati: internam lucem aspicientes sicut sol refulgebunt. Nec inmerito sole et luna non indigebunt: quia te perhenne lumen habebunt. Non esurient neque sitient. non laborabunt neque deficient. non merebunt neque lugebunt. quia quidquid satietatis quidquid quietis quidquid gaudii est. tua visitatio prestabit: que in omnibus omnia erit. Nec tempus iam illis accedet: quia totos eternitas possidebit. Nec timebunt iam ultra mortem: qui meruerunt beata inmortalitate iam vestiri

De gloria celesti

Quid autem de hac beatitudine miser ego homo amplius dicere valeo. qui de illa quidquid dixero. illa sententia reprimor. quam per prophetam et apostolum dictam intelligo: Quod oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit. que preparavit deus hiis qui diligunt eum. Erunt certe in hac beata vita

hec bona que p̄misi: sed ineffabili et nobis
adhuc incomprehensibili modo. Huiꝰ desi
derio dn̄e deus formator et reformator me
us. huiꝰ amore peragam quicquid in hac
vita p̄cipis ut agam. nec sit ultra timor in
caritate: sed pfecta caritas foras mittat ti͛o
rem. Et ut efficax sit hec mea dep̄catio: beate
marie virginis suffragia peto. quam tanti
meriti esse fecisti. ut prima inter mulieres
nouū munus offerret. et nulla preter ipsam
tam nouū acciperet. Nouū scilicet munus p̄
ma offerret: ut puella virgo pseueraret. nul
la p̄ter ipam tam nouū acciperet. ut virgo
deum pareret. et post partū virgo maneret.
Apostoloꝝ intercessionem imploro. qui bea
tissima mediatoris paup̄tatem eiusq̄ȝ pedis
vestigia insequentes ad tantū celsitudinis
culmen puenerint. ut quecūq̄ȝ ligarent sup
terrā essent ligata et in celis. et quecūq̄ȝ sol
uerent sup terram. erūt soluta et in celo. atq̄ȝ
in extremis sederent sup duodecim thronos.
iudicantes duodecim tribus isrl̄. Martirum
preces deposco. qui pro veritate non dubita
uerūt sanguinē fundere. nec dilexerūt aīas
suas usq̄ȝ ad mortem: ut mortis superarent
auctorem. Confessorū orōnes expostulo. qui

bella temptantis inimici dum pie viuerent in
ecclesia catholica uel etiam hereticorum conflic
tatione diuturno certamine pertulerunt. atque
ut verum dicam longioris occultique martirii
palmas acceperunt. Talium domine deus meus
nunquam spernis preces: si ut pro me exorent ipse
inspiraueris. Qui eternitate perhenni viuis et
regnas. cuncta per secula. et in omnibus seculis
Amen

Incipit prologus beati ambrosii episcopi mediolanensis ad sororem suam marcellinam in libros de virginitate

Si iuxta celestis sententiam veritatis verbi totius quodcumque otiosum fuerimus locuti habemus prestare rationem: vel si unusquisque servus credita sibi talenta gratie spiritalis, que nummulariis dividenda forent, ut crescentibus multiplicarentur usuris in terra sua vel quasi timidus fenerator: vel quasi avarus possessor absconderit, non mediocrem domino revertente offensam incidet: iure nobis verendum est quibus licet ingenium tenue, necessitas tamen magna eloquia dei credita populi fenerare mentibus, ne votis quoque nostre possit usura: presertim cum studium a nobis dominus non profectum requirat. Unde scribendi aliquid sententiam sumpsi: maiori siquidem pudoris periculo auditur vox nostra quam legitur. Liber enim non erubescit. Eiusdem ingenio diffisus, sed divine misericordie comprobatus exemplis: sermonem meditari audeo. Nam volente deo etiam asina locuta est. Nos si mihi sub istius seculi oneribus constituto assistat angelus: ego quoque muta diu ora laxabo. Potest enim solvere impedimenta imperitie: qui in illa asina solvit nature. In archa veteris

Incipit ... ambrosii episcopi mediolanensis ...

testamenti virga floruit sacerdotis: facile deo
ut in sicca etiam de nostris quoque modis flos ger-
minet. Cur autem desperandum quod dominus loquatur
in hominibus, qui est locutus in sentibus? Deus
nec rubum est dedignatus. Atque utinam meas quoque
illuminet spinas. Erunt fortasse qui etiam in nostris
sentibus aliquem mirentur lucere fulgorem; erunt
quos spina nostra non urat; erunt quibus de rubo
audita vox nostra solvat de pedibus calciamentum:
ut impedimentis corporalibus eruatur mentis in-
cessus. Sed hec sanctorum merita virorum. Utinam me
sub illa infructuosa adhuc ficu latentem, et aliqua
ihesus respiceret: ferret post triennium fruc-
tus et nostra ficus. Sed unde tantum peccatoribus spei.
Utinam saltem ille evangelicus domini cultor vinee
ficum nostram fortasse iam iussus excidere, remittat
illam et hoc anno usque dum fodiat et mittat cophi-
num stercoris: ne forte suscitet inopem, et de
stercore erigat pauperem. Beati qui sub vite et olea
equos suos alligant: laborum cursum suorum pacis
et letitie consecrantes. Me ficus adhuc id
est illecebrosa deliciarum obumbrat prurigo
mundi: humilis ad altitudinem, fragilis ad labo-
rem: mollis ad usum, sterilis ad fructum. Sed for-
tasse miretur aliquis cur scribere audeo
que loqui non queo: et tamen si repetat que
legimus evangelicis scriptis et sacerdotalibus

factis. ac nobis sc̄us zacharias exēplo docu-
mento sit: īuenīet ēē quid vox nō explī-
cat. et stilus signet. Nā si nomen iohis
reddidit patri vocem: ego quoque desperare
nō debeo: quod vocem licet mutus accipiam
si loquar xp̄m: cuius quidē generationē īp-
ta p̄pheticū dictū quis enarrabit: et ideo
quasi servus dn̄i familiā p̄dicabo. Immacula-
tis enī dn̄s īmaculatā sibi familiā etiā hoc
pleno collunionū fragilitatis hūane corpore
consecravit. Et bene cōcedit: ut quā hodie
natalis ē virginis. virginibus sit loquendū:
et ex ipsa p̄dicatione virginitatis liber sumat
exordiū. Explicit plogus. Incipit liber p̄mus bti
ambrosii epi ad sororē suā marcellā. De virginitate

Natalis est virginis: integritatem
sequamur. Natalis ē martiris:
hostias immolemus. Natalis est
s̄te agnetis: mirentur viri: et
nō desperent parvuli. stupeant
nupte: imitentur innupte. Sed
q̄d digne eloqui possimus: cuius ne nomen
quidem vacuū laudis luce fuit. Devotio super
etatē. virtus supra naturā: ut michi videatur
nō hominis habuisse nomē. sed oraculū martiris:
quo indicavit quid esset futura. Habeo tamen
unde michi subsidiū cōparetur. Nomē virginis

titulus est pudoris. Appellabo martire: p̄dicaui satis. Prolixa laudatio est: q̄ nō qritur sed tenetur. Facescat igit̄ ingenia: eloq̄ntia conticescat. Vox una p̄conium est: hanc senes. hanc iuuenes. hanc pueri canant. Nemo ē laudabilior: q̄ qui ab omnibus laudari potest. Quot hoīes tot p̄cones: qui martire p̄dicant. dū loquuntur. Hec duodecim ānorū martiriū fecisse traditur: quo detestabilior crudelitas que nec minime sibi pepercit etati. Immo magna uis fidei: q etiā ab illa testimoniū inuenit etate. Fuit ne in illo corpusculo uulneri locus. Et que nō habuit quo ferrū reciperet: habuit quo ferrū uinceret. At istius etatis puelle toruos etiā uultus parentū ferre nō possunt: et acu districta puncta ferre q̄si uulnera. Hec cruentas carnificū inpauida manus: hec stridentiū gra uibus īmobilis tractibus cathenarū nūc furentis mucroni militis offerre corpꝰ mori adhuc nescia sed parata. Vel si ad aras inuita raperetur. tende xp̄o inter ignes manus: atq; in ipsis sacrilegis focis trop heū dn̄i signare uictoris. nūc ferratis colla manusq; ābas inserere nexibus: sed nullus poterat tam tenuia menbra nexus includere. Nouū martirij genus. Nondū ydonea pene et iam matura uictorie: certare difficilis facilis coronari. Magisterium uirtutis

impleuit : que pudicicium vehebat etatis. Non sic ad
thalamum nupta properaret : ut ad supplicii locum
leta successu / gradu festino / virgo processit : non in
torto crine caput compta sed christo : non floribus
redimita sed moribus. Flere omnes : ipsa sine
fletu. Mirari plerique : quod tam facile vite sue
prodiga . quam nondum hauserat . iam quasi perfuncta do
naret. Stupere vniuersi quod iam diuinitatis testis
existeret : que adhuc arbitra sui per etatem esse non
posset. Effecit denique vt ei de deo crederetur :
cui adhuc de homine non crederetur : quia quod vltra
est naturam : de auctore nature est. Quantis terroribus
egit carnifex vt timeretur : quantis blanditiis vt
suaderet : quantorum votis vt sibi ad nuptias perueniret.
At illa. Et hec sponsi iniuria est : exspectare pla
cituram. Qui me sibi prior elegit : accipiet. Quid
percussor moraris. Pereat corpus : quod amari potest
oculis quibus nolo. Stetit . orauit : ceruicem inflexit.
Cerneres trepidare carnificem . quasi ipse addic
tus fuisset : tremere percussoris dexteram . pallere ora
alieno timentis periculo . cum puella non timeret suo.
Habetis igitur in vna hostia duplex martirium : pu
doris et religionis. Et virgo permansit : et martirium
obtinuit. Imitata nunc integritatis amore et tu
soror sancta vel mutis tacita moribus petis vt aliquid
de virginitate dicamus : ne veluti transitu quodam
perstricta videatur : que principalis est virtus. Non

cui ideo laudabilis virginitas . quia et i marti
ribus repperitur. sed quia ipā martires faciat.
Quis autē humano eā possit ingenio cōprehē
dere. quā nec natura suis inclusit legibus.
aut quis naturali voce cōplecti qđ supra usū
nature est. E celo accessivit: qđ imitaretur
in terris. Nec immerito vivendi sibi usū quesivit e
celo: q sponsū sibi invenit in celo. Hec nubes.
aera angelos sideraque transgrediens. verbū
dei in ipo sinu invenit patris: et toto hausit pec
tore. Nā qs tantū cū invenerit relinquat bo
nū. Ungentū enī exinanitū est nomen tuū.
propterea adolescentule dilexerunt te: et attraxe
runt te. Postremo nō meū ē illud. qm q non
nubunt neque nubent: erunt sicut angeli in celo.
Nemo ergo miretur si angelis cōparentur: q an
gelorum dnō copulantur. Quis igitur neget hāc
vitā fluxisse de celo. quā nō facile invenimus
in terris. nisi postquam deus in hec terreni corporis
mēbra descendit. Tunc in utero virgo concepit. et
verbū caro factū est: ut caro fieret deus. Dicet
aliquis. Sed etiā helias nullis corporei coitus fuis
se permixtus cupiditatibus invenitur. Ideo ergo
curru raptus ad celū. ideo cū dnō apparet in
gloria: ideo dnici venturus est precursor adven
tus. Et maria tympanū sumens: pudore vir
gineo choros duxit. Sed considerate cui illa spe

ne tunc gerebat. Nonne etiam quam religiosos populi re
tus qui carmina divina concinerent? et immaculata
virgo spiritu sancto copulavit. Nam etiam templo Hiero
solimis fuisse legimus virgines deputatas. Sed
quid apostolus dicit? Hec autem in figura continge
bant illis: ut essent indicia futurorum. Figura
enim in paucis est. vita in pluribus. Aliud postea
quam dominus in corpus hoc veniens. contubernium divi
nitatis et corporis sine ulla concrete confusionis la
be sociavit: tunc toto orbe diffusus. corporibus
humanis vite celestis usus inolevit. Hoc est il
lud quod ministrantes in terris angeli declaraverunt:
futurum genus quod ministerium domino immaculati cor
poris obsequiis exhiberet. Hec est celestis illa
milicia: quam laudantium exercitus angelorum
promittebat et terris. Habemus ergo auctoritatem
vetustatis a seculo: plenitudinem professionis a Christo.
Fertur non est hoc mihi commune cum gentibus. non po
pulare cum barbaris. non cum ceteris animantibus
usitatum: cum quibus et si unius eiusdemque vitalem aeris
huius carpimus spiritum. vulgare terreni corporis parti
cipamus statum: et generandi quoque non discrepamus
usu. hoc solo tamen nature paribus convicia declina
mus. quod virginitas affectatur a gentibus. sed con
secrata violatur: incursatur a barbaris. et nescitur
a reliquis. Quis michi pretendit veste virgines.
et palladii sacerdotes? Qualis ista est. non morum

pudicitia sed annorum quae non voluntate sed etate prescri
bitur. petulantior est talis integritas. cuius corrup
tela senectuti servatur etati. Ipsi docent virgines suas
non debere perseverare nec posse. qui virginitati fi
nem dederunt. Qualis est autem illa religio. ubi pu
dice adolescentes esse iubentur impudice anus? Sed
nec illa pudica est quae lege continetur. et illa impudica
quae lege dimittitur. O misteria. O mores ubi neces
sitas imponitur castitati. auctoritas libidini datur.
Itaque nec casta est quae metu cogitur. nec honesta quae
mercede conducitur. nec pudor ille qui intemperantium
oculorum cotidiano expositus convitio. flagitiosis as
pectibus verberatur. Conferuntur immunitates. offerun
tur premia. quasi non hoc maximum petulantie est indicium
castitatem vendere. quod precio permittitur. precio adducitur.
precio remuneratur. Nescit redimere castitatem quae
vendere solet. Quid de sacris frigiis loquar. in rgiis
quibus impudicitia disciplina est. Atque utinam servus fra
gilioris. Non de orgiis liberi. ubi religionis mis
terium est incentivum libidinis. Qualis igitur potest ibi
esse vita sacerdotum. ubi colitur stuprum deorum. Non sunt
igitur sacre virgines. Videamus ne forte aliquam vel
philosophie precepta formaverint. quae magisterium sibi
omnium solet vindicare virtutum. Pitagorea quedam una
ex virginibus celebratur fabulis. cum a tyranno coge
retur secretum prodere. ne quid in se ad extorquendam
confessionem vel tormentis liceret. morsu abscidisse

linguam. atque in faciem despuisse: ut qui interrogandi
finem non faciebat: non liceret quem interrogaret. Eadem
tamen forti animo, sed tumenti utero. exemplum tacitur-
nitatis et plurimum castitatis. victa est cupiditatibus
que tormentis vinci nequivit. Igitur que mentis potuit
tegere secretum: corporis non texit obprobrium. Vicit
naturam: sed non tamen tenuit disciplinam: quam vellet
in voce momentum impudoris existere. Et eo fortasse
erudiebat illam patriam: ut culpam negaret. Non igitur
invicta undique. Non et tyrannis liceret non potuerit inve-
nire quod interrogabat: tamen quod non interrogabat inve-
nit. Quanto iam virgines fortiores que vincunt etiam
quas non vident potestates: quibus non tamen de carne
et sanguine: sed etiam de ipso mundi principe seculique
rectore victoria est. Etate utique agnes minor. sed
virtute maior: triumpho numerosior. constantia con-
fidentior: non sibi linguam propter metum abstulit: sed
propter tropheum reservavit. Nichil enim habuit quod
prodi timeret: cuius non erat criminosa sed religiosa
confessio. Itaque illa secretum tantum celavit: hec proba-
vit deum: que quia etas nondum poterat confiteri natu-
ra confessa est. In laudationibus solet patria predicari et
parentes: ut commemoratione auctoris dignitas succes-
sionis exaggeretur. Ergo licet laudationem non susce-
perim virginitatis sed expressionem: ad rem tamen
pertinere arbitror. ut que sit ei patria: quis auctor ap-
pareat: ac primus ubi sit patria definiamus. Si enim

ibi patria est. Que ubi genitale domicilium: in celo perfecto est patria castitatis. Itaque hic aduena: ibi incola est. Quid autem est castitas virginalis: nisi expers contagionis integritas. Aut quem eius auctorem quem possimus estimare: nisi immaculatum dei filium: cuius caro non vidit corruptionem. diuinitas non est experta contagionem. Videte igitur quanta virginitatis merita sunt. Christus ante virginem: christus ex virgine. A patre quidem natus ante secula: sed ex virgine natus ob secula. Illud nature sue: hoc nostre utilitatis est. Illud erat semper: hoc esse voluit. Expectate aliud virginitatis meritum. Christus virgo virginis sponsus. et si dici potest: christus virginee castitatis. Virginitas enim christi: non virginitatis christus. Virgo est ergo que nupsit. virgo est que nos suo utero portauit. virgo que propria lacte nutriuit. de qua legimus. Quanta fecit virgo ierusalem. non deficient de petra ubera. neque nix a libano: aut declinant aqua valida vento que portatur.

hiere. 18

Qualis est hec virgo: que trinitatis fontibus irrigatur: cui de petra fluunt aque: non deficient ubera mella funduntur. Petra autem est iuxta apostolum christus. Ergo a christo non deficient ubera: claritas a deo flumen a spiritu. Hec est enim trinitas que ecclesiam sua irrigat. pater christus et spiritus. Sed iam a matre descendamus ad filias.

De virginitate

De virginibus inquit apostolus preceptum domini non habeo. Si doctor gentium non habuit.

habere quis potuit. Et preceptum quidem non habuit:
sed habuit exemplum. Non enim potest imperari virginitas:
sed optari. Nam que supra nos sunt: in voto magis quam
in magisterio sunt. Sed volo vos inquit sine sol
licitudine esse. Nam qui sine uxore est: sollicitus est
que domini sunt quomodo placeat deo. Et virgo cogitat que
sunt domini: ut sit sancta corpore et spiritu. Nam que nupta est
cogitat que mundi sunt: quomodo placeat viro. Non ergo
quidem dissuadeo matrimonium: sed virginitatis utero
beneficium. Cum infirmus est inquit. olera manducet.
Aliud erigo: aliud admiror. Alligatus es uxori:
noli querere solutionem. Solutus es ab uxore: ne que
sieris uxorem. Hoc preceptum est copulatis. De vir
ginibus autem quid ait. Et qui matrimonio iungit
virginem suam. benefacit. Et qui non iungit melius
facit. Illa non peccat si nubat. Hec si non nubat
eterna est. Ibi remedium infirmitatis: hic gloria cas
titatis. Illa non reprehenditur: ista laudatur. Conferam
mus si placet bona mulierum. cum ultimis virginum
Iactet licet fecundo se mulier nobilis partu quo plu
res generauerit. plus laborat. Numerat solatia
filiorum: sed numeret pariter et molestias. Nubit et
plorat. Qualia sunt vota que flentur. Concipit et
grauescit: prius utique impedimentum fecunditas incipit
afferre quam fructum. Parturit et egrotat. Quam dul
ce pignus quod a periculo incipit et in periculis desinit:
prius dolori futurum quam voluptati. Periculo emitur

nec pro arbitrio possidet. Quid recenseam nu-
triendi molestias. instituendi et copulandi? Fe-
licium sunt iste miserie. Habet mater heredes: sed
auget dolores. Iam de adversis non oportet dice-
re: ne sensiorum parentum animi contremiscant. Vide
nunc soror quam grave sit pati quod non oportet audiri: et
hec in presenti seculo. Venient autem dies ut dicant: Beate
steriles et ventres qui non genuerunt. Filii enim huius
seculi generantur et generant. Filia autem virgo ab-
stinet a voluptate viri et voluptate carnis: ut
sit sancta corpore et spiritu. Quid ergo famulatus gra-
a replicem ves. et addita viris servitia feminarum. quas ante
iussit deus servire quam servos. Que eo prosequor.
ut indulgentius obsequantur. quibus hec si probe
sunt merces est caritatis: si improbe pena delicti.
Hinc illa nascuntur incentiva vitiorum. ut quesitis co-
loribus ora depingant: dum viris displicere formi-
dant. De adulterio vultus: meditantur adulterium
castitatis. Nupte hec amentia: effigiem mutare
nature: picturam querere: et dum verentur maritale
iudicium. prodere suum. Prior enim de se pronuntiat que inci-
pit mutare quod nata est: ita dum aliis studet placere.
prius ipsa sibi displicet. Que iudice mulier ve-
riore requirimus deformitatis tue. quam te ipsam. que vi-
deri times. Si pulchra es quid absconderis? Si
deformis. cur te formosam esse mentiris. nec tue
conscientie. nec alienam gratiam erroris habitura?

Ille enim aliam diligit. tu alteri vis placere. et irasceris
si amat aliam: qui adulterare in te docetur. Male
magistra es iniurie tue. lenocinari refugit. etiam que
passa lenonem est. Et licet vilis mulier non alteri
tamen sibi peccat. Tolerabiliora propemodum in adul
terio crimina sunt. Ibi enim pudicitia. hic natura
adulteratur. Iam quanto pretio opus est: ne etiam pul
chra displiceat. Hinc pretiosa collo dependent mo
nilia: inde per humum vestis trahitur aurata. Emitur
igitur hec species an habetur. Non quod etiam odorum varie
adhibentur illecebre: gemmis onerantur aures.
oculis color alter infunditur. Quid ibi remanet
suum. ubi tam multa ~~multa~~ mutantur. Sensus
suos amittit mulier. et vivere posse se credit.
Vos vero beate virgines que talia tormenta potius quam
ornamenta nescitis. quibus pudor sanctus verecunda
suffusus ora. et bona castitas est decori: non humanis
addicte oculis. alieno errore merita vestra pensatis.
Habetis sane et vos vestre militie pulchritudinem.
cui virtutis militat forma non corporis. quam nulla
extinguet etas. nulla eripere mors potest: nulla
egritudo corrumpere. Solus forme arbiter petitur
deus: qui etiam in corpore minus pulchro diligat animas
pulchriores. Non uteri onus notum. non dolor partus.
et tamen numerosior soboles pie mentis que omnes
pro liberis habet: fecunda successoribus. sterilis
orbitatibus. nescit funera. novit heredes. Sic sancta

ecclesia imaculata coitu. fecunda partu: virgo est casti-
tate. mater est prole. Concipit itaque nos virgo
non viro plena sed spiritu. Parit nos virgo. non cum
doloribus membrorum. sed cum gaudiis angelorum.
Nutrit nos virgo non corporis lacte sed apostoli: quo infir-
ma adhuc crescentis populi lactavit etatem. Que igitur
nupta plures liberos habet quam sancta ecclesia? que virgo est
sacramentis. mater est prolibus. Cuius fecunditatem
etiam scriptura testatur dicens: quoniam plures filii de-
serte magis quam eius que habet virum. Nostra virum non habet.
sed habet sponsum: eo quod sive ecclesia in populis. sive anima
in singulis. dei verbo sine ullo fluxu pudoris:
quasi sponso nubit eterno: effeta iniurie. feta rationis.
Audistis parentes quibus erudire virtutibus. quibus
instituere disciplinis filias debeatis: ut habere pos-
sitis quarum meritis vestra delicta redimantur. Virgo dei
donum est munus parentis: sacerdotium castitatis.
Virgo matris hostia est. cuius cotidiano sacrificio
vis divina placatur. Virgo individuum pignus
parentum: que non dote sollicitet. non emigratione desti-
tuat. non offendat iniuria. Sed nepotes aliquis
habere desiderat. et avi nomen acquirere. Primum
suos tradit dum querit alienos: deinde certis defrau-
dari incipit. dum sperat incertos. Confert opes
proprias et adhuc poscitur. nisi dotem solvat exi-
gitur. si diu vivat onerosus est. Emere istud est
generum non acquirere: qui parentibus filie vendat

aspectus. Ideo ne tot mensibus gestetur utero:
ut in alienam transeat potestatem. Ideo commende (vel commendae)
virginis cura suscipitur. et citius parentibus au
feratur. Dicet aliquis. Ergo dissuades nuptias.
Ego vero suadeo. et eos dampno qui suadere con
sueverunt. utpote qui sare et rebecce et rachel
ceterarumque veterum coniugia feratur pro documentis
singularum virtutum recensere solea. Nam enim co
pulam dampnat. dampnat et filios. et ducta per succes
sionem serie generis societatem dampnat humanam. Sed
quemadmodum duraturum in seculum etas succedere
possit etati. nisi gratia nuptiarum procreande secun
dum sobolis imitaret. Aut quomodo predicare potest. quod
immaculatus ysaac ad altare dei victima pergere
pietatis accessit. vel quod israhel humano situs in corpore
deum vidit. et religiosum populo dedit nomen. quorum
originem dampnat. Unum sane licet sacrilegi homines
habent. quod in hiis etiam a sapientissimis prohibetur.
quod coniugia dampnando confitentur. ipsi non debuisse
nasci. Non ~~utique~~ itaque dissuadeo nuptias: si fructus
sanctitatem virginitatis enumero. Paucarum quippe
hoc munus est. illud omnium. Nec potest esse virginitas:
nisi habeat unde nascatur. Bona cum bonis comparo:
quo facilius quid prestet eluceat. Neque meam ullam
sententiam affero. sed eam repeto quam edidit spiritus
sanctus per prophetam. melior est inquit sterilitas cum vir
tute. Primum enim quod nupture pre ceteris concupis-

ciunt. ut sponsi decore se iactent. eo nec esse ē impares satis se fateantur uirginibus. quibus solis contingit dicere. Speciosus forma pre filijs hominum. diffusa ē gratia in labijs tuis. Quis ē iste sponsus. non uilibus additus obsequijs. non caducis superbus diuitijs. sed cuius sedes in seculum seculi. Filie regum in honore eius. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato. uarietate circumamicta uirtutum. Audi igitur filia et uide et inclina aurem tuam. et obliuiscere populum tuum et domum patris tui. quoniam concupiuit rex speciem tuam. quia ipse ē deus tuus. et aduerte quantum tibi spiritus sanctus scripture diuine testificatione detulerit. regnum. aurum pulchritudinem. Regnum. quia iunctum eterni gerens ab illecebris uoluptatum non captiuaris. sed quasi regina dominaris. Aurum. quia sicut illa materies examinata igne preciosior ē. ita corporis species uirginalis spiritu consecrata diuino. forme sue acquirit augmentum. Pulchritudinem uero quis potest maiorem estimare decore eius quam amatur a rege. probatur a iudice. dicatur domino. consecratur deo. Semper sponsa. semper innupta. ut nec amor finem habeat. nec dampnum pudor. Hec pro certo uera pulchritudo est. cui nichil deest. quam sola meretur a domino. Tota ē formosa proxima mea. et reprehensio non ē in te. Veni huc a libano. transibis et pertransibis a principio fidei. a capite sanir et hermon. a latibulis leonum a montibus pardorum. Quibus indi-

tuis ostenditur perfecta et irreprehensibilis virginalis anime
pulchritudo. altaribus consecrata divinis. inter occur-
sus et latibula spiritalium bestiarum non inflexa mo-
ralibus. sed intenta misteriis dei meruisse dilectum. Tua
ubera plena letitie. Vinum enim letificat cor hominis. et
odor inquit vestimentorum tuorum super omnia aromata.
Et infra. Et odor vestimentorum tuorum sicut odor
libani. Vide quem nobis tribuas virgo processum.
Primus enim odor tuus ~~tuus~~ super omnia aromata que
in salvatoris missa sunt sepultura. emortuos corporis
motus. membrorum quoque redolet obisse delitias. Secundus
odor tuus sicut odor libani divini corporis integritatem.
virginee flore castitatis exalat. favum itaque mellis
tua opera componant. Digna enim virginitas que apibus
comparetur. sit laboriosa. sit pudica. sit continens.
Rore pascitur apis. nescit concubitus. mella componit.
Ros quoque virginum est sermo divinus. quia sicut ros dei verba
descendunt. Pudor virginis est intemerata natura.
Partus virginis fetus est labiorum. expers amaritudinis.
fertilis suavitatis. In commune labor. communis est fructus.
Quam te velim imitatricem esse huius apicule. cuius
cibus flos est. ore soboles legitur. ore componitur. Hanc
imitare tu filia. Verba tua nullum doli velamen
obtendant. nullum habeant fraudis involucrum. ut et
puritatem habeant. et plena gravitatis sint. meri-
torum quoque tuorum tibi eterna posteritas. tuo ori pa-
riatur. nec soli tibi sed etiam pluribus congreges.

Nescis enim quando a te anima tua reposcatur, ne recep-
tacula horreorum frumentis coacervata dimittens,
et vite tue usum futura nec meritis impares eo
quo thesaurum tuum ferre non possis. Dives igitur
esto sed pauperi, ut nature participes tue participes
sint etiam facultatum. Florem quem tibi demonstro sine dis-
pendio: illum utique qui dixit Ego flos campi et lilium
convallium, tanquam lilium in medio spinarum, quod est evidentis
indicium spiritalium nequitiarum sentibus virtutum obsideri,
unde nemo fructum referat nisi qui cautius accedat.
Sume igitur alas virgo sed spiritus, ut supervoles vitia
si contingere cupis Christum. In altis habitat et humilia
respicit, et species eius sicut cedrus Libani, quia comam
nubibus, radice terris inserit. Principium enim eius e celo,
posteriora eius in terris, fructus celo primos reddiderit.
Scrutare diligentius tam bonum florem, ne cubi eum in pe-
ctoris tui convalle reperias. Humilibus enim frequenter
immoratur. Amat versari in ortis, in quibus eum Susanna,
dum ambularet, invenit, mori prius quam violari parata.
Qui sint autem orti, ipse demonstrat dicens: Ortus
conclusus soror mea sponsa, ortus conclusus, fons sig-
natus; eo quod in ortis huiusmodi impressa signaculis
ymagine dei sinceri fontis unda resplendeat,
nec volutabris spiritalium bestiarum sparsa ceno flu-
enta turbentur. Hinc ille murali septus spiritu
pudor clauditur, nec pateat ad rapinam. Itaque sicut
ortus floribus inaccessus vitem redolet, flagrat

oleam. rosa rendet: ut in vite religio. i olea pietas.
in rosa pudor sacrate virginitatis molescat. Hic e
odor quē iacob patriarcha flagrauit. quā meruit au-
dire: ecce odor filij mei. sicut odor agri plem. Nam
licet plenus omnibus fere fructibus patriarche sci fue-
rit ager ille: in maiore virtutis labore germinauit hic
flores. Attingere itaque virgo: et si vis huius frequenter modi
tibi ut ortus aspiceret: applicitus cū clausē preceptis.
Pone custodiā ori tuo: et ostiū circumstancie labijs tuis:
ut etiam tu possis dicere. Sicut malus in lignis ne-
moris: ita fraternus meus in medio filiorum. In
umbra eius concupiui et sedi: et fructus eius dulcis
in faucibus eius. Inueni quē diligit aīa mea: tenui
eū et nō relinquā eū. Descendat fraternus meus
in ortū suū: et manducet fructū suorū pomorum.
Veni fraterne mi egrediamus in agrū. pone me ut
sigillū in cor tuū. et velut signaculū sup brachiū
tuū: fraternus meus candidus et rubens: decet
enī ut plene noueris virgo quē diligis: atque omē
in eo et ingenite diuinitatis et assūpte misterium
incorporationis agnoscas. Candidus merito quia patris
splendor: rubens quia partus est virginis. Color in eo
fulget et rutilat utriusque nature. Memento tamen
antiquiora in eo diuinitatis insignia quam corporis
sacramenta: quia nō cepit a virgine: sed qui erat
venit in virginē. Ille discretus a militibus: ille
lancea vulneratus: ut nos sacri vulneris cruore

sanaret. ridebit tibi. Aperta est enim mitis et humilis
corde. blandus aspectu. Exurge aquilo et veni
auster: aspira ortum meum et fluant aromata mea.
Ex omnibus enim partibus mundi odor sancte religionis ado
levit dilecte quo virginis membra flagrabant. For
mosa es proxima mea. ut bona opinio: pulchra ut
Ierusalem quia sion caduci itaque corporis pulchritudo vel mor
bo peritura vel senio: nec nullis obnoxia casibus opinio
bonorum numquam moritura meritorum virginibus est decori.
Et quoniam non humanis tamen sed celestibus quorum vitam vi-
vis in terris digna es comparari: accipe a domino precepta
que serves. Pone ut me sigillum inquit in cor tuum. et
velut signaculum supra brachium tuum: quo signatiora
prudentie tue factorumque documenta promantur: in quibus
figura dei christus eluceat. qui paterne ambitu exequatus
nature totum quodque a patre divinitatis assumpsit expressit.
Unde etiam apostolus paulus in spiritu nos dixit esse signatos:
quoniam patris ymaginem habemus in filio: sigillum filii ha
bemus in spiritu. Hac trinitate signati. caveamus
diligentius. ne quod accepimus pignus in cordibus
nostris aut morum levitas. aut ullius adulterii fraus
resignet. Sed facessat hic sacris virginibus metus.
quibus tanta presidia tribuit: primum etiam que teneri
prolis successu ipsa quasi muris habundantibus in mo
dum turrium increscit uberibus: donec soluto obsidionis
incursu: pacem valide iuventuti materne presidio vir
tutis acquirat. Unde et propheta ait. fiat pax in vir

tute tua: et habūdantia in turribus tuis. Cum ipe
patris dn̄s postq̄ validioribus brachiis cōmissa sibi
vineta cōpleverit palmites suos geminare cōsperint:
vultu ꝑsule nascentibus fructib; annos temꝑat: sicut
ipe testat' dicens. Vinea mea ē in cōspectu meo: mil
le salomō et ducenti qui servant fructū eius. Supra
ait sexaginta potentes in circuitu ꝓpagines eius: sicu
tis armatos ensibus et eruditos ꝑliaribus disciplinis:
hic mille ducentorū crevit exercitus ubi crevit et fruc ∴ vl' nūc
tus: quia quo sanctior quisq; eo munitior. Sic heliseus
ꝓpha exercitus angelorū ꝑsidio sibi adesse monstravit:
sic ihesus naue ducē milicie celestis agnovit. Possunt
igit' fructū in nobis custodire: q̄ possunt etiā militare
pro nobis. Vobis aūt virgines scē speciale ꝑsidiū ē:
q̄ pudore intemerato sacrū dn̄i servatis cubile. Nec
mirū si pro vobis angeli militant: q̄ angelorū morib;
militatis. Meretur eorū presidiū castitas virginalis:
quorū vitā meretur. Et quid pluribus exequar lau
dem castitatis. Castitas enī angelos fecit. Qui eā
servavit angelus est: q̄ ꝑdidit diabolus est. Hinc
legio etiā nomen accepit. Virgo ē q̄ deo nubit:
meretrix q̄ deos fecit. Quid de resurrectione quod dicā?
cuius ꝑmia iam tenetis. In resurrectione aūt nō
nubūt. neq; ducūt uxores: s; erunt sicut angeli in celo. Qd' nobis ꝑmittitur nobis presto est: votorūq;
ṽrorū usus apud nos ē q̄ de hoc mūdo estis. et nō estis
in hoc mūdo. Sclm̄ nos hec meruit: tenē nō potuit.

Nec preclarum autem. angelos propter intemperantiam
suam in seculum cecidisse de celo: virgines propter cas-
timoniam in celum transisse de seculo. Beate virgines
quas non illecebra sollicitat corporum: non colluvio con-
cupitat voluptatum. Cibus parsimonie. potus absti-
nentie docet vitia nescire. quod docet causas nescire
viciorum. Causa peccandi etiam iustos decipit sepe.
Hinc populus dei postquam sedit bibere: deum negavit.
Hinc loth concubitus filiarum ignorans. et pertulit.
Hinc versis vestigiis filii noe patria quondam pu-
denda texerunt. quod protervus vidit. modestus erubu-
it. pius texit. offensurus si et ipse vidisset. Nota
vini est vis. ut quem diluvia non nudaverunt: vina
nudarent. Nec illud parte felicitatis est. quod nulla vis
habendi cupiditas inflammat. Pauper quod habes
posside: quod non habes require. Fructus laboris tui thes-
aurus est inopi: et duo erit si sola sint census est lar-
gientis. Audi ergo soror quantum caveas. Nam cavere
quod debeas nec meum est docere: nec tuum est discere. Perfecte
enim virtutis usus magisterium non desiderat: sed
informat. Cernis ut pompam seculis similis ce-
dat que se componit ut placeat. omni in se vultus et ora
convertens: eo ipso quo studet placere deformior.
Prius enim populo displicet quam placeat viro. At in vobis
reiecta decoris cura plus decet et hoc ipsum quod vos
non ornatis ornatus est. Certe latentis vulneribus
aures et depresse onera miserande cervicis. non assuit

levamenta penarum discrimina metallorum. Hinc col-
lum cathena constringit, inde pedes compedes includit.
Nil refert, auro corpus oneratur an ferro. Hic cervix
premitur, sic gravatur incessus. Nil pretium mutat, nisi quod
vos mulieres ne pereat vobis pena trepidatis. Quid
interest utrum aliena sententia an vestra vos dampnet.
Hinc vos etiam miserabiliores quam qui publico iure damp-
nantur, quod illi optant erui vos ligari. Quam vero miserabi-
lis illa conditio, que tamquam mancipii forma venalis
nuptiarum licitatur, ut qui pretio vicerit emat. Tollerabi-
lius tamen mancipia veneunt, que sepe sibi dominos legunt.
Virgo si eligat crimen est, si non eligat contumelia.
Que quamvis pulchra sit et decora, et cupit et timet
videri. Cupit ut se carius vendat, timet ne hoc ipsum de-
deceat quod videtur. Quanta autem votorum ludibria et
ad procorum eventus suscepti metus, ne pauper illudat,
ne dives fastidiat, ne pulcher irrideat, ne nobilis
spernat. Dicet aliquis: Tu nobis cotidie virginum
canis laudes. Quid faciam, qui eadem cotidie cantito
et proficio nichil. Sed non mea culpa. Denique de pla-
centino sacrande virgines veniunt, ut hic velentur.
Magnam rem videtis. Hic tracto et alibi persuadeo.
Si ita est, alibi tractemus, ut vobis persuadeamus. Quid
quod etiam qui me non audiunt sequuntur, et qui audiunt
non sequuntur. Nam plerasque virgines cognovi velle
et prohiberi etiam prodire a matribus, et quod est gravius
viduis, cum quibus hic michi sermo est. Nempe si homines

vellent amare filie vero per leges possent eligere
quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet deum
non licet. Consideremus quam dulcis pudicitie fructus sit qui
barbaricis insolevit affectibus. Ex ultimis infra
utraque mauritanie partibus deducte virgines hic sa
crari gestiunt et cum sint omnes famule in vinculis
pudicitia nescit esse captiva. Profitetur regnum eterni
tatis que meret iniuriam servitutis. Illa quid de bononi
ensibus virginibus loquar fecundo pudoris agmi
ne que mundanis se delitiis abdicantes sacrarium virgi
nitatis incolunt sine contubernali sexu. contubernali
pudore. puelle ad vicenarium numerum et centena
rium fructum. relictoque parentum hospitio tendunt in ta
bernaculis Christi. Indefesse milites felicitatis castita
tis. nunc canticis spiritalibus personant. nunc victum operibus
exercent. liberalitati quoque subsidium manu querunt.
+ si Nam investigande virginitatis violaverit odor. nam que
pre ceteris speculandi venatu pudoris explorant
totis civitatum vestigiis predam latentem usque ad ipsa cu
bilia persequuntur. aut si liberior alicuius vultus af
fulserit totis omnes videas assurgere alis. concrepa
re pennis. certatim plausum ut casto pudicitie thoro
cingat volantem. donec albenti delectata comitatu
in plagis pudoris et indagine castitatis domus pa
trie oblita succedat. Bonum itaque si virginum studia
parentum quasi flabra pudoris aspirent. sed illud glo
riosius si tenere ignis etatis etiam sine veteribus nu-

trimentis sponte se impiat in fonte castitatis. Dote
negabunt parentes: sed habes diuitem sponsum cuius conten-
ta thesauro patrie successionis emolumenta non queras.
Multo dotalibus prestat compendijs casta paupertas: et
tamen quam audistis aliquam propter studium integritatis
legitime facta successioni exortem. Contradicunt paren-
tes: sed volunt vinci resistunt primo: quia credere timent.
Ingrediantur frequenter ut discas vincere abdicatione
minantur: ut temptent si potes dampnum seculi non timere.
Quesitis eblandiuntur illecebris ut videant: si
variarum mollire te non queant blandicia voluptatum.
Exerceris virgo dum cogeris: et hec tibi prima certa-
mina anxia parentum vota proponunt. Vince prius
puella pietatem. Si vincis domum: vincis et seculum.
Deo esto. Maneant vos dampna patrimonij: nonne
caducarum et fragilium ~~dispen~~ dispendium facultatum fa-
tura celi regna compensant. Numquam si verbis celestibus
credimus: nemo est qui relinquerit domum aut parentes aut
fratres. aut uxorem. aut filios propter regnum dei: et non re-
cipit septies tantum in hoc tempore: in seculo autem venturo vi-
tam eternam possidebit. Crede fidem tuam deo. que hominibus
pecuniam credis: fenerare christo. bonus depositi spei
custos: multiplicitatis fidei tue talentum soluit usuris.
Non fallit veritas: non circumscribit iusticia: non decipit
virtus. Quod si non creditis oraculo: vel exemplis
credite. Memoria nostra puella dudum nobilis seculo.
nunc nobilior deo cum urgeretur ad nuptias a paren-

tibus et propinquis: ad sacrosanctum altare confugit. Quo
enim melius virgo. quam ubi sacrificium virginitatis offer-
tur? Nec hic quidem finis audacie. Stabat ad aram
dei pudoris hostia. victima castitatis: nunc capiti
dexteram sacerdotis imponens precem poscens: nunc iuste
impatiens more ad summum altaris subiecta vertice.
Num melius inquit maforte me quam altare velabit? quod
sanctificat ipsa velamina? Plus talis decet flamme-
us in quo caput omnium christus cotidie consecratur. Quid
agitis vos propinqui? Quid exquirendis adhuc nuptiis
sollicitatis animum? Iam dudum provisas habeo. Spon-
sum offertis? Meliorem repperi. Quaslibet exagge-
rate divitias: iactate nobilitatem. predicate potentiam.
Habeo eum cui nemo se comparet: divitem mundo. po-
tentem imperio. nobilem celo. Si talem habetis non refuto
optionem: si non reperitis: non videtis michi paren-
tes. sed potius invidetis. Silentibus ceteris. unus
abruptius. quod si inquit pater tuus viveret: innuptam te
manere pateretur? Tum illa maiore religione. modera-
tiore pietate. Et ideo fortasse defecit: ne quis impe-
dimentum posset afferre. Quod ille responsum de patre de se
oraculum. maturo suo probavit exitio. Ita ceteri cum
sibi quisque metuentes: favere ceperunt qui impedire
querebant. Nec dispendium debitarum attulit virgi-
nitas facultatum sed etiam emolumentum integritatis
accepit. Habetis puelle devotionis premium: parentes
cavete offensionis exemplum. Explicit liber primus

Superiore libro Incipit liber ij de virginitate
quantum virginitatis munus sit volu
imus [non enim potuimus] explicare: ut pro se celestis gratia
muneris invitet legentem. secundo libro
institui decet. et tamquam competentium pre
ceptorum magisterio erudiri. Et quoniam nos infirmi
ad monendum sumus et impares ad docendum. debet
enim is qui docet supra eum qui docetur excellere: ne
vel susceptum deseruisse munus vel nobis arrogasse
amplius videremur. exemplis potius quam preceptis puta
vimus imbuendam. licet amplius proficiatur exemplo: quoniam
non difficile quod iam factum est estimatur et utile quod pro
batum et religiosum quod hereditario quodam paterne vir
tutis usu in nos. sed successione transfusum. Nam si
qui nos presumptionis arguunt. arguat potius sedu
litatis: quia rogantibus virginibus ne hoc quidem
putavi negandum. Malim enim me in periculum pudo
ris deduci: quam non obsequi voluntati earum. quarum
studiis etiam deus noster placido se indulget assensu.
Sed neque presumptio notari potest: quoniam cum haberet ~~aucto~~
unde disceret. affectum potius quam magisterium confine
runt meum. Et excusari sedulitas non est: quoniam cum ha
berent auctoritatem martyris ad observantiam discipli
ne non superfluum meditavi si mei sermonis blandimenta
dirivarent ad professionis illecebram. Ille doceat sanc
tius: qui severo vitia coherceret affectu. Nos qui do
cere non possumus. blandiamur. Et quoniam plerique abse

tres nostri desiderabant sermonis usum: volumen hoc
condidi, quo perfecta ad se votis meae munus te
+deesse nentes. non crederent que tenerent. Sed proposita
prosequamur. Sit igitur nobis tamquam in ymagine de
scripta virginitas vita marie: e qua velut virtutis
+forma in speculo refulgeat species castitatis et virtutis.
Hinc sumatis licet exempla vivendi: ubi tamquam
in exemplari magisteria expressa probitatis,
quid corrigere quid effugere: quid tenere debeatis
ostendunt. Primus discendi ardor nobilitas est
magistri. Quid nobilius est dei matre? Quid splen
didius ea quam splendor elegit? Quid castius
ea que corpus sine corporis contagione generavit? Nam
de ceteris virtutibus eius quid loquar? Virgo
erat non solum corpore sed etiam mente. que nullo doli am
bitu sincerum adulteravit affectum. corde humilis. ver
bis gravis. animo prudens loquendi parcior. legendi
studiosior: non in incerto divitiarum. sed in prece pau
peris spem reponens: intenta operi. verecunda ser
mone. arbitrum mentis non hominem sed deum querere:
nulli ledere ob. bene velle omnibus. assurgere ma
ioribus: natu equalibus non invidere. fugere iactan
tiam. rationem sequi. amare virtutes: Quando ista vel
vultu lesit parentes? quando dissensit a propin
quis? Quando fastidivit humilem. quando risit debilem? quando
vitavit inopem? Eos solos solita cetus virorum
invisere quos misericordia non erubesceret: neque preteriret vere

modica. Nichil torvum in oculis: nichil in verbis pro
cax: nichil in actu inverecundum. Non gestus fractior.
non ~~magis~~ incessus solutior: non vox petulantior: ut
ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis figura
probitatis. Bona quippe domus in ipso vestibulo
debet agnosci: ac primo pretendat ingressu. nichil
intus latere tenebrarum: ut mens nostra nullis re
tinaculis corporalibus impedita. tamquam lucerne lux
intus posita foris luceat. Quid ergo exequar ci
borum parsimoniam. officiorum redundanciam: alterum ultra
naturam supperfuisse: alterum pene ipsi nature defuisse.
Illic nulla intermissa tempora: hic geminatus ieiunio
dies: et si quando reficiendi successisset voluntas cibus
plerumque obvius: qui mortem arceret non delitias mini
straret. Dormire non prius cupiditas quam necessitas
fuit: et tamen cum quiesceret corpus vigilabat animus:
qui frequenter in sompnis. aut lecta repetit. aut sompno
interrupta continuat: aut disposita gerit. aut geren
da pronunciat. Prodire domo nescia. nisi cum ad ecclesiam
conveniret: et hoc ipsum cum parentibus aut propinquis do
mesticis operosa secreto forensi stipata comitatu:
nullo meliore tamen sui custode quam se ipsa: que incessu af
fatuque venerabilis. non tam vestigium pedis tolleret.
quam gradum virtutis attolleret. Et tamen alios habebat
virgo membrorum custodes: morum autem suorum se habeat
ipsa custodem. Plures erunt de quibus distat si ipsa se
doceat que virtutes magistras habet: quia quicquid egerit

disciplina est. Hec maria intendebat omnibus quasi a pluribus moneretur: sic omnia implebat uirtutum officia: ut non tam disceret quam doceret. Talem hanc euangelista monstrauit: talem angelus repperit: talem spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis morer: ut eam parentes dilexerint extranei predicauerint que digna fuit ex qua filius dei nasceretur. Hec ad ipsos ingressus angeli inuenta domi in penetrabilibus sine comite: ne quis intentionem abrumperet ne quis obstreperet. Neque enim comites feminas desiderabat: que bonas comites cogitationes habebat: quin etiam tunc sibi minus sola uidebatur cum sola esset. Nam quemadmodum sola: cum tot libri adessent. tot archangeli tot prophete. Denique et gabriel eam reuisere uerbis solebat. Inuenit et angelum maria quasi uirum. specie mota trepidauit: quasi non incognitum audito nomine recognouit. Ita peregrinata est in uiro. que non est peregrinata in angelo: ut agnoscas aures religiosas. oculos uerecundos. Denique salutata obmutuit: et appellata respondit. Sed que primo turbauerat affectum: postea promisit obsequium. Quam uero religiosa in propinquos fuerit: scriptura diuina significat. Nam et humilior facta est ubi a deo se cognouit electam et statim ad cognatam suam in montana processit: non utique ut exemplo crederet: que iam crediderat oraculo. Beata enim inquit que credidisti: et tribus circa mensibus mansit. Tanti enim interuallo temporis. non fides queritur.

sed pietas exhibet. et hoc postea. qui in utero matris exiliens puer. matrem domini salutavit. prius tempore devotionis quam nature. Inde tot sequentibus signis cum sterilis pareret virgo conciperet. loqueretur mutus. adoraret magus. expectaret symeon. sydera nuntiarent. maria mobilis ad introitum. immobilis ad miraculum. conservabat in se hec omnia in corde suo. Cumque mater domini disceret. tamen precepta domini desiderabat. et quem deum genuerat. deum tamen scire cupiebat. Una quod annis quoque omnibus ibat in ierusalem solempni die pasche. et ibat cum ioseph. Ubique in virgine comes singularium virtutum est pudor. hic individuus debet esse virginitatis. sine quo non potest esse virginitas. Iter ad templum igitur maria sine pudoris sui custode processit. Hec est ymago virginitatis. Talis enim fuit maria. ut eius unius vita omnium disciplina sit. Si igitur auctor non displicet. opus probemus. ut quicumque sibi eius exoptat premium. imitetur exemplum. Quante in una virgine species virtutum emicant. Secreti verecundie. vexillum fidei. devotionis obsequium. virgo intra domum. comes ad ministerium. mater ad templum. Quotiens illa virginibus occurreret. quotiens complexa ad dominum tradit dicens hec thorum filii mei. hec thalamos nuptiales immaculato servavit pudore. quemadmodum eas ipse dominus commendavit patri nimirum illud repetens suum. Pater sancte ista sunt quas custodivi tibi. in quibus filius hominis caput re

clinans quievit. Peto ut ubi ego sum et ipse sint mecum. Sed que non solis vixerunt sibi: sibi debent posse non solis. Hec parentes redimant: hec fratres. Pater iuste mundus te non cognovit. Iste autem me cognoverunt. et mundum cognoscere noluerunt. Que pompa illa. que gratulatio angelorum letitia plaudentium. quod habitare mereatur in celo. que celeste vita vixit in seculo. Tunc etiam maria tympanum sumens choros virginales excitabit cantantes domino: quod per mare seculi sine secularibus fluctibus transierunt. Tunc unaqueque exultabit dicens. Et introibo ad altare dei mei: ad deum qui letificat iuventutem meam. Immolabo deo sacrificium laudis. et reddo altissimo vota mea. Neque enim dubitaverim vobis patere altaria: quarum mentes altaria dei sunt confidenter dixerim. in quibus cotidie pro redemptione corporis christus immolatur. Nam si corpus virginis dei templum est. animus quid est. qui tamquam membrorum cineribus excitatis. sacerdotis eterni receptus manu vapore divini ignis exalat. Beate virgines que tam immortali spiratis gratia ut orti floribus. ut templa religione. ut altaria sacerdote. Ergo sancta maria disciplinam vite informet. tecla doceat immolari. que copulam fugiens nuptialem. et sponsi furore dampnata. naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutavit. Namque parata feris cum aspectus quoque declinaret virorum ac vitalia ipsa sevo offerret leoni: fecit ut qui

inpudicos detulerant oculos pudicos referent.
Cernere erant lingete pedes bestiam. tubitare hu
mo. muto testificante sono: quod sacrum virginis cor
pus violare non posset. Ergo adorabat predam suam
bestia: et proprie oblita nature naturam induerat.
quam homines amiserant. Videres quadam nature trans
fusione homines feritate indutos: seuiciam imperare bes
tie. bestiam exosculante pedes virginis. docere quid
homines facere deberent. Tantum habet virginitas
admirationis: ut eam etiam leones mirentur. Non
inpastos cibus flexit. non citatos impetus rapuit.
non stimulatos leo exasperavit. non usus decepit assue
tus. non feros natura possedit. Docuerunt religionem
dum adorant martirem: docuerunt etiam castitatem dum vir
gini nichil aliud nisi plantas exosculantur: demersis
in terram oculis tamquam verecundantibus ne magis ali
qui vel bestia virginem nudam videret. Dicet aliquis.
Cur exemplum attulisti marie: quasi reperiri queat
matrem domini que possit imitari: Cur etiam tecle. quam
gentium doctor instituit. Da huiusmodi doctorem.
si disciplinam requiris huiusmodi. Recens vobis
exemplum profero: ut intelligatis apostolum non unius
esse doctorem sed omnium. Anthiochie nuper virgo que
dam fuit: fugitans publicos visus. Sed quo
magis virorum evitabat oculos: eo incendebat am
plius. Pulchritudo enim audita nec visa plus de
sideratur duobus stimulis cupiditatum amoris et

cognitionis . dum et nichil omittit quod nimis placeat .
plus et putabatur esse quod placeat . quod non videt oculus
explorat . sed animus amator exoptat . Ita per sanctam
virginem ne diutius alerentur potiendi spe cupidita
tis . integritatem pudoris professa sic restrinxit impro
borum faces . ut iam non amaretur sed proderetur . Fit
persecutio . Puella fugere nescia . certa pavida ne
incideret in insidiatores pudoris . animo ad virtutes
parata . tam religiosa ut mortem non timeret . tam pudi
ca ut exspectaret . Venit corone dies maxima omni
um exspectatio . Producitur puella duplex professa
certamen et castitatis et religionis . Sed ubi
viderunt constanciam professionis . metu pudoris . parata
ad cruciatus . erubescentem ad aspectus . excogitave
runt quemadmodum speciem castitatis . religione ei
tollerent . ut cum id abstulissent quod erat amplius etiam
id eriperent quod reliquerant . Aut sacrificare
virginem . aut lupanari prostitui iubent . Quomodo
+ colunt deos suos qui sic vindicant . + Hic puel
la non quod de religione ambigeret . sed de pudore
trepidaret ipsa secum . Quid agimus hodie . Aut
martir aut virgo alteram nobis invidetur corona .
Sed nec virginis nomen agnoscitur . ubi virgini
tatis auctor ne[ga]tur . Nam quemadmodum virgo
si meretricem colas . Quemadmodum virgo si adul
teros diligas . quemadmodum virgo si amorem petas .
Tolerabilius est mentem virginis . quam carnem habere

+ Aut quemadmodum christi vivunt qui ita iudicant .

Utrumque bonum si liceat. Si non liceat. saltem non hominibus caste.
sed deo simus. Et raab meretrix fuit: sed postquam
deo credidit salutem invenit. Et iudith se ut adul-
tero placeret ornavit: que tamen quia hoc religione
non amore faciebat. nemo eam adulteram iudicabat.
Bene successit exemplum. Nam si illa que se commisit reli-
gioni. et pudorem servavit et patriam fortassis et nos
servando religionem. servabimus etiam castitatem. Nam
si iudith pudicitiam religioni preferre voluisset: per-
dita patria etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus infor-
mata exemplis. simul animo tenens verba domini
quibus ait: quicumque perdiderit animam suam propter me
inveniet eam: flevit. tacuit. ne eam vel loquentem
adulter audiret. Nec pudoris elegit iniuriam:
sed christi recusavit. Estimate utrum adulterare po-
tuerit corpus: que nec vocem adulteravit. Iam dudum
verecundatur oratio mea: et quasi adire gestorum seriem
criminosam atque explanare formidat. Claudite
aures virgines ducitur puella dei ad lupanar: sed
aperite aures virgines: dei virgo prostitui potest. adulte-
rari non potest. Ubicumque dei virgo est. dei templum
est: nec lupanaria infamant castitatem. sed castitas
etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium con-
cursus ad fornicem. Discite martyrum miracula
sancte virgines dei: dediscite locorum vocabula. Clau-
ditur intus columba: strepunt accipitres foris: certat
singuli quis predam primus invadat. At illa ma

nibus in celum levatis quasi ad domum venisset
orationis. non ad libidinis diversorium: Christe inquit do
muisti virgini feros leones. potes etiam domare
hominum feras mentes. Caldeis roravit ignis. Iude
is se unda suspendit: misericordia tua non natura sua. Susan
na ad supplicium genu flexit: et de adulteris trium
phavit. Aruit dextera que templi tui dona violabat:
nunc templum ipsum attractatur tuum. Ne patiaris inces
tum sacrilegium: qui non passus es furtum. Benedicatur
et nunc nomen tuum: ut que ad adulterium veni. virgo
discedam. Vix compleverat precem: et ecce vir militis
specie terribilis irrupit. Quemadmodum eum virgo
tremuit: cui plus tremens cessit. Sed non illa
immemor lectionis: et daniel inquit supplicium susan
ne spectaturus advenerat: et quam populus dampnavit:
unus absolvit. Potest et in hoc lupi habitu ovis
latere. Habet et Christus milites suos: qui etiam legio
nes habet. aut fortasse percussor intravit. Ne verearis
anima: nam talis solet martyres facere. O virgo fides
tua te salvam fecit. Cui miles. ne quaeso paveas
soror: frater huc veni salvare animam non perdere.
Serva me: ut ipsa serveris. Quasi adulter
ingressus: si vis martyr egrediar. Vestimenta
mutemus: conveniunt michi tua. et mea tibi:
sed utraque Christo. Tua vestis me verum militem
faciet: mea te virginem. Bene tu vestieris:
ego melius exuar: ut me persecutor agnoscat.

no

fixit

Sume habitum qui abscondat feminam: trade quem con-
secret martirem. Induere clamidem que occultet me-
bra virginis. servet pudorem. Sume pilleum quod
crines tegat crines. abscondat ora. Solent erubescere
qui lupanar intrauerint. Sane tu cum egressa fueris
ne respicias retro memor uxoris loth: que na-
turam suam quia impudicos licet castis oculis respex-
it amisit. Nec verearis ne quid pereat sacrifi-
cio: ego pro te hostiam deo reddo. tu pro me militem christo.
Habes bonam miliciam castitatis: que stipendiis mili-
tat sempiternis. loricam iusticie. que spiritali munim-
ine corpus includit: scutum fidei quo vulnus re-
pellas/galeam salutis: ibi enim est presidium nostre sa-
lutis ubi christus: quoniam mulieris caput vir. virginis christus.
Et inter hec verba clamidem exuit: suspectus ta-
men adhuc habitus et persecutoris et adulteri:
virgo ceruicem. clamidem miles offerre. Que pompa
illa. que gratia: cum in lupanari de martirio certarent.
Addantur persone miles et virgo. hoc est dissimiles inter
se natura: sed dei miseratione consimiles: ut compleatur
oraculum: tunc lupi et agni simul pascentur. Ecce
agna et lupus non solum pascuntur simul: sed etiam
immolantur. Quid plura: Mutato habitu evo-
lat puella de laqueo iam non suis alis: utpote que
spiritalibus ferebatur. Et quod nulla umquam viderunt
secula: egreditur de lupanari virgo sed christi. At
illi qui videbant oculis et non videbant corde: irr-

tores ad agnā. lupi fremebant ad predā. Unus
qui erat immodestior introiuit. Sed ubi hausit
oculis rei textū: quid hoc inquit est. Puella
ingressa est. vir videtur. Sed nō fabulosū illud.
ceruia pro virgine: sed qđ verū est. miles ex vir-
gine. At etiā audierā et nō crediderā qđ aquas
xp̄s in vina cōuertit. iā mutare fecit et sexus.
Recedamus hinc dū adhuc qui fuimus sumus.
Nunquid et ipse mutatus sū. qui aliud cerno quā vi-
deo. Ad lupanar veni. cerno vadimoniū. Et
tamē mutatus egrediar. pudicus exibo. qui ad
ulter intraui. Iudicio rei. qui debebatur tanto
corona victori. Dapnatus pro virgine. qui pro
virgine cōprehensus est. Ita de lupanari nō solū
virgo: sed etiā martires exierūt. Fertur puella
ad locū supplicii cucurrisse. certasse ambo de ne-
ce. cū ille diceret ego sū iussus occidi. te absol-
uat sentencia. quā me tenuit. At illa clamaret non
ego te vadē mortis elegi: sed predā pudoris op-
taui. Si pudor queritur manet sexus. Si sanguis
exposcitur fideiussorū nō desidero habeo unde
dissoluā. in me lata ē ista sentencia q pro me lata
est. Certe si pecunie te fideiussorē dedissē et
absente me iudex tuū censū feneratori adiudi-
casset: eadē me sentencia conuenires. Meo mrimo-
nio soluere tuos neruos. si recusarē quis me
indignā morte censeret. Multo maior ē capitis

huius usure. Moriar nocens: ne moriar no-
cens. Nichil inter medium est. Hodie aut terra ero
tui sanguinis: aut martir mei. Si cito redierit:
quis me audet excludere. Si moram fecero: quis
audet absoluere. Plus legibus debeo terre: non so-
lum fuge mee: sed etiam tedis aliene. Sufficiunt
membra morti: que non sufficiebant iniurie. Est in vir-
gine mulieri locus: qui non erat totum mecho. Ego
obprobrium declinaui: non martirium tibi cessi. Ves-
te non professione continuemisti me. Caue ne conten-
das: caue ne contradicere audeas. Noli ~~expere~~
excipere beneficium quod dedisti. Dum michi sententiam
negas: illam restitues superiorem. Sententia enim sententia
posteriore mutatur. Si posterior me non tenet.
superior tenet. Possumus utrique satisfacere sententie:
si me prius patiaris occidi. In te enim non habent aliam
quam exerceant penam: in virgine obnoxius pudor est.
Itaque gloriosior eris si videaris de adultera mar-
tirem fecisse: quam de martire adulteram reddidisse. Non
expectatis. Duo contenderunt: et ambo vicerunt.
Nec diuisa est corona: sed addita. Ita sancti martires inuicem
sibi beneficia conferentes altera principium martirio
dedit: alter effectum. At etiam philosophorum gymna-
sia: Damonem et Phinthiam pytagoreos in celum ferunt.
Quorum unus cum etiam esset morti adiudicatus com-
mendandorum suorum tempus poposcit. Tyrannus
autem astutissimus quod reperiri non posse estimaret:

‡ mutaui. Vel sic: si me prius morte non redemisti me sed

petiuit vt sponsorē daret q̄ pro ferietur. si ipē faceret mora. Nescio de duobus preclarius ~~e~~ ~~clarius~~ nescio. Vtrūq; pclarū. Alter vade mortis īuenit. alter se obtulit. Itaq; cū reus mora supplitio faceret. fideiussor wltu sereno ~~morte~~ morte nō recusauit. Cū duceret annus reuertitur. cernice substituit. colla subicit. Tūc admiratus tyrānus carioré philosophis amicitiā q̄m vitā fuisse. petiuit vt ipē ab hys quos dāpnauerat in amicitiā reciperetur. tantā virtutis ee gratiā. vt et tyrānū inclinaret. Digna laude: sed minora nris. Nā illic ambo viri. hic vna virgo. q̄ primo etiā ferū vinceret. Illi amici isti incogniti. illi tyrāno vni se obtulerūt. isti tyrannis pluribus. Hoc etiā crudelioribus qd' ille pepcit. isti occiderūt. Inter illos ī vno obnoxia necessitas: in hys amborū volūtas libera. Hoc quoq; isti prudentiores. qd' illis studii sui finis amicitie gra: istis corona martirii. Illi eni certarūt hoībus: isti deo. Et q̄m regis istius fecimus mentionē. par ē cognoscere quid de diis suis senserit. quo magis infirmos iudicetis q̄s rident sui. Itaq; hys cū venisset in templū iouis. amictū aureū quo operiebat simulachrū eius detrahi iussit. inponi laneū. dicens aureū hyeme frigidū: estate onerosū esse. Sic deū irrisit suū. vt onus ferre nō posse. nec frigus pu

taret. Item cum esculapii barbam vidisset auream.
tolli imperavit. incongruum esse appellans. ut filius
barbam haberet. cum apollo pater eius adhuc non haberet.
Item simulacris tenentibus aureas pateras ademit.
allegans accipere se debere quod dii darent. quin sunt vo
ta inquit hominum. ut a diis que bona sunt adipiscantur.
Nichil autem auro melius. Quod tamen si malum est habere deos
non debere. si bonum habere magis homines debere. qui uti sci
rent. Ita ludibrio habiti sunt. ut neque iupiter vestem
suam defendere potuerit. nec barbam esculapius.
nec apollo pubescere adhuc ceperit. neque omnes
qui dicuntur dii detrahere potuerint pateras quas
tenebant. non tam furti reatum timentes. quam sensum non
habentes. Quis igitur eos colat. qui nec defendere
se quasi dii. nec abscondere quasi homines possunt. At
in templo dei nostri. cum ieroboam rex sceleratissimus
dona que pater eius posuerat auferret. ac super sanctum
altare libaret ydolis. dextera eius quam tetendit
aruit. nec sua ei que invocabat ydola profuerunt. De
inde conversus ad deum rogavit veniam. statimque ma
nus eius que aruerat sacrilegio. sanata est religione.
Tam maturum in uno et misericordie divine et indignationis
exemplum extitit ut sacrificanti subito dextera adi
meretur. penitenti venia daretur. Hec ego vo
bis sancte virgines nondum triennalis sacerdos munus
cula paravi. usu indoctus licet. sed vestris edoctus
moribus. Quantus etenim adolescentie usus potuit tam

parua initiatae religionis etate. Si quos hic flo-
res terentis de vera vita collectos legite non
sunt hec precepta virginibus de virginibus exempla.
vere virtutis effigiem nostra depinxit oratio. vere
grauitatis ymaginem quasi in speculo quodam ser-
monis istius terentis refulgere. Vos si qua est
nostro gratiam malastis ingenio. vestrum est quod iste re-
dolet liber. Et quoniam quot homines tot sententie. si
quid defecatum est in sermone nostro omnes legant.
si quid decoctum maturiores probant. si quid modes-
tum pectoribus inhereat genas pingat. si quid flo-
rulentum etas florulenta non improbet. Debuimus
sponse cytharare amorem. Scriptum est enim. Diliges
dominum deum tuum. Debuimus in nuptijs talamistris
quibusdam crines saltem orationis ornare. Scrip-
tum est enim. plaude manu et percute pede. Debui-
mus preciosos thalamos spergere rosis. Etiam et
in hijs coniugijs temporalibus nubenti prius plaudi-
tur quam imperatur. ne ante dura offendant impe-
ria quam blanditijs amor fotus molestat. Equorum
vis plausu sonitum discit amare ceruicis ne recu-
set iugum. Denique prius assuescitur vel verbo
lasciuie quam verbere discipline. Ast vbi colla sub-
diderit iugo. et habena constringit. et stimulus
vrget. et comparis trahunt. et iugulas mutat.
Sic etiam virgo nostra debuit prius amore pio ludere
aurea thori celestis fulchra mirari. in ipso vesti-

bulo nuptiarum. et potes frondium sertis cernere
coronatos et thori strepentis interius haurire
delicias: ne si prius domito iugo timeret sibi subduce
ret quod votata inclinaret. Veni igitur huc a liba
no sponsa. veni huc a libano: transibis et per
transibis. Sepius enim nobis iste versiculus
recantandus est ut vel donis votata verbis
sequatur si qua non credit humanis. Hoc nobis ma
gisterium non invenimus sed accepimus: sic instituit
mistici carminis doctrina celestis. Osculetur me
osculo oris sui. Quia bona ubera tua super vinum:
et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Un
guentum exinanitum est nomen tuum. Totus iste deli
tiarum locus ludum sonat: plausum excitat. amore
provocat. Ideo inquit adolescentule dilexerunt te.
et attraxerunt te: retro odorem unguentorum tuorum
curremus. Introduxit me rex in tabernaculum su
um. Ab osculis cepit ut ad tabernaculum perveni
ret: atque illa tam patiens duri laboris exerci
tate quod virtutis: ut aperiat manu claustra in
agrum exeat: in castellis maneat. in principio
tamen retro odorem currit unguenti. Cum in taber
naculum venerit unguentum mutatur a castellis.
Denique quo vadit inde. Si murus est inquit:
edificemus super eum turres argenteas. Que lude
bat oculis. iam turres erigit: ut preciosis scorum
turrita fastidiis. non solum hostiles frustretur incursus.

verum etiam bonorum propugnaculum struat tuta merito-
rum. Explicit liber 2us beati ambrosii episcopi de virgini-
tate. Incipit liber tercius beati ambrosii eiusdem

Quoniam que habuimus digessimus
superioribus libris duobus, tempus
est soror sancta ea que mecum conferre
soles beate memorie liberii precepta
revolvere: ut quo vir sanctior
eo sermo accedat gratior. Namque
is cum salvatoris natalis ad apostolum petrum virgini-
tatis professionem, vestis quoque mutatione signares:
quo enim melius die quam quo virgo posteritatem acqui-
sivit. astantibus etiam puellis dei compluribus que
certarent invicem de tua societate: bonas inquit filia
nuptias desiderasti. Vides quantus ad natale spon-
si tui populus convenerit, et nemo impastus recedit? Hic
est qui rogatus ad nuptias aquam in vina conver-
tit. In te quoque sincerum sacramentum conferet virgini-
tatis, que prius eras vilibus obnoxia nature ma-
terialis elementis. Hic est qui quinque panibus et duo-
bus piscibus quatuor millia populi in deserto pavit.
Plures potuit: si plures iam tunc qui pascerentur fuis-
sent. Denique ad nuptias tuas plures vocavit:
sed iam non panis ex ordeo, sed corpus ministratur
e celo. Hodie quidem secundum hominem homo natus ex
virgine: sed ante omnia generatus a patre: qui
matrem corpore virtute referat patrem. Unigenitus

in terris · vnigenitus in celo · deus ex deo partus ex
virgine · iustitia de patre · virtus de potente · lumen
de lumine: non impar generanti · non potestate discre-
tus · non verbi extensione aut platione confusus
vt cum patre mixtus: sed vt a patre generationis iure
distinctus sit · Ipse est sempiternus tuus: sine quo nec
celestia nec marina · nec terrena consistunt · Verbum
patris bonum · quod erat inquit in principio: habes eius
eternitatem · Et erat inquit apud patrem: habes indis-
cretam a patre inseparabilemque virtutem · Et deus erat
verbum: habes etiam ingenitam diuinitatem · De compen
dio enim tibi fides est haurienda · Hunc filia dilige
quia bonus: nemo enim bonus nisi vnus deus ·
Si enim non dubitatur quia deus filius · deus autem
bonus est: vtique non dubitatur quia deus bonus fi-
lius · Hunc inquam dilige · ipse est pater quem ante lucife-
rum genuit vt eternum: ex vtero genenuit vt fi-
lium: ex corde eructauit verbum · Ipse est in quo con
placuit patri: ipse est patris brachium · quia creator est
omnium: ipse est patris sapientia · quia ex dei ore pro-
cessit: patris virtus · quia diuinitatis in eo corpora-
liter habitat plenitudo: quem pater ita diligit vt in
sinu portet · ad dexteram locet: sapientiam dicat vt
virtutem nouerit · Si igitur virtus dei christus: numquid
aliquando sine virtute deus: Numquam aliquando sine filio pater.
Si semper vtique pater: vtique semper et filius. Perfecti
ergo patris perfectus est filius: nam qui virtuti dero-

gat derogat ei cuius ē virtus. Inequalitatē
nō recipit ꝑfc̄a diuinitas. Dilige g° quē pater
diligit: honorifica quē honorificat pr̄ filiū. Qui
eīm nō honorificat filiū nō honorificat prēm: et
qui negat filiū. nec prēm habet. Hec q̄ttū ad
fidē: ꝫ interdū etiā cū fides tuta iuuentus suspec
ta est. Modico itaqꝫ vino vtere. ne infirmitatē
corꝑis augeas: nō vt voluptatē excites. Incen
dunt eīm ꝑiter duo: vinū et adolescentia. Infrenet
etiā tenerā etatē ieiunia: et ꝑsimonia tibi retina
culis q̄busdā indomitas cohibeat cupiditates. Ra
tio remoret. mitiget spes: restringat metus. Nā
qui moderari nescit cupiditatib9. is q̄si equis rap
tatus indomitis. voluitur obteritur laniat᷑. affli
gitur. Nā aliqui iuuenē ob amorē diane cōtigisse
proditur. sed poeticis mendacijs colorat᷑ fabula.
vt neptūn9 ꝓlat[illegible] riualis dolore incitatus. equis
dicitur furorē īmisisse: quo eius magna potentia
ꝓdicetur. q° iuuenē nō virtute vicit. sed fraude
decepit. Vnde etiā sacrificiū quot annis īstaurāt
diane. vt equus ad eius imoletur aras: quā vir
ginē dicūt. q̄ id q° etiā meretrices erubescē solēt.
amare potuit nō amantē. Sed habeant ꝑ me li
cet fabule sue auctoritatē. qua si nō licet scelestū
vtrūqꝫ minus tamen sit iuuenē amore adulterē sic
flagrasse vt ꝑiret: q̄° duos vt ipi dicūt deos de ad
ulterio certasse. Ione aūt dolore scortantis filie

in medicū vindicasse adulteri: q' eius crinasset vul
nem qui dyanā in siluis adulteraret. Venatrice
quide sanc optimā nō ferinarū sed libidinū: s; se
lam etiā ut nuda venatur. Dent igitur neptuno
dnātū furoris: ut astruant crimen īcerti amoris.
Dent diane regnū in siluis quas incolebat: ut
cōfirment adulteriū quod gerebat. Dent escu
lapio qd' mortuū reformauerit: dū modo profi
teantur qd' fulminatus ipē nō euaserit. Dent
etiā ioui flumina q̄ nō habuerit: ut iustificētur
que habent obprobria. Sed a fabulis ad proposita
reuertamur. Escis quoq; omnibus q̄ gignant
mēbris calorē parce utendū puto: carnes enī etiā
aquilas volantes deponunt. In vobis quoq;
ales interior illa de qua legimus: renouabitur
sicut aquile iuuentus tua. sublime tenens vir
gineo prepes volatu superflue carnis nesciat appe
tentiā. Conuiuiorū deuitande celebritates. fugi
ende salutationes. Ipsas visitationes in iunio
ribus eē potiores volo: si forte deferendū sit
parentibus aut equalibus. Teritur enī officiis
pudor. audacia eminet. risus obrepit. modes
tia soluitur: dū affectatur urbanitas. Interro
ganti nō respondere fabula est. infantia respon
dere. Decesse igitur sermo in virgine q̄ superesse
malo. Nam si mulieres etiā de rebus diuinis
in eccl'ia iubentur tacere. domi viros suos inter

rogare. De virginibus quid tandem putamus, in
quibus pudor ornat etatem, taciturnitas commen-
dat pudorem. An vero mediocre pudoris exem-
plum est, quod rebecca cum veniret ad nuptias et spon-
sum vidisset velamen accepit, ne prius videretur
quam iungeretur. Et utique pulchra virgo non decori ti-
muit sed pudori. Quid rachel quemadmodum erecto
osculo flevit et gemuit. Nec flere desisset nisi
propinquum cognovisset. Ita et pudoris servavit officium
et pietatis non omisit affectum. Quod si viro dicitur vir-
ginem ne consideres ne quis scandalizet te, quid dicen-
dum est sacratae virgini. Que si amet animo peccat,
si amatur et facto. Maxima est virtus tacendi,
presertim in ecclesia. Nulla te divinarum sententia fugiet
lectionum, si aurem admoveas, vocem premas. Nullum
ex ore verbum quod revocare velis proferas, sit parcior
loquendi fiducia. Copiosum quippe in multiloquio
peccatum. Homicide dictum est: peccasti, quiesce, nec pec-
ces amplius; sed virgini dicendum est: quiesce ne pecces.
Conservabat enim maria ut legimus omnia in corde
suo que de filio dicebantur. Et tu cum legitur aliquid
in quo Christus aut venturus annuntiatur aut venisse
se ostenditur, noli fabulando obstrepere, sed mentem
admove. An quicquam est indignius quam oracula divina
circumstrepi, ne audiantur, ne credantur, ne reve-
lentur, circumsonare sacramenta confusis vocibus,
ut impediatur oratio pro salute deprompta omnium.

Gentiles ydolis suis reuerentiam tacendi deferunt. unde illud exemplum proditur. alexandro sacrificante macedonum rege puerulum barbarum qui ei lumen attenderet excepisse ignem brachio. atque adusto corpore mansisse immobilem: nec dolorem prodidisse gemitu. nec tacito penam indicasse fletu. Tanta in puero barbaro fuit disciplina reuerentie: ut naturam vinceret. atque ille non deos qui nulli erant: sed regem timebat. Non timeret enim eos quos idem ignis si contigisset arsissent. Multo melius. quidam in conuiuio patris adolescens iubetur. ne in meretricios amores indiciis insolentibus prodat. Et tu in misterio dei virgo. gemitu excreatu. tussi risu abstine. Non ille in conuiuio potest. tu in misterio non potes. Vocis virginitas prima signetur: claudat ora pudor: debilitatem excludat religio: instituat consuetudo naturam. Virginem michi primus grauitas sua nuntiet pudore obuio. gradu sobrio. vultu modesto: et preuia integritatis ante eant signa virtutis. Non satis probabilis virgo est: que requiritur cum videtur. Frequens sermo est cum plurima innarum murmura religiose auribus plebis obstreperent sacerdotem dei precepisse ut conticesserent. ac reuerentiam sacre deferrent orationi. tunc subito circumfusos strepitus quieuisse. Silent igitur plaudentes. homines non silebunt. Et irrationale animal per reuerentiam recognoscit quod per naturam ignorat. homines tanta esse immodestia: ut plerique deferre nesciant

mentū religioni. qđ defenit aurium voluptati. Her
tam sc̄e memorie liberius. Que apud alios maior
habentis. apud te minor exemplis: ita omnē disci
plina nō solū virtute adequauisti. sed etiā emu
latione vicisti. Namq; ieiuniū in preceptis habemus
s; singulorū dierū. tu aut multiplicatis noctibus
ac dieb; innumera tp̄a sine cibo transigis: et si qn
rogaris vt cibū sumas. paulisp deponas codice.
Respondes illico. Nō in pane solo viuit hō: sed in
omī verbo dei. Ipē epularū vsus. cibus obiuius
vt edendi fastidio ieiuniū desideretur. Potus est
ex fonte. fletus in prece: somnus in codice. Hec
inmoribus conuenire aius: donec mens eius matu
ra canesceret. Ast vbi domiti tropheū corpis vir
go sustulerit: moderandū labori. vt ingiā sub
pari reseruetur etati. Cito fecundis onerata pal
mitibus emerite etatis vitis crepat nisi aliquādo
reprimatur: eadē tn̄ donec adolescit exuberat.
Inueterata amputetur ne siluescat sarmentis
aut fetu nimio examinata moriatur. Bonus agri
cola optimā vitē. et fotu terre cohibet. et defen
dit a frigore: et ne meridiano sole vratur explo
rat. Agrū quoq; vitibus exercet. vel si nō patitur
otiosū diuersa alternat semina: mutatis vt fe
tibus arua requiescant. Tu quoq; virgo vete
rana pectoris tui tolles diuersis saltē seminibus
sere. nūc alimoniis mediocribus. nūc ieiuniis

prioribus. lectione. opere. prece: ut mutuatio laboris
indutie sint quietis. Non totus messem gene-
rat ager. Hinc de collibus vineta consurgunt:
illic purpurascentes cernas olivas: hinc olentes
rosas. Sepe etiam relictis aratris ipse validus ag-
ricola digito solum scalpit. ut florum deponat radi-
ces. et asperis manibus quibus luctantes inter vine-
ta flectit iuvencos. molliter omnium pressat ubera.
Eo quippe melior ager: quo numerosior fructus.
Ergo et tu boni agricole exemplum secuta non pro-
lenibus ieiuniis tamquam depressis vomeribus humum
tuam findas. Floreat in ortis rosa pudoris. lilium
mentis: et irriguum sacri sanguinis violaria bibat
fonte. Vulgo hoc fertur. Non velis prolixe fa-
cere aliquam ne feceris. Debet esse aliquid quod quadrage-
sime diebus addatur: sed ita ut nichil ostentationis
causa fiat sed religionis. Oratio quoque nos deo
crebra commendet. Sic enim propheta dicit. Septies
in die laudem dixi tibi: qui regni erat necessita-
tibus occupatus. Quid nos facere oportet qui
legimus: vigilate et orate ne intretis in tempta-
tionem. Certe solempnes orationes cum gratiarum actione
sunt deferende: cum e sompno surgimus. cum pro-
dimus: cum cibum paramus sumere: cum supserimus.
et hora incensi: cum denique cubitum pergimus. Sed
etiam in ipso cubili volo psalmos cum oratione dicta
frequenti contexas vite: vel cum evigilaveris.

uel antequam corpus sopor inriget: ut te in ipso quie-
tis exordio rerum secularium cum libera diuina me-
ditante sepius inueniat. Denique etiam ille philoso-
phie ipsius qui nomen inuenit. cotidie priusquam cubitu-
m iret tibicinem iubebat molliora canere: ut anxia
curis secularibus corda mulceret. Sed ille sicut is
qui latere lauat sordida sordibus frustra cupiebat
abolere. Magis enim se oblimbat luto: qui remedium
a uoluptate querebat. Nos autem terrenorum uitiorum
colluuione detersa ab omni inquinamento carnis men-
tium interna mundemus. Simbolum quoque specialiter
debemus tamquam nostri signaculum cordis antelucanis
horis cotidie recensere. Quo etiam cum horremus aliquid
ad recurrendum est. Non enim sine militie sacramen-
to miles in tentorio est. bellator in prelio. Iam
illud quis non ad nostram institutionem dictum intelligat
quod ait sanctus propheta: lauabo per singulas noctes
lectum meum. in lacrimis stratum meum rigabo. Nam
siue lectum iuxta literam intelligas tantam ubertatem
ostendit profundi oportere lacrimarum ut lauetur
lectus. stratum rigetur fletibus obsecrantis: fletus
enim presentium merces est futurorum: quoniam beati qui fletis
ipsi enim ridebitis: siue pro corpore accipiamus prophe-
ticum dictum. delicta corporis penitentie lacrimis abluamus.
Fecit enim sibi lectum salomon ex lignis libani. Colump-
ne eius erant argentee: acclinatorium eius aureum:
dorsum eius gemmatum stratum. Quis est iste lectus:

nisi unum corporis species. Namque in gemmis. aer specie
fulgoris ostenditur. in auro ignis. aqua in argento.
terra per lignum. ex quibus corpus humanum quatuor
constat elementis. in quo mens recubat anima. si non
aspero montium. non humi arido corporis quietis exi-
stat. sed sublimius a vitiis ligno fulta requiescat.
Unde etiam david dicit. Dominus opem ferat illi super
lectum doloris eius. Nam lectus doloris est qui pec-
tum dolere non possit. qui non habet sensum. Corpus
autem doloris. sicut corpus est mortis. Infelix ego
homo. quis me liberabit de corpore mortis huius.
Et quoniam versiculum induximus in quo domini corporis
fecimus mentionem. ne quem forte perturbet legentem.
quod dominus corpus suscepit doloris. recordetur quia la-
zari mortem doluit et flevit. et in passione est vulne-
ratus. atque ex vulnere aqua et sanguis exivit.
spiritumque exalavit. Aqua ad lavachrum. sanguis
ad potum. spiritus ad resurrectionem. Unus enim christus
est nobis fides spes et caritas. Spes in resur-
rectione. fides in lavachro. caritas in sacramento.
Tamen ut corpus suscepit doloris. ita etiam stratum
in infirmitate versavit. quia convertit in commodum
carnis humane. Nam passione infirmitas est solu-
ta. mors resurrectione. Et tamen merere pro
seculo. gaudere debetis in domino. tristes ad penam
alacres. ad gratiam. licet et flere cum flentibus et
gaudere cum gaudentibus oportere. gentium doctor

salutari preceptione perscripserit. Verum qui penitus enodare cicatricem desiderat questionis: ad eundem confugiat apostolum. Omne enim inquit quodcumque facietis in verbo aut facto. in nomine domini nostri ihesu christi facite: gratias agentes deo patri per ipsum. Omnia ergo dicta nostra factaque referamus ad christum: qui vitam finivit ex morte. lucem creavit ex tenebris. Namque ut corpus egrotum. nunc calidioribus fovetur. nunc frigidioribus temperatur. remediorumque mutatio si iuxta preceptum fiat medici. salutaris est: si contra mandatum usurpetur languoris augmentum est. quodque usurpatum ita medico non quidem prebetur... ~~[struck]~~ quod impenditur ipso remedium est quod usurpatur incommodum. Debet igitur bone conscientie mentis esse letitia non in conditis comessationibus non nuptialibus excitata simphoniis. Ibi enim intuta verecundia illecebra suscepta est: ubi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac virgines dei procul esse desidero. Nemo enim ut dixit quidam secularium doctor saltat sobrius: nisi insanit. Nam si iuxta sapientiam secularem saltationis. aut temulentia auctor est aut dementia: quid divinarum scripturarum putamus exemplis. cum iohannes precursor christi saltatricis optione iugulatus. exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram. quam sacrilegi furoris amentiam. Et quia talis viri non strictim pretereunda est recordatio: interest. ut et qui est. et a quibus et quo tempore sit occisus advertere debeamus. Ab adulteris

iniustus occiditur: et a reis in iudice capitalis sceleris
pena conuertitur. Deinde premium saltatricis est
mors prophete. Postremo quod omnes etiam barbari
horrere consueuerunt: inter epulas atque conuiuia
consumande crudelitatis profertur edictum. et a
conuiuio ad carcerem. de carcere ad conuiuium feralis
flagitii circumfertur obsequium. Quanta in uno fa
cinore sunt crimina. Extruitur regifico luxu
funale conuiuium: et explorato quondam maior so
lito turba conuenerit: regine filia intimis emu
danda secretis: in conspectu virorum saltatura pro
ducitur. Quid enim potuit de adultera discere:
nisi dampnum pudoris. An quicquam est tam pronum ad
libidines: quam inconditis motibus ea que vel na
tura abscondit vel disciplina velauit membrorum
opera nudare. ludere oculis: rotare ceruicem. crinem
spergere. Merito inde in ~~iu~~ iniuria diuinitatis pro
ceditur. Quid enim ibi verecundie potest esse: ubi sal
tatur. strepitur concrepatur. Tunc rex inquit delec
tatus dixit puelle. ut peteret de rege quod vellet.
deinde iurauit quod vel dimidium regni si petisset
concederet. Vide quemadmodum seculares ipsi de se
cularibus suis iudicent potestatibus: ut pro sal
tatione etiam regna donentur. Puella autem am
monita a matre sua: poposcit afferri sibi in disco
caput iohannis. Quo dicto rex contristatus est.
Non penitentia regis sed confessio iniquitatis est. quia

diuine consuetudo habet sine: ut qui gesserint
impia. ipsi propria confessione se dampnent. Sed
propter discumbentes inquit. Quid indignius quam
ut homicidium fieri iubeat: Et ne discumbentibus
displiceret: et propter ius inquit iurandum. O
religionem nouam. Tolerabilius peierasset.
Unde non inmerito dominus in ewangelio iubet non
esse iurandum: ne sit causa periurii: ne sit neces-
sitas delinquendi. Itaque ne iusiurandum violet:
perimitur innocens. Quid prius horrescam nescio.
Tolerabiliora periuria: quam sacramenta sunt tyran-
norum. Quis non cum e conuiuio ad carcerem cursari
videret. putaret prophetam iussu esse dimitti: Quis
inquam cum audisset natalem esse herodis solempne
conuiuium. puelle optionem eligendi quod vellet datam.
missum ad iohannem. absolutionem non arbitraretur:
Quid crudelitati cum deliciis: Quid cum funeribus
voluptati: Rapitur ad penam propheta conuiuali prece-
to quod non cuperet vel absolui. Perimitur gla-
dio caput eius: affertur in disco. Hoc crudeli-
tati ferculum debebatur: quo insatiata epulis fe-
ritas vesceretur. Intuere rex acerbissime tuo
spectacula digna conuiuio: porrige dextram ne
quid seuitie tue desit: ut inter digitos tuos riui
defluant sancti cruoris. Et quoniam non exsaturari epu-
lis famis. non restringui poculis potuit inaudita
seuitie sitis: bibe sanguinem scaturientibus adhuc

venis ex secti capitis pfluentē: cerne oculos in
ipā morte sceleris tui testes. Aduersantis con-
spectū delitiarū claudunt lumina: non tā mortis
necessitate. q̄ horrore luxurie. Os aureū illud
exangue. cuius sniam ferre nō poteras conti-
cesat et adhuc timetur: lingua tamen q̄ solet
etiā post mortē officiū seruare viuentis palpi-
tante licet motu dapnabit incestū. Portatur letat
hoc caput ad herodiadē. exultat quasi crimen
euaserit: quia iudicē trucidauit. Quid dicitis vos
sce femie. Videtis quid docere. quid etiā dedocere
filias debeatis. Saltet. sed adultere filia. Que
vero pudica q̄ casta ē filias suas religione doceat
nō saltatione. Vos autē graues et prudentes
viri discite detestabiliū hoim epulas euitare. Ta-
lia sunt cōuiuia qualia iudicia pfidorū. Iam ad
fine orōis vela pandenti bn̄ suggeris soror sca
q̄d super eorū meritis estimandū sit: qui se pcipi-
tauē ex alto vel in fluuiū demerserunt. ne psecu-
torū inciderent manus: cū scriptum diuina vim
sibi xpianū phibeat inferre. Et quidē de vir-
ginibus in necessitate custodie cōstitutis enodē
hēmus assertionē: cū martiris extet exemplū.
Sca pelagia apud anthiochiā fuit ānorū fere
quindecim: soror virginū. et ipā virgo. Hec
primo domi classito psecutionis inclusa cū se a
predonibus fidei vel pudoris circūsederi videret

absente matre et sororibus vacua presidio. sed deo plenior quid agimus inquit? Nisi prosperitas captiva virginitas et votum est. et metus est mori. quia mors non eripitur. nec ascisitur. Moriamur si licet. vel si nolunt licet moriamur. Deus remedio non offenditur. et facinus fides abluat. Certe si vim ipsam nominis cogitemus que vis voluntaria illa magis est vis mori velle non posse. Nec difficultatem veremur. Quis enim est qui velit mori et non possit. cum sint ad mortem tam proclives vie. Et iam enim sacrilegas aras precipitata subvertam. et accensos focos cruore restinguam. Non timeo ne dextera deficiens non peragat ictum. ne pectus se dolori subducat. Nullum peccatum carni relinquam. non verebor ne desit gladius. Possumus mori nostris armis. possumus mori sine carnificis beneficio. Matris in gremio fertur ornasse caput. nuptialem induisse vestem. ut non ad mortem ire diceres. sed ad sponsum. At ubi detestandi persecutores ereptam sibi viderunt predam pudoris. matrem et sorores ceperunt querere. Verum ille spiritali volatu iam campum castitatis tenebant. cum subito hinc persecutoribus imminentibus. inde torrente fluvio exclusae a fuga. inclusae ad coronam. Quid veremur inquiunt? Ecce aquam. quis nos baptizari prohibet? Et hoc baptisma est. quo peccata donantur. regna queruntur. Et hoc baptisma post quod nemo delinquit. excipiat nos aqua.

q̄ regnare cōsueuit. Eripiat nos aqua: q̄ uirgi
nes facit. Eripiat nos aqua: q̄ celū aperit: iace
tes tegit. mortē abscondit: m̄res reddit. Te
rerū conditor p̄cam̄ deus. ne exanimata sp̄u cor
pora nuda disp̄gat: ne mors separet funera
quarū uita nō separauit affectus. Sit una cōstan
tia: una mors: una etiā sepultura. Hec effate
et suspenso paululū incinctu sinu quo pudorem
tegerent: nec gressū impedirent consertis ma
nibus tamq̄ choros ducerent in mediū progrediun
tur alueū: ubi unda torrentior. ubi p̄fundū abrup
tius illico uestigia dirigentes. Nulla pedē retulit.
nulla suspendit incessū: nulla temptauit ibi gres
sū figere: anxie cū terra occurreret. offense uado
lete profundo. Videres piā m̄rem stringentem
nodo manus. gaudere de pignore: timere de
casu. ne sibi filias uel fructus auferret. Has
inquit tibi hostias xp̄e immolo: p̄sules castita
tis. duces itineris. comites passionis. Sed quis
nō iure miretur tantā uiuentibus fuisse cōstan
tiā. cū etiā defuncte immobilē stationē corporū
uindicauerint. Non cadauer unda nudauit:
nō rapidi cursus fluminis uolutauit. Nunc etiā
sc̄a m̄r licet sensu carens pietatis tn̄ adhuc ser
uabat amplexū et religiosū quē strinxerat no
dū: nec in morte laxabatur. ut q̄ religioni de
bitū soluerat. pietate herede moreretur. Nam

quas ad martirium vinxerat . usque ad tumulum vin
dicabat . Sed quid alienigenis apud te soror utor
exemplis quam hereditarie castitatis inspirata suc-
cessio parentis infusione mentis erudiunt . Unde
enim didicisti que non habuisti unde disceres constitu
tuta in agro . nulla socia virgine . nullo informata
doctore . Non ergo discipula quod sine magisterio
fieri non potest . sed herede virginitatis egisti . Quid
enim possit fieri ut sancta sotheris tibi non esset mentis
auctor cum auctor esset generis . Que persecutionis
etate servilibus quoque contumeliis ad fastidium
passionis evecta . etiam vultum quem qui inter crucia-
tus totius corporis liber esse consueverint iniurie et exspec-
tare potius tormenta quam inpendere carnifici dedit . tam
fortis et patiens ut cum teneras pene offerret ge-
nas prius carnifex cedendo deficeret . quam martir
iniurie cederet . Non vultum inflexit non ora conver
tit . non gemitu vincta lacrimam dedit . Denique cum ce
tera penarum genera vicisset . gladium quem quere
bat invenit . Explicit liber tercius

Incipit liber quartus beati ambrosii De virginitate

Nobile apud veteres salomonis
illud fertur iudicium cum a duabus
litigantibus mulieribus interpella
tus esset quarum altera conversa
per soporem cum infante expressisset
suum . postulabat alienum . altera

Explicit liber tercius beati Ambrosii de virginitate liber quartus

veri amoris conscia et culpe nescia. filiū incolu-
mem vindicabat. Vtraq; igitur perseueranter intentē
cogitatoris hesit intentio. Non enim poterat salo
mon arbiter ee interioris archani. competentis tn̄
vtriusq; mens eet occultior. Ibi tn̄ conuentus am
biguo. macheram promi iussit. & mandato q; minis
tris quo simularent triste misterium diuidi iussit
infantē: vt singule mulieres singulas ptes adipis
cerentur. Quo audito illa que petebat alienū
nō solū acquieuit: sed etiā diuisionē paruli depopos
cit. nullo affectu materno conuenta. Illa que suū
sciebat infantē. nō vinci metuens sed orbari: nec
iā solatio proprio sed pignori consulens. orare hoc cepit.
vt incolumis magis puer cederet aliene: quam sectus
in ptes matri proprie redderetur. Vnde salomon qui nō
maiestate diuina. sed argumentis vt homo interiore
interrogabat affectum. illi potius iudicauit paruulū
esse reddendū: quā verā matrē dolor proprius prodi
disset. Illā vero quā morituri paruli iniuria nō mo
uebat. exsortē pronunciauit ee nature: quā exsortē
vidit ee pietatis. Veritas ergo nō latuit: sed tn̄
per simulationē alterius fluctuit. Deniq; etiā bona
mater euentu hesit ambiguo: dū iudicio periclita
tur incerto. Hec licet in figura superioribus sint
facta temporibus. scripta sūt tn̄ ad correptionē nr̄am:
vt intelligamus prodi omnia posse que fca sūt. et
oīa composita reuelari. Due igitur iste quā composita

ē nobis hoc loco nō tractare de mulieribus. Que inquā iste. fides ē atq; temptatio. Temptatio inquā cōis ab initio auctor erroris. q̄ posteꝛ posteritatē suā carnalis vitio cōuersationis. et sapno mentis amisit posteritatis fructus auferre conatur alienę. Ista dū teptatio litigat fides fluctuat. donec mathera xpi latentes distinguat affectus. Que ē hec mathera xpi. Illa de qua scriptū est. gladiū veni mittere in terrā. Est gladius de quo de scriptū est. et tuā ipsius animā ptrāsibit gladius. Qui aūt hic sit gladius: q̄ mathera cognosce. Verbū inquit acutū et validū et oī gladio acutissimo penetrans vsq; ad diuisionē aie et sps artuumq; et medullarū. Bonus gladius dei verbū. bonus gladius vtpote scrutator cordis et renū. qui mendatiū a veritate discernit. atq; eos quorū aiām ptrāsierit nō interficiat. s; reseruet. Hec igit de regnorū dicta sūt libro. assūpta de causa de historia recensita. de conscīa vsurpata. ex fide pmta. Nūc decurse ex libro iudicū inspiciamus seriem lcōnis. Nō eīm otiosis parricidiū fuit auribus ~~audīb~~ audiendū. Itaq; repetamus historiā. Iepte iudex indecorū fuit. Is de euentu belli cōflictatus ambiguo. ꝑliorūq; veritus incerta. votū vouit huiusmodi si aduersarios depulisset. vt quicq; ei primū intra domus sue limē occurrisset. hostiā immola-

ret deo suorum primitias triumphorum. Itaque bello potitus.
fusis hostibus domum redit. cui in ipso vestibulo
filia memor pietatis. ignara oblationis occurrit.
Sed recordatus ille pater et sponsionis am-
monitus. ingemuit soluendi muneris sponsione.
Heu me inquit filia. perdidisti me. Ego enim ape-
rui os meum de te ad dominum. Tum illa. O pater
si in me aperuisti os tuum ad dominum. fac michi ita
vt exiuit de ore tuo. Duorum tamen tantum mensium in-
dutias postulauit. donec in montem ascenderet.
et super virginitatem suam fleret. Deinde duobus
post exactis mensibus remeauit ad patrem. votum
ille compleuit. His enim verbis vtendum est. quia scrip-
tura diuina effectum rei non prodidit. sed refugit par-
ricidii mentione. Quid igitur. Hoc probamus.
Minime. Sed tamen et si parricidium non probo.
aduerto preuaricandi metum. et formidinem spon-
sionis. Denique ad abraham dictum est. Nunc scio
quia amas dominum deum tuum. quia non pepercisti vnico
filio tuo. Habes igitur indicium. quo docetur
preuaricandum temere. non esse promissum. Verum a deo
parricidium non probari. in eadem asseritur lectione.
cum pro filio ouis subicitur. vt ipsa potius quam fi-
lius feriretur. Habuit igitur iepte quod sequeretur
exemplum. quia dominus sanguine non delectatur hu-
mano. In vno enim oraculo ad abraham prompto.
docuit filiorum salutem religionis obsequio post

habendā: offerri a parentibus deo debē filios:
nō debē uigilari. Certe cū hic filia tā sollici-
ta fuerit de p̄ris uoto. cur p̄r nō dubitauerit
de filie parricidio: et cū illa p̄mū cauerit men-
datiū iste filie nō cauerit interitū? Dicit aliquis.
Qua ratione illic deus nī nō p̄miserit parri-
cidiū fieri: hic sit passus impleri. Nunquid accep-
tor p̄sonarū deus? Non. Sed meritorū atq; uir-
tutū. Certe dū cōsiliū eēt ambiguū signari de-
buit oraculo: quia ad p̄ris f̄c̄o et in reliquū co-
ueniret exemplo. Ubi uero iā p̄cessisset exemplū
necessariū nō iudicauit oraculū: cū sui forma
ueteris quid fieri oporteret ostenderet. Aut for-
tasse quia nō una forma meritorū: ideo nō una
forma factorū. Pater doluit. fleuit filia. uterq;
de dei miseratione dubitauit. Non doluit abra-
ham. nec cōsuluit parentis affectū: ubi audiuit
diuinitatis oraculū. Nō distulit sacrificiū: sed ma-
turauit obsequiū. Non dubitauit ysaac cū p̄pa-
ribus sequeretur p̄rem passibus: nō fleuit cū li-
garetur: nō dilationē p̄posuit cū offerretur.
Et ideo misericordia largior: ubi fides p̄mptior.
Et bene nō fleuit factū p̄ris: quia risus est ma-
tris. Pro qua deuotionis exultatione ouis pro
illo iussa est īmolari: quia se ipē nō distulerat
īmolandū: nec de dei miseratione ambiguus.
nec de sui deuotione sollicitus. Nemo igitur

inuentus est qui tam cruentū p̄ris reuocaret af
fectū: quia omēs ꝓmissi muneris cōueniebat offi
ciū. Sacrificiū itaq; sanguīs īmolatur: et nemo
est qui resistat. Sacrificiū castitatis offertur: et
qui ꝓhibebat īuenitur. Pater parricidiū ꝓmisit
et soluitur. Pater integritatē filie vouit: et tam
pie oblationis īuidetur effectus. Illic filia dolens
sanguinē suū obtulit pro p̄ria sponsione: hic tam
piū ꝓmissū: nec hereditario munere nec ꝓpria solu
tur potestate. Quo in negotio etiā nos uocamur
in culpa. Qua tandē? Quia nuptias ꝓhibuimus
illicitas. Vocent ergo in eandē culpā etiā baptistā
iohem: et cū aliud nichil forte hēamus qđ ꝓbetur
in nobis: hoc solū cōdēpnetur in nobis qđ ꝓbatū ē
in ꝓphia. An erubescendū protulimus auctorē? Quā
vero causā aliā habuit ille martyr? Repetite ad
causā illius passionis: certe hec fuit. Nō licet inquit
tibi eā vxorē habē. Si hoc de vxore hoīs: q̄to
magis de virgine consecrata? Si hoc dictū regi ē:
q̄tomagis dicendū priuatis? Gr̄as itaq; diuini
tati qđ hic nullus herodes: atq; vtinā nulla hero
dias. Non licuit ergo pro virginitate sermonē
dicē? Et cur scriptū ē. iudicate pupillo et iustifica
te viduā? Et cur scriptū est. p̄res orphanorū et
iudices viduarū? Ergo castimonie et integritati
deditas deseremus aut etiā cōdēpnabim9? Aut cer
te ipsis gentilibus inter aras et focos venerabilis

solet ēē virginitas. Et in quibus nulla meritorū
est pietas nulla mentis integritas. in his tn̄
carnis virginitas p̄dicatur. A pphanis igit' cer
monijs virgines nemo p̄hibebat. ab ecclīa dei
virginitas arcebitur. Illic cogitur qđ nō docē
tur. hic interdicitur qđ nō licet nō doceri. Illic
p̄mijs reuocantur a nuptijs. hic ad nuptias co
artabuntur iniurijs. Illic violentia fit ut capiant.
hic fiet violentia ne p̄fitcantur. Et potest esse
patientia sacerdotū ut nō vel morte oblata si ita
necesse est. integritatis sacrificiū vindicetur. Co
siderate quia virgines pre ap̄lis resurrectionē
dn̄i vidē meruerint. Certe hoc docuit hodierna
q decursa ē lectio. Nā tū in nouo monumento
sicut iohēs dixit corpus positū ēēt dn̄i nr̄i ihu
xp̄i. in suo autē monumento sicut est scđm librū
ewangelij mathei posuisset ioseph dn̄i corpus.
obseruabant virgines. Bene et matheus mo
numentū dixit nouū. ne ex monumento veteri
resurrexisse alius crederetur. Bene etiā secudū
sp̄m iusti monimentū positū est. quia xp̄s a mor
tuis in nouo iusti resurgit affectu. Bene etiam
scđm lr̄ām alienū monumentū fuit. quia suū
monumentū dn̄s nō q̄siuit. Habeant tumulū
qui sub lege sunt mortis. victor mortis suū tu
mulū nō habebat. Nō enī ille sepulchrū mortis
desiderabat. qui de morte trophea referebat.

Vidit ergo maria resurrectionē dm̄i · et prima
vidit et credidit . vidit et maria magdalene q̄
uis adhuc ista nutaret . Hoc loco nō mediocrē
advertite questionē : ne dubitare dubitare
de resurrectione dm̄i virgines debeatis . Videa
tis q̄d meritū nō sola carnis virginitas facit . ne
dubit sed etiā mentis integritas . Denique maria
magdalena dm̄m phiberet̄ tangere : q̄ā nutabat
de resurrectionis fide . Illa igitur tangit q̄ fide tan
git : magdalena autē stabat ad monumentū foris
plorans . Que foris est plorat . Nam q̄ intus est
plorare nō novit . Plorat aut̄ quia corpus nō vi
det xpī : et perisse putat quia nō cernit ipā . Ergo
maria foris : sed non petrus nō iohēs foris . Denique
illi currentes intrauerunt et ideo nō plorauerūt .
sed gratulantes recesserunt . Illa que nō introiuit
fleuit : nō credidit : fraude sublatū putauit : nec
cū angelos cerneret credendū arbitrabat̄ . Et
ideo dicūt ei angeli . Mulier quid ploras . Quem
q̄ris . Hoc angeli dicūt . et dn̄s postea isdē ver
bis repetit . ut sciatis quia angelorū verba man
data sūt dm̄i . Denique eadē ut dm̄i etiā dn̄s verba
repetiuit dicens . Mulier quid ploras . Quē q̄ris .
Que nō credidit mulier est . nam qui credit in
virū pfectū resurgit in mensurā etatis plenitudi
nis xpī . Mulier inquit . Nō de ~~sex~~ sexu . s̄ de cur
tatione dicitū est . Et bene mulier q̄ nutabat

xpm̄

quia iam virgo crediderat. Quid ploras? Hoc est
tu tibi es causa plorandi. tu tibi auctor es flen-
di. quae es Christi incredula. ploras quia non vides Chri-
stum: crede et videbis. Adest Christus. nec umquam hiis a
quibus quaeritur deest. Quid ploras? Hoc est non
lacrimis opus est. sed fide prompta et deo digna.
Noli cogitare mortalia: et non lacrimaberis. Noli
cogitare peritura: et flendi causam habere non poteris.
Cur inde ploras. unde alii gratulantur. Quem quaeris?
Hoc est non vides quia adest Christus. Non vides quia adest
Christus. Non vides quia Christus est dei virtus. quia Christus
est dei sapientia. quia Christus est sanctitas. quia Christus est casti-
tas. quia Christus integritas. quia Christus natus ex vir-
gine. quia Christus ex patre et apud patrem et in patre semper
natus non factus. nec ~~degene~~ degener. sed semper di-
lectus. verus ~~de~~ deus ex deo vero. Tulerunt
inquit dominum de monumento: et nescio ubi posue-
runt eum. Erras mulier quae putas ~~mulier~~ ab aliis Christum
de monumento esse sublatum. et non potentia propria susci-
tatum. Sed nemo tulit dei virtutem. nemo tulit dei
sapientiam. nemo tulit venerabilem castitatem. Non
tollitur Christus de monumento iusti: nec de sue
virginis secreto. et pie mentis archano. Et si qui
volunt tollere: auferre non possunt. Tunc ait illi
dominus. Maria. respice ad me. Quando non credit mulier
est: quando converti incipit. Maria vocatur. Hoc est
nomen eius accipit quae parturit Christum: est enim anima quae

spiritaliter parit xpm. Respice inquit ad me. Qui
xpm respicit emendatur. errat aut qui xpm no vi
det. et ideo illa conuersa respexit et dixit. Rabbi
qd interpretatur mgr. Que respicit conuertitur.
plenius intuetur. Que videt pficit et ideo mgrm
appellat. que maiore ee credebat alloqtur quem
putabat amissu. Noli inquit me tangere. hoc e
et si correctionis teptamenta sunt. no tangit tn
xpm nutantis affectus. Noli inquit me tangere.
hoc e noli tangere dei virtute. dei sapiam. reue
renda integritate. honorabile castitate. Sed vade
ad fres meos. Quid e aliud dice. nisi noli ia foris
flere. Vade ad electos ad obseruantissimos sacer
dotes et dic illis. Ascendo ad prem meu et prem
vrm. deu meu et deu vrm. Quid e aliud dicere.
nisi ne mulier hinc moueat questione. Certe a
pfectioribus quere. dicent tibi q distinctio sit inter
prem meu et prem vrm. Na qui iuxta generatione
diuina pr michi est. is iuxta adoptione pr vr est.
Prem meu dicendo a creaturis se dei filius sepauit.
prem vrm dicendo adoptionis spiritalis gratia
designauit. Ita et deu meu dicendo. misteriu sue
incarnationis ostendit. vt que prem naturaliter
habet deu appellet pter suscepti corporis sacra
mentu. Deu quoqz vrm eu dicit. pfectu in nobis
sue operationis ostendit. Et vere deus nr factus
est nobis ex quo passus e xpus. qui vt alia omit

tam pro integritate servanda mori virgines sunt
parate. Nichil de causa nichil de persona loquor.
Ubi enim divina gratia: ibi ceca debet esse par omnium. Nec
ipsorum publice arguo: sed meipsum defensatum venio.
Accusati enim sumus: et nisi fallor accusatores nostri
plerique de nobis sunt. Horum ergo affectus recantare
vere malo. quam personas prodere. Criminis autem in-
vidia hec est: quia suadeo castitatem. Quem hoc non
libenter accipit: ipse se prodit. Virginitatem instituis
doces et persuades plurimis. Utinam convincerer.
utinam tanti criminis probaretur effectus: non vere per
invidiam si efficientiam recognoscere. At utinam me
exemplis potius argueretis quam sermonibus crederetis.
Sed vereor ne prevaricatores michi apposuisse vi-
dear. qui me alienis commendent laudibus. Inicia-
tas inquit sacris misteriis sed et consecratas integri-
tati puellas nubere prohibes. Utinam possem re-
vocare nupturas: utinam possem flameum nuptia-
le pio integritatis mutare velamine. An indig-
num videtur: ut consecrate virgines a sacrosanctis alta-
ribus non abducantur ad nuptias. Et quibus licet
sponsum eligere: non licet deum preferre. An in me ergo
facti conditio mutatur: ut pro obprobrio michi
cedat. quod semper expectavit ad gratiam sacerdotum:
iacere semina integritatis: et virginitatis studia
provocare. Quero enim utrum quasi improbum hoc. an
quasi novum: an quasi inutile reprehendatur.

Si quasi improbum: improba ergo vota sunt omnium, improba vita est angelorum, quam gratia resurrectionis imitatur. Qui enim non nubunt neque ~~in~~ ducunt uxores: erunt sicut angeli in caelo. Qui hoc utique reprehendit: resurrectionis vota condempnat. Itaque improbum videri non potest quod hominibus pro summo constitutum est: nec potest eius rei species displicere, cuius veritas et in fructu est et in voto. Sed esto non sit improbum. Numquid novum est? Nos enim nova omnia que Christus non docuit dampnamus: quia fidelibus via Christus est. Si igitur Christus non docuit quod docemus: etiam nos id detestabile iudicamus. Discutiamus ergo utrum Christus integritatem docuerit, an repudiandam putaverit. Et sunt inquit spadones: qui se ipsos castraverunt propter regnum celorum. Est ergo preclara militia: que regno celorum militat. Itaque iam tunc dominus docuit esse debere intemerata studia castitatis. Unde et apostoli eam ceteris preminere cernentes: si ita est aiunt causa viri cum uxore, non expedit nubere. Quo dicto et graviora iudicaverunt onera vinculi coniugalis: et vere integritatis gratiam pretulerunt. Sed dominus qui sciret predicandam omnibus integritatem imitandam paucis: non omnes inquit capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Hoc est non est communis plurimis et vulgaribus integritas: nec pro infirmitate promittitur: sed pro virtute conceditur. Denique cum dixisset: et sunt spadones qui se-

ipsos castrauerunt propter regnum celorum. ut ostenderet
hoc non mediocris esse virtutis: qui potest inquit capere
capiat. Et ideo post hoc verbum offeruntur pueri
ad benedicendum: qui corruptele expertes integritatis
munus inmaculata etate seruarent. Talium est enim reg-
num celorum: qui in puerilem castimoniam tamquam in na-
tiuam infanciam corruptele ignorantie remeauerint.
Est ergo etiam celesti voce prolata virginitas: diuinis
quod expetenda preceptis: quo loco magisterium diuine
vocis mittemur. Nam cum in superioribus coniugium memo-
rauerit non esse soluendum. nisi ex causa fornicationis.
in posterioribus integritatis gratiam donum quod contuler-
int: ut doceret non dampnandas esse nuptias. sed pro-
bandas nuptijs tamen operis integritatis studia preferen-
da. Quis enim tam auersus a vero. qui nuptias
dampnet: Sed quis tam alienus a racione: qui con-
iugij onera non sentiat. Etenim mulier innupta et
virgo. cogitat que domini sunt: ut sit sancta corpore et spiritu.
Nam que nupta est. cogitat que sunt mundi: quomodo pla-
ceat viro. Et preter has molestias quibus nubendo
non petet: contritione tamen carnis habebit huiusmodi.
Graues enim partus labores: grauius educandorum et eru-
diendorum liberorum molestia. Quibus ante prescrip-
sit: ne quis huiusmodi auerteret iniuria. Multe enim
in partus doloribus constitute: coniugio renunciare se di-
cunt. Multi etiam matrimonij onera non ferentes: alie-
no ab vxore auertuntur affectu. Et ideo apostolus cum

premisit. Ligatus es uxori: noli querere solutionem.
et bene ait ligatus es. Quodam enim vir et uxor
neruo inter se amatorio copulantur: et quibusdam
inuicem sibi habenis amoris constricti sunt. Bona ergo
vincula nuptiarum: sed tamen vincula. Et si vincula:
tamen vincula caritatis. Bonum coniugium. sed tamen
a iugo tractum et iugo mundi: ut viro potius cupiat placere
quam deo. Bona etiam vulnera caritatis et osculis preferenda.
Utilia enim vulnera amici: quam voluntaria oscula inimici.
Denique petrus vulneratur: iudas osculatur. Illius oscu-
la condempnant: huius vulnus emendat. Illius osculis
proditionis venena funduntur: istius lacrimis culpa
lauatur. Itaque ut ostendit sermo propheticus. bona vul-
nera caritatis. ecclesia dicit in canticis canticorum. quia
vulnerata caritatis ego sum. Nemo ergo vel qui con-
iugium elegit reprehendat integritatem: vel qui integri-
tatem sequitur condempnet coniugium. Namque huius sen-
tentie aduersarios interpretes dampnauit iam dudum
ecclesia eos scilicet. qui audebant soluere copulam coniu-
galem. Audite enim quid dicat sacrosancta ecclesia. Veni
frater meus exeamus in agrum. requiescamus in castel-
lis: diluculo surgamus in vineas videamus si floruit
vitis. Multos ager habet fructus: et ille melior est
qui et frugibus redundat et floribus. Est ergo
ecclesie ager diuersis fecundus copiis. Hic cernas
germina virginitatis flore vernantia: illic tamquam
in campis silue viduitatem grauitate pollentem. alibi

tamquam ubere fruge coniugii etiam segete replentem
mundi horrea ac veluti mamillate vinee fetibus
torcularia ihesu domini redundantia. in quibus fide
lis coniugii fructus exuberat. Nec improbum igitur
nec novum integritatis est studium. Videamus ne for
te inutile iudicetur. Non nullos enim dixisse audivi
quod perierit mundus. defecerit genus humanum: coniugia
labefacta sunt. Quero quid tandem quesiuit qui non
invenerit: que fuerunt bella pro virgine. quis umquam
pro virgine sit peremptus: De coniugiis autem ista
nascuntur: ut perimatur adulter uxoris. raptor plus
appetatur. Ista rei publice sepe dampno fuerunt. Pro
virgine sacra nemo dampnandus est. quia castita
tem non pena cohibet. sed religio auget: fides quoque con
servat. Si quis igitur putat consecratione virginum
minui genus hominum: consideret quia ubi pauce vir
gines. ibi etiam homines pauciores. Ubi virginitatis
studia crebriora: ibi quoque numerum hominum esse ma
iorem. Discite quantas alexandria totius quoque orien
tis et affricana ecclesia quot annis sacrare consue
uerunt. Pauciores hic homines prodeunt: quam illic vir
gines consecrantur. Ex ipso igitur orbis terrarum
usu. non inutilis virginitas estimatur: presertim
cum per virgines in aliis venerit orbem fecundatura
romanum. Quod si quis hoc prohibet: prohibeat igitur
pudicitias uxores degere quia frequentius pos
sunt parere incontinentes. Nulla peregrinanti

marito fidem servet. ne dampnum faciat prolis future:
et partus frequentioris amittat etatem. Sed difficili-
or sit via adolescentulis ad nuptias impetrandas.
Quid si forte commodior? Quero enim cum hiis aliquem
habere tractatum. qui attende virginitatis sanctimoniam
gerunt. Itaque qui sunt isti discutere debemus: utrum
qui uxores habent an qui non habent. Si qui habent
timere non debent: uxores eorum iam virgines esse non
possunt. Sin qui non habent. non sibi iniuriam faciant.
quod eius tamen nuptias supplicaverunt que nuptura esset.
An fortasse parentes pro filiarum coniunctione sollicite mo-
leste ferunt virgines consecrari? Verentur hii quod verean-
tur hunc: si sequantur consilium. Inter paucas sue civitatis
eligentur. Aiunt etiam plerique maturiores etiam etatis
virgines esse velandas. Neque ego abnuo. sacerda-
talis esse cautionis debere. ut non temere puella
veletur. Spectet plane spectet etatem sacerdos sed
fidei vel pudoris. Spectet maturitatem verecundie:
examinet gravitates canitie: morum senectam. pu-
dicitie annos: animos castitatis. Tum deinde si ma-
tris cauta custodia comitum sobria sedulitas. Si hec
presto sunt: non deest virgini longeva canicies.
Si hec desunt: differatur puella moribus quam annis
adolescentior. Non ergo etas reicitur florentior:
sed animus examinatur. At certe teclam non senec-
tam sed virtus prohibuit. Et hinc quid plura
contexam? cum omnis etas habilis deo perfecta sit christo. De

itaque nō virtutē etatis appendice dicimus: sed
virtutis etatē. Nec mireris in adolescentulis p-
fessionē: cū legeris in paruulis passionē. Scriptū
est enī. Ex ore infantiū et lactentiū pfecisti lau
dem. An dubitamus si eū usque ad cōtinentiā se-
quatur adolescentia: quē usque ad mortē cōfitetur
infantia. Et quasi incredibile putamus. si puel
le nobiles xpm sequant ad regnū: quē etiā pue
ri secuti sūt in deserto. Sicut legimus. quia satura
ta de quinque panibus quatuor milia hoīm: excep
tis inquit pueris et mulieribus. Nolite ergo a
xpō arcere infantes: qui et xpi pro xpi noīe subiere
martiriū. Taliū ē enī regnū celorū. Vocat eos
dn̄s: et tu phibes. De ipis enī dn̄s ait. Sinite
eos venire ad me. Nolite adolescentulas arcere:
de quibus scriptū est. Ppterea adolescentule di
lexerūt te: et induxerūt te in domū m̄ris sue.
Nolite postremo a xpi caritate etiā paruulos sepa
rare: quē etiā intra matris vterū adhuc positi
exultatione pphetica fatebantur. In ipis adhuc
eccie principijs turbe reqrebant eū. Qua rati
one. Quia manus inquit īponens curabat eos.
Nec tempus ad sanandū: nec locus qritur. Om
nibus enī locis oībusque tēporibus nō ē ptermit
tenda medicina. Intra domū maria ab angelo
benedicitur: intra domū dauid vngitur in ppheta.
Vbique ihesus curat: ubique sanat. in itinere in domo

in deserto. In itinere curatur que fimbriam tetigit. in
domo principis sinagoge filia resuscitatur. in deserto
turba sanatur. Denique sic habes. Cum sol autem occi-
disset: omnes qui habebant infirmos variis lan-
guoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis
hiis manus imponens: curabat eos. Sanabat igitur
et in deserto. et occidente iam sole sanabat impo-
nens manus: ut et deum se et hominem demonstra-
ret. Non inmerito igitur fracta iam die turbe requirebant eum.
Vide ordinem. Sole occidente egri deferuntur ad
aut christum: fracta die turbe requirebant eum. Non enim nisi
per diem queritur christus. Nam qui in luce ambulat. non
recedit a christo. Itaque nox habebat adhuc egrota-
cium gemitus. dies iam fidei plebis leticiam sana-
torum: ut quod scriptum est compleretur. Ad vesperum demo-
rabitur fletus: et ad matutinum leticia. Que enim tur-
be gratia maior est. quod ut ~~[illegible]~~ etiam in desertum locum
turba christum sequatur. in quo ille docet a perfecto ab-
esse debere iactantiam. Non enim sanandorum copiam: sed
operum iactantiam declinabat. Et nos igitur si salui
esse desideramus. vel si iam meremur sanitatem.
procul a luxuria. procul a lascivia tamquam in arido vite
istius et ieiunio solo quadam siti corporis fugitante
deliciarum christum sequamur. ¶ Sequamur per diem.
adest enim dies quem abraham vidit et gavisus est.
Sequamur ergo per diem christum. Non enim noctibus re-
peritur. In cubili inquit meo in noctibus quesivi

quē dilexit aīa mea: q̄siui eū et nō īueni eū. Vo-
caui eū: et nō obaudiuit me. Nō in foro nō in
plateis xp̄s reꝑitur. Denique nec illa eū in foro et
in plateis potuit eū reꝑire q̄ dixit. Circuiā ibo et
circuibo ciuitatē: in foro ⁊ in plateis q̄rā quē diler-
it aīa mea. Quesiui eū et nō īueni eū. Vocaui
eū. et nō obaudiuit me. Neq̄q̄ igit ibi q̄ramus
xp̄m. ubi īuenire nō possum': Nō est xp̄s circūfo-
ranus.' xp̄s enī pax est: in foro lites.' xp̄s iusticia
est: in foro iniq̄tas.' xp̄us operator ē: in foro inane
ociū.' xp̄us caritas ē: in foro obtrectatio.' xp̄s fi-
des est: in foro fraus et ꝑfidia.' xp̄s in ecc̄ia ē: in
foro ydola. Et ut illa vidua quā in alio ꝑstrin-
ximus libro cognoscat nō obtrectandi me locutū
illa studio s; monendi. meq; nō asperū sed sollici-
tū gratiā reconciliacionis accipiat. In ecc̄ia vidua
iustificatur: in foro circūuenitur. Fugiamus ergo
forū. fugiam' plateas. Nō enī iniuria tm̄modo
est nō īuenisse quē queris.' sed etiā plerūq; ubi
nō oportet quesisse: vulnus ē quesisse in domibus
virorū qui sibi falso doctorū nomē assumunt. que-
sisse prouocatius q̄ uerecundius. Ergo caueamus
exemplo esse illius ne nos custodes īueniant: qui
circueūt ciuitatē. Inuenerunt me inquit custodes
qui circueūt ciuitatē.' ꝑcusserunt me et vulnera-
uerunt me: tulerunt palliū meū custodes muro-
rū. Non in se fidei.' nō inquā in se fidei: sed i nobis

ecclesia vulneratur. Caveamus igitur ne lapsus noster
vulnus ecclesie fiat. ne quis a nobis pallium aufe-
rat. hoc est amictum prudentie. insigne patientie:
quo mollioris ambitio vestis exuitur. Qui enim
mollioribus vestibus induuntur: in domibus re-
gum sunt. Nobis autem pallium dedit christus quo apostolos
suos et corpus suum ipse vestivit: quod denique iubet
te dare si quis a te tunicam petit ut dimittas ei et
pallium. id est insigne professionis tue tradas: et quasi
amictu prudentie tue eum qui ante nudus fuerit
circumvestias. Ubi igitur filie christum queramus. ubi
querit ecclesia. in montibus boni odoris: qui excelso-
rum sublimitate factorum suavem vite odorem pro me-
ritorum verticibus exalant: fugit enim plateas. fu-
git conventus et strepitus fori: iuxta quod scriptum est.
Fuge frater meus. et similis efficere capreo aut hyn-
nulo cervorum in montes aromatum. Serpentinis enim
inimicus colubris et fugitans tamquam atque humi rep-
tantibus. infestus serpentibus nescit habitare ni-
si in sublimitate virtutum: nescit commorari nisi
in talibus ecclesie filiabus que possint dicere. christi
bonus odor sumus deo: sed quibusdam odor mor-
tis in mortem in hiis qui pereunt: quibusdam odor
vite in vitam. in hiis utique qui odorem resurrectio-
nis domini vivida fide spirant. Isti sunt aromatum
montes. qui domini corpus ihesu acceperunt: et in lin-
teis cum aromatibus ligaverunt. Quicumque enim re-

didericit · quod ihūs mortuus et sepultus ē et resurrexit: hij excelsū vere cacumen fidei virtutū fastigijs extulerūt · Vbi ergo xp̄s q̄ritur: In pectore prudentis scilicet sacerdotis · Et quoniam de deserto tractatus hic sumitur: ubi q̄rendus sit etiā ip̄e demonstrat dicens · Ego flos campi et liliū conuallium: tanquam liliū in medio spinarū · Ecce aliū locū in quo solet dn̄s diuersari · ymmo nō in vno sed in pluribus · Ego inquit flos campi · quia patente simplicitatem pure mentis frequentat: et liliū conuallium · Flos enim humilitatis ē xp̄us · nō luxurie · nō voluptatū · nō lasciuie: sed flos simplicitatis · flos humilitatis · Tanquam liliū in medio spinarū · Sonuit inter asperitates laborū · contritiones quia animorū boni flos odoris erumpit: quia contrito deus plantat corde · Hoc ē desertū quod ducit ad regnū: hoc ē etiā desertū quod floret vt liliū: iuxta quod scriptū est · Letare sterilis et exulta desertū · et floreat vt liliū · In hoc deserto filie · arbor illa bona fructifera que bonos fructus facit · incipit brachia sacrorū suorū diffundere: verticē diuinitatis attollere iuxta quā me ligna silue frutescant: quia sicut arbor mali inter ligna silue: ita frater meus inter mediū filiorū · Et videns modo hoc etiā: ~~et fidei~~ letetur et gaudeat dicens · In vmbra eius concupiui et sedi et fructus eius dulcis in faucibus meis · Vides modo hoc etiā · et fidei nr̄e iā leta successu · dicat · Inducite me in domū vini: et ordinate in me caritatē ·

Caritas nō pt ēē fide sine. tres enī velut ~~vel~~ ga-
des sūt eterne: fides spes caritas. Cū spes proces-
serit fides fūdata fuerit. ordinatur caritas etiā
copulatur. Vidisti ergo ubi xpm requiras. disce etiā
quēadmodū possis mereri: ut ille te querat.
Excita spiritū scm̄ dicens. exurge aquilo et
veni auster: aspira ortū meū: profluant aro-
mata mea. Descendat fraterin⁹ meus in ortū su-
um: et manducet fructus pomorū suorū. Ortus
verbi aīe vernantis affectus ē: et in pomiferis vir-
tutis ē fructus. Venit ergo. Et siue manducas siue
bibis: si xpm īuocas adest dicens. Venite mandu-
cate panes meos: et bibite vinū meū. Siue etiā
dormias: pulsat etiā ad ianuā. Venit m̄p frequē-
ter: et ~~p~~ prospectū mittit manū suā: sed nō semp. nec
ad omēs: sed ad eā aīam q̄ pt dicere. Nocte exui
me tunicā meā. Etenī in hac seculi nocte. prius tibi
corporalis vite est exuendus. Exuit enī se carne amictus
dns: ut pro te de dnatōibus et potestatibus
mundi istius triumpharet. Quō induā illā. ~~hoc~~
ē Vide aīa deo devota quid dicat. Dic se actus
corporis et terrenos exuit mores: ut nesciat quō
etiā si velit rursus induere. Quō induā illā. hoc
ē qua verecūdia. Quo pudore. Consuetudo enī
boni. usū veteris pravitatis amisit. Laui pedes me-
os: quō inquinabo illos. Vidisti in ewangelio qd
pedes lavare fidei misteriū humilitatis insigne sit.

iuxta qđ scriptū est. Si ego laui pedes vr̄os dn̄s
et magister. q̄nto magis vos debetis alter al-
terius pedes lauare pedes. Sed hoc ad humili-
tatē pertinet. Mistū vero ad misteriū pedes
debet lauare suos. q̄ vult ꝑtem h̄re cū xp̄o. Si
eni̅ nō lauero inquit tibi pedes: nō habebis
mecū ꝑtem. Cū hoc petro dicitur. quid de nobis
censetur? Qui lauit igit̄ pedes nō nūc habet
iterū lauare: et ideo [caueat] ne inquinet eos. Et be-
ne s̄ca ecc̄a dicit: laui pedes meos. Nō dicit
quō iterū lauabo eos: s; quō iterū inquinabo
eos. Quasi oblita macule veteris oblita con-
tagij admonet in misterio corꝑali: q̄admodū
spiritale debeam' actuū nr̄oꝝ diluere vestigi-
um. Itaq; pedes tuū semel laueris eterni fontis
irriguo et misterij mundaueris sacramento caue
ne iterū corporee cupiditatis illuuie lutulentiq;
actus terrenis sordibus inquinentur. Isti sūt pedes
quos dauid lauit in sp̄u. qui te docet q̄admodū
eos inq̄nare nō possis dicens. Stantes erant
pedes nr̄i: in atrijs tuis iherusalē. Vtiq; hic
nō corꝑis. sed animi intellige pedes. Quō eni̅
terrenus homo in celo haberet corꝑis pedes?
Ihrl̄m eni̅ sicut paulus te docuit in celo est. Et
idem te docuit. q̄admodū in celo stare possis cū
dicit. Nostra aute̅ cōuersatio in celis est: cōuer-
satio moꝝ. cōuersatio factoꝝ. cōuersatio fidei.

Quinque sit vivunt post dicere quia frater meus misit
manum suam per prospectum: et venter meus turba
tus est ad illum. Surrexi aperire fratri meo. Bonum
est ut ad adventum domini interiora turbentur. Si
ad angeli adventum maria turbata est: quanto magis
ad christi nos turbamur adventum. Influentibus
quippe divinis corporeus peregrinatur affectus: et
usus ille exterioris hominis excolescit. Et tu turbare.
et tu festina: festinantes illi agnum manducare pre
cipiuntur. Surge aperi ad ianuam christus est: ves
tibula domus tue pulsat. Si aperueris introibit:
et introibit tuum pretium. Nec solum cum ingressus fuerit
mercedem relinquit: sed etiam prius quam ingrediatur
mercedem promittit. Adhuc anima turbatur: adhuc
parietes domus sue palpat. Adhuc ostium querit
ubi christus est: adhuc solvit vinculum carnis et
corporis claustrum. adhuc foris christus pulsat. Ma
nus inquit mee stillaverunt mirram: et digiti mei
plem in manibus clausure. Quam mirram stil
lant anime manus. nisi illam quam obtulit iustus
ille nycodemus magister in israel. ille qui meruit
lavachri primus adire misterium. qui attulit
mixturam mirre et aloes quasi libras centum et
misit in corpus ihesu. Perfectum utique odorem fidei
attulit. Hunc odorem flagrat anima que christo aperire
incipit ut accipiat primo odorem dominice sepulture:
et credat quia caro eius non vidit corruptionem:

nec odore aliquo mortis emarcuit, sed etenim illius
floris et semper virentis odore condita fuerit.
Quod enim poterat vel in carne marcescere. cuius
nomen vngentum exinanitum est. Exinaniuit se:
vt spiraret tibi. Denique hoc vngentum erat. sed
erat apud patrem. erat in patre: olebat tamen angelis
et archangelis. tamquam intra vas celi. Aperuit
os pater dicens. Ecce posui te in testamentum ge
neris mei. in lucem gentium: vt sis in salutem vsque ad
extremum terre. Descendit filius. repleta sunt omnia
nouo odore verbi. eructauit cor patris verbum bo
num. fraglauit filius. spiritus sanctus exalauit. atque per
omnium corda diffudit. Diffusa est enim caritas dei in
cordibus nostris per spiritum sanctum. Ipse dei filius in corpore
tamquam in vase odorem primo cohibebat suum tamquam ope
riens: sicut ait. Dominus michi dat linguam eruditio
nis: vt sciam quando me oporteat dicere sermonem. Ve
nit hora aperuit os: exiuit vngentum quod virtus
exibat de eo. Hoc vngentum exinanitum est supra
iudeos: et collectum est a gentibus. exinanitum est in
iudea: et redolent in omnibus terris. Hoc vngento
vncta est maria: et virgo concepit. virgo peperit
bonum odorem dei filium. Hoc vngentum effusum est
super aquas et sanctificauit aquas. Hoc vngento ef
fusi vncti sunt tres pueri et humorem huius flama
corauit: hoc daniel vnctus est. et leonum ora mol
liunt. feritatem quoque compulsit. Fluit hoc vngentum co

tidie: et nunquam desinit. Accipe vas tuum virgo: et
attende ut possis hoc ungento repleri. Accipe un-
gentum estimatum trecentis denariis sed gratis da-
tum non venditum: ut omnes haberent gratis. Virgo
ungere. et noli contristari sicut iudas. quia hoc
ungentum effunditur: sed ioseph in te christum. Clau-
de sane vas tuum ne ungentum effluat: claude
de integritatis claue. verecundia loquendi: absti-
nentia gloriandi. Hec que habet ungentum.
christum recipit: et ideo que habebat ait. Aperui
inquit fratri meo: frater meus transiuit. Quo transi-
uit? Id est mentis interna penetrauit: sicut
dictum est marie. Et tuam ipsius animam pertransibit gla-
dius: viuum enim verbum dei sicut gladius acutus
penetrans corporalium repagula. cogitationum in-
terna rimatur. Et tu igitur anima. una de populo. una
de plebe. neque enim christus stupet aliqua secularium
discrimina dignitatum. nec auratam vestem. aut
monile pretiosum. aut nobilia chorusantium gemmarum
serta miratur: quorum dispendiis sepe his mouetur
in ecclesia. pax fugatur: certe tu una de virginibus
que corporis tui gratiam splendore mentis illuminas.
Propior enim es que ecclesie comparis. tu nunquam in cubili tuo.
et nocturno in tempore constituta: semper meditare christum.
et eius aduentum omnibus sperato momentis. Si
tardare tibi videtur exurge. Tardare videtur
tibi diu dormis: tardare videtur tibi ab oratione va-

fr

cas: tardare videtur cu voce no excitas psalmis.
Primicias vigiliaru tuaru xpo dicato: primi
cias actuu tuoru xpo imola. Audisti in superiorib'
quia vocauit te dicens. veni a libano sponsa
veni a libano transibis quia transibis. A pricipio
fidei transibis in sclm tertutura: ptransibis ad xpm
triuphatura de sclo. Audisti quia te a konu et
pdoru id e a spiritaliu nequiciaru incursionib' sep
auit: audisti quia placet ei tuaru pulchritudo
virtutu: audisti qr vestimentoru tuor aromata.
hoc e bonu odore integritatis oibus odorib' ptu
lit: audisti quia ortus e clausus suauiu pomife
raru refertus frugibus. Pete igit' vt aspiret
tibi spus scus aspiret supra cubile tuu. atq odore
pie mentis et gre spiritalis accumulet. Rndebit
tibi. Ego dormio et cor meu vigilat. Audis vo
cem pulsantis ad ianua et dicentis. Aperi soror
mea. Surge proxima mea columba mea pfta mea:
caritate proxima. simplicitate columba. virtute p
meu fecta: quia caput repletu e rore. Dicit em ros
celi nocturnas amouet siccitates: ita ros dni
nri ihu xpi nocturnis et sclarib' tenebris eterne
vite stillauit humore. Hoc e caput quod estu
mundi nesciunt arescere. vnde ait. Quia si in hu
mido hoc faciunt: in arido quid fiet. Hoc igit'
caput rorat aliis sibi habudat. Et bene habun
dat caput xpi: quia caput tuu xpus e. Nil plus

est sp̄ nec liberalitatibus exhauritur sinus: aut diui-
na deficit largitate. In hoc caput ferrū nō ascendit.
quod ē instrumentū belli. insigne discordie. Nunc
specta et vide quos ille q̄lis sit. scilicet nō vulgaris
humoris. Cincinni aūt sūt in eo guttarū noctis.
Noli proxima mea accipere cincinnos corporaliū capillo-
rū: nō illa ornamenta s; crimina sūt. lenocinia
forme. nō precepta virtutis. Alios cincinnos naza-
reus hīt. in quibus ferrū nō ascendit. quos nemo
precidit. qui nō calamistris compositi et arte digesti:
sed multiplici crispantes virtutū incentu grā re-
fulserunt. Disce in historia quales cincinnos naza-
reus habeat. Quādiu sampson habuit intactos:
nūq̄ vinci potuit. Cincinnos perdidit. et mentū vir-
tutis amisit. Audita igit̄ voce verbi quā exueras
tunicā nocte: ne queras quadmodū induas eā. Of-
fertur eñ et frequēter offertur per nequitiā spirita-
lem. Queadmodū inquā induas eā. Oblunistaris
et nescias. et quasi iam dn̄s assistat: erroris corporaliū
vinculorū turbata consurgas. Internā orōnibus
p̄pares mentē dū surgis: vt ex humilibus ad superna
contendas. et studeas fores cordis tui aperire: dū
manus tuas tendis ad xp̄m: fidelē tua gesta spira-
bunt odorem. Admoue igit̄ manus naribus tuis:
et odore actuū tuorū indefessa ac peruigili alacritate
mentis explora. Mulcebit te odor dextere tue: et
flagrantia resurrectionis tua mēbra redolebunt.

Murram digiti sudabunt tui hoc est fidei vere
gratiam spiritalia gesta fraglabunt. Capis ergo
virgo ex interiore tuo corpore voluptatem et ipsa
ipsa tibi tibi dulcis suavis es: ipsa tibi quod peccantibus sepe
contingit non incipis displicere. Plus enim tibi
placebit nuda simplicitas corporee fraudis ex-
cita tegminibus. Talem te christus desideravit: talem
te christus elegit: aperto itaque ingreditur ostio: neque
enim potest fallere qui se ingressurum esse promisit. Comple-
ctere igitur quem quesisti: accede ad christum et illumina-
beris. Tene illum. roga ne cito abeat: obsecra
ne ~~ne~~ recedat. Verbum enim dei currit: fastidio
non capitur: negligentia non tenetur. Obeat
anima tua in verbo eius. et celestis sermonis insiste
vestigio: cito enim transit. Denique quid ait illa?
Quesivi eum et non inveni eum. ~~et non~~ vocavi eum et non
obaudivit me. Ne putes displicere te quem vocas-
ti quem rogasti. quem aperuisti. quod tam cito abiit. Sinit
vos sepe temptari. Denique turbis rogantibus ne re-
cederet. quid ait in ewangelio? Et aliis civita-
tibus oportet me ewangelizare verbum dei: quia
ideo missus sum. Sed etiam si ille abisse tibi videbitur:
rursum explora. Iam noli deo devota illos metuen-
dos circumforanos intelligibiles timere custodes:
noli timere eos circueunt civitatem. noli vulnera for-
midare que sequentibus christum nocere non possunt:
etiam si corpus tuum hoc est vitam corporis tui auferant.

vicinus ē xp̄s. Que tū inueneris. ubi tū eadē co-
morari debes cognosce ne forte ante discedat. cito
enī deserit negligentes. Quis igit̄ te nisi sca
ecclia debet docere quadmodū xp̄m teneas. Im-
mo iam docuit. si q̄ legis intelligas. Q̄ modicū
inquit fuit cū transij ab ipis. donec inueni que
dilexit aīa mea. Tenui eū. et nō relinquā eū.
Quibus igit̄ xp̄us tenetur. Nō iniurie nexibus
nō restiū nodis. sed vinculis caritatis. mentis
habenis stringitur. et aīe tenetur affectib9. Si vis
et tu tenere xp̄m. q̄re igit̄ nec penā metuas.
Inter supplicia enī frequenter corpis. inter ipas
p̄secutorū manus xp̄s melius inuenitur. Q̄ mo-
dicū inquit fuit cū tr̄sirē ab ipis. Exiguo enī spa-
cio breuiq; momento cū p̄secutorū manus euase-
ris nec subcubueris potestatib9 mundi tibi xp̄us
occurrit. nec te diu tēptari patitur. Que sic xp̄m
req̄rit. que xp̄m inuenit pt dicere. Tenui eū et nō
relinquā eū donec introducā eū in domū mr̄is
mee. et in cubiculū eius. que me concepit. Que est
domus mr̄is mee. et in cubiculū eius. nisi īter-
nū tue secretuq; nature. Hanc domū serua. huius
domus munda penetralia. ut cū īmaculata domus
fuerit. nec ullius adulterine consciencie sordibus
inq̄nata spiritalis domus in sacerdotiū scm̄ lapide
angulari coaugmentata consurgat. et sp̄us scūs
habitet in ea. Que sic xp̄m req̄rit. que sic xp̄m

obsecratur: non relinquetur ab eo ymmo etiam frequenter
revisitur. Est enim vobiscum usque ad consummationem
mundi. Ergo christus receptus est et tenetur: et receptus
est ille qui per fenestram tuam manum misit. Que est
nisi fenestra nostra: per quam christi opera videmus. oculus sunt
scilicet animi et mentis obtutus. Et ideo virgo per
fenestram tuam christus introeat: christus manum suam mit-
tat: per fenenestram tibi verbi veniat non corporis amor.
Si igitur per fenestram tuam manum mittit verbum dei
vide quemadmodum fenestras tuas preparas: vide quem-
modum ab omni pulvere delictorum detergere debeas.
Nichil tetrum habeat nichil adulterinum fenestra
virginis. Procul stibium. et cetere affectati nige
dedecoris. procul adulterini amoris illecebra.
Simus aurium causa est quibus non suspendenda o-
nera. non fugienda vulnera. sed unus ornatus est
audire quod prosit. Januam quoque tuam disce temporibus obse-
rare nocturnis: non facile quisquam patentem reperiat:
sponsus ille volt clausam esse cum pulsat. Janua nostra
os nostrum est. christo quippe modum soli debet aperiri: nec
aperiatur nisi ante pulsaverit dominum verbum. Denique
ideo scriptum est. ortus clausus soror mea sponsa:
ortus clausus fons signatus. Ne facile aperiatur
os tuum: ne vulgari dissignetur alloquio: neque
enim de ipsis divinis decet: nisi verbo dei interpellata
respondeas. Quid tibi cum ceteris: Soli christo loquere:
soli fabulare christo. Si enim mulieres in ecclesia taceant:

Quanto magis non debet patere virginis ianuam. non
debet patere vidue fores. Cito insidiator pudoris
obrepit. Cito verbum excidit. quod revocare deside-
res. Sicut clausa fuisset ianua. nec adam de-
ceptus fuisset. nec audisset interrogata serpenti.
Introivit mors per fenestram. hoc est per tuum ostium. In-
greditur mors per ostium tuum si falsum loqueris. si tur-
piter. si procaciter. postremo si ubi non oportet
loquaris. Clause sint igitur labiorum fores tuorum.
et obseratum maneat oris vestibulum. tunc for-
tasse reserandum cum audieris verbum dei. Tunc ti-
bi ~~...~~ mirra sudabit. tunc tibi baptismatis aspi-
rabat gratia. ut ab elementis mundi commoraris.
et cum christo resurgas. Quid adhuc inquit velut
viventes de hoc mundo decernitis. Ne tetigeritis.
ne attaminaveritis. ne gustaveritis illa que mun-
di sunt. que sunt ad corruptionem ipso usu. Corrup-
tela enim abesse debet a castis. Itaque carnis et
mundi sepelite curam. quia cum christo resurrexistis. Que
sursum sunt querite ubi christus est. Cum christum queritis pa-
trem deum videtis. christus enim in dextera dei sedet.
Sed ea que christum requirit non debet esse vulgaris.
non debet esse in foro. non in plateis voce garrula.
gressu lubrica. facilis aditu. vilis aspectu. Ter-
renum tibi amplius consortium negat. et ultra nature
que modum terminos alis ad celum docet spirita-
libus evolandum. Que sursum sunt inquit sa-

pite: nō que sup terrā. Sed quia hoc īpossibile
erat. in hoc corpis velut claustro reclusis. et p̄
defunctis corpibus. aīa fertur ad supiora. reuo
late: alligata dū viuimus: quadā īre lege na
ture. ideo addidit. Mortui eīm estis. et vita vrā
abscondita ē cū xp̄o in deo. Si abscondita ē cū xp̄o
in deo. nō appareat mūdo: xp̄us eīm mortuus
est mundo. viuit deo. Vide nūc quadmodū de
siderari amet xp̄us: cōfabulatōnes nō amet.
Aperuit virgo illa suas fores dei verbo: sed
trāsiuit inquit et exiuit aīa mea in verbo eius:
exiuit a mūdo. exiuit a seculo. remansit in xp̄o.
Quesiui inquit eū: et nō inueni eū. Amat eīm
xp̄us diu requiri: inuenerūt custodes illā mu
rorū: fortasse sūt et alij custodes quos magis in
telligere debeamus. Est eīm ciuitas q̄ portas
murorū clausas nō h̄t: de qua dictū ē. Et por
te eius nō claudentur p̄ die: nox eīm nō erit am
plius in ea. afferent gloriā et honorē gentes
in illā. Illa ē ergo ciuitas ihr̄lm que in celo est:
intra quā iā quasi p̄fcā et imaculata seruaris.
Non eīm intrat in eā omē comune. Comunis
castitas nō est cōis pudicitia nō est: que scribit
in libro vite. Si igit̄ inuenim⁹ ciuitatē: ingre
dimur in eā. Videamus lumē eius: videam⁹
muros: videam⁹ turribus: fūdamenta muralia vi
deamus etiā custodes murorū. Sed quo ingredia

mur in ea. In hac civitate vita ē. via que ducit
ad vitā: via aūt xp̄us est. Ergo xp̄m sequamur.
sed ip̄a in celo ē civitas. Quō ergo ascendamus
ad celū. Docet te ewangelista qui dicit. Et dux
it me sp̄us in montē magnū et altū. et ondit m
civitatē scām ihr̄lm descendentē de celo. Ascenda
mus ergo sp̄u: quia carne ad eā ascendē nō potest.
Ascendamus interim ad celū. ut nobis ad postea
de celo illa descendat. in qua lumē est simile la
pidis p̄ciosissimi ut lapides iaspidis et cristalli.
Habet murū magnū et altū. Didicisti lumen.
didicisti murū: disce portas. disce custodes. Ht
inquit portas duodecim: et in portis angelis duo-
decim. in quibȝ duodecim tribuū filiorū isrl̄ scrip-
ta sunt nōia. In portis patriarcharū nōia cōtinentur:
in muro ap̄lorū. fundamenta enī civitas ap̄li et
lapis angularis ē xp̄us: in quo oīs cōstructura
consurgit. Deus extra. deus intra: deus ubiq; ē.
Habet enī inquit civitas maiestatē dei. Ergo et
vos scē virgines. et quicūq; iusti estis. et immacu
lata aīe geritis castitatē: cives scōrum estis et domes
tici dei. Sed tūc nobilitatē ista p̄ie possidebitis.
si xp̄m intra civitatis huius septa admittitis: ingres
si p̄ fidem actibusq; p̄ciosos patriarcharū clarificati
lumīe. fundati sup̄ ap̄los versantes inter ange-
los. Quō igit̄ isti custodes angeli sunt qui caste
aīe palliū tollunt. Aliud palliū virginū ē: aliud

adolescencie. Circumforanea illa que in corpore xpm
requirit: pallium etiam quod habebat amisit. Prudencia
enim non in foro. non in plateis: sed in ecclesia posside-
tur. Et fortasse ut tu ipsis quoque veniamus in
gratiam atque omnium misericordem dominum esse doceamus:
quia et illi xpm aliquando reperiunt. si tamen iugiter querant.
pallium hoc amictus est corporis. Ergo qui quesivit
xpm in cubili. si tamen sic quesivit sicut ille qui dixit:
si memor fui tui super stratum meum. si quesivit in noctibus
iuxta quod scriptum est: in noctibus extollite manus
vestras in sancta: si quesivit in civitate. in foro et in plate
is in civitate dei vivi: in foro fortasse in quo iudex
ille divini iuris: sed et in plateis unde collecti sunt
qui ad cenam dominicam convenerunt. preter custodientibus
civitatem dei angelis dominum deum querunt occurrere. Anctiam
ex celesti custodia naturam celestem intellige civi
tate celeste forum iusticie sempiterne non viles pla
teas: sed fortasse in quibus superfluere fons ille
consuevit: de quo scriptum est: superfluant tibi aque
de tuo fonte. in quo plateis tuis diffundantur.
Qui sic ergo xpm requirit: ad angelos pervenit.
Sed si bonis ad angelos meritis pervenitur:
cur qui pervenerit vulneratur: Est et gladius
bonus: cuius gladii bonum vulnus. Vulnerat
dei verbum: et non ulcerat. Est vulnus boni amo
ris: sunt vulnera caritatis: ideoque ~~caritatis~~ dix
it. vulnerata caritatis ego sum. Que persona est: vul

nerata est caritatis. Bona sunt igitur verbera vulnerantis
amici: bona sunt amantis vulnera. Utilia enim vul-
nera amici. quam voluntaria oscula inimici. Vulne-
rata caritatis rebecca est: que relictis parenti-
bus migravit ad sponsum. Vulnerata caritatis
rachel: que zelavit sororem amantium. Sororem enim
quod habundaret filiis ipsa adhuc sterilis invidebat:
quia typum gerebat ecclesie. cui dicitur. letare steri-
lis que non paris: erumpe et clama que non parturis. Inve-
nerunt ergo custodes et vulneraverunt eam. et tu-
lerunt ei pallium. hoc est actus corporalis involucrum sus-
tulerunt: ut nuda mentis simplicitas quereret christum:
quia nemo potest vestitus amictu philosophie in habitu scili-
cet sapientie secularis christum videre. Et bene tollitur
amictus philosophie: ne quis eam per philosophiam depredetur.
Bene tollitur ei pallium quando ad christum appropinquat. ut
deum visura mundo corde gradiatur. Beati enim mun-
do corde: quoniam ipsi deum videbunt. Denique ubi nuda-
vit cor: verbum repperit deum vidit. Querat ergo
illum virgo: immo queramus omnes. Alia enim servum non
habet. Sed ideo fortasse femine nomen accepit. quod
eam violentior estus corporis agit: ipsa enim impetum
carnis amore sui molli quadam et blanda ratione
demulcet. Ergo orationibus et obsecrationibus dominum
invitare debemus: ut quasi bonus auster affla-
re dignetur. verbi quia nobis aura celestis aspi-
ret: quoniam fructiferas arbores non turbare vento gra-

amavit

in : ß lem spiramine. flatu quoque molli consueuit agi-
tare. Unde scriptum est. posuit me currus ammi-
nadab: eo quod anima mea coniungitur corpori. ve-
lut quidam equorum frementium currus rectorem
sui queritat aurigam. Aminadab enim pater naason
fuit sicut in numeris legimus. qui erat prin-
ceps populi iude. cuius figura refertur ad christum: qui
verus princeps animam iusti velut currum agitator
ascendens. verbi habenis gubernat. ne violen-
torum equorum furore in abrupta rapiatur. Sunt enim
eius velut quatuor equi. quatuor affectiones.
ira. cupiditas. voluptas. timor: quibus furentibus
non cepit agi. nequaquam semetipsam cognoscit. Corrupti-
bile enim corpus animam grauat: tanquam irrationabilium auriger
lium currus inuitam rapit voluentibus rotis velut quo-
dam impetu ~~virtute~~ intestant. Sed verbi tanquam
boni agitatoris est prudentia: ne illi anime que non est
morti obnoxia corpus mortale continuum agita-
tionem faciat esse difficilem. Primo igitur hos velo-
ces motus corporis domitet: et nervi rationis re-
frenet. Deinde caueat ne differenti motus se
velut equi implicent: vt bonum aut improbus de-
coloret. aut tardus impediat. aut turbidus
inquietet. Fremit enim equus malitie seseque iac-
tando currum ledit. grauat iugalem. Sed hunc bo-
nus auriga demulcet: et in campum veritatis
immittit: fraudis declinat anfractum. Tutus ad

prouenientem : donec mediante corporis passiones sibi virtute

superiora cursus est: periculosus ad inferiora des-
census. Inde quasi emeriti qui bene portaue-
rint iugum verbi vsque ad dominum prope ducuntur.
in quo non fenum est esca: sed panis qui de celo des-
cendit. Huius currus rote sunt de quibus dixit
propheta. et spiritus vite erat in rotis: eo quod cursus
eius teres atque rotundus sine vlla offensione vol-
uatur. Sed ne longius labamur. mittatur dei ver-
bum in ortum nucis. in quo fructus prophetice lectionis
et sacerdotalis est gratie: que amara in temptationibus.
dura in laboribus in virtutibus interioribus fructuo-
sa est. Vnde etiam virga aaron nucea floruit. non
iam natura sua: sed virtute secreta. Descendat
ergo in ortum vt vindemiet fidem. capiat odores:
pabulum celeste reperiat suauitatem mri mellis
epuletur dicens. Vindemiaui mirram meam cum aro-
matibus: manducaui panem meum cum melle meo.
Quod diuersarum virtutum concretum floribus illarum
apum quem sapientiam predicant consortio operis congregatum.
sancta ecclesia in fauis condit. vt cibus Christi sit. Omnia
igitur habemus in Christo. Omnis anima accedat ad eum. siue
corporalibus egra peccatis. siue clauis quibusdam secu-
laris cupiditatis infixa. siue imperfecta adhuc qui-
dem sed intenta tamen meditatione proficiens. siue
multis aliqua sit perfecta virtutibus: omnis in domini potes-
tate est. et omnia Christus est nobis. Si vulnus curare
desideras medicus est. Si febribus estuas fons

est. Si grauaris iniquitate. iusticia est. Si aux
ilio indiges. virtus ē. Si mortē times. vita ē.
Si celū desideras. via ē. Si tenebras fugis lux
est. Si cibū queris alimentū est. Gustate igit(ur)
et videte. q(uonia)m suauis ē d(omi)n(u)s: beatus vir qui spe
rat in eo. Sperauit in eo illa que fluxu sangui
nis laborabat. et co(n)tinuo sanata est. Sed q(ui)a
fidelis accessit: et tu tu filia vel fimbriā eius at
tinge. Iam secularium fluxus voluptatū modo
torrentis exundans verbi salutaris calore sicca
bitur: si tu fide accedas: tamen si pari deuoc(i)o(n)e
diuini sermonis extremā saltē fimbriā cop(re)hen
das. si tremens procidas ante d(omi)ni pedes. Ubi sūt
pedes verbi: nisi ubi corpus ē x(rist)i: O thesauris
omnibus opulentior fides: o virtutibꝫ corporis oi(m)bꝫ
fides fortior: medicis omnibꝫ salutarior. Simul
ut accessit mulier. virtutē sensit. medicinā im
petrauit: ut sicut oculū lumini admoueas. il
luminatur anteq(uam) senciat et spacio lucis p(re)uenit
apparatū. Passio īueterata. passio īmeditabilis.
q(ue) et artes et omnē vicerat excogitationē et pe
cuniarū subministratione. solo fimbrie curat(ur)
tactu. Illius igitur femine tibi virgo et in ad
eundo seruanda verecūdia. et in fide imitanda
deuocio est. Quanta vero illa gr(aci)a. q(uo)d ea que vi
deri erubescebat. viciū tamen nō erubuit cōfi
teri. Noli ergo lapsus occulere tuos. fatē q(uo)d ille

iam nouit. Noli erubescere. qd' no erubuerunt pphe-
te. Audi iheremia dicente. Sana me dne et sa-
nabor. Dic et illa dixit cu contingeret fimbria.
sana me dne et sanabor. Salua me dne et sal-
uabor: quia gla mea tu es. Sola enim sana est.
qua tu sanaueris. Si quis tu tibi dicat. qr sit
plerumqz temptantur fideles. ubi e verbu dni ve-
niat. dictu e enim et dno. descendat nunc de cruce
et credimus ei. confidit in dno liberet nunc eu
si uult: si quis ergo tibi insultando hoc dixerit.
et te in fabulas voluerit euocare. noli credere
ei. Noluit enim talibz credere xpus. Solu xpm
interroga: illis enim si dixeris no credent. si inter-
rogaueris no respondebunt tibi. Dic soli verbo
no laboraui sequens post te. et diem hois non
concupiui. Hoc dixit illa mulier: et stetit san-
guis. Quamuis fatigata. quamuis egra. q diu que-
sierat xpm: dixit tame no laboraui sequens
post te. Neqz enim laborat q xpm sequitur. qui
laborantes ad se ut requiescant euocet. Ergo
xpm sequamur. Nam xpm sequimur no la-
boramus. quia no e labor in iacob. et in ysrahel
qui exspectant dnm currunt. et no laborabunt.
Denique cu quereret xpus quis tetigisset eu. nonne
tibi videtur illa dixisse: quid interrogas dne tu
scis. Procedunt p labia mea ante facie tua sunt.
et ideo no confundor peccata ppria confiteri. Confiten-

dantur qui persequuntur me: et no confundar ego.
Non confusus e petrus dicere. exi a me dne;
quia peccator su ego. Vir sapiens et grauis in
quo eet ecclie firmamentu et magisteriu dis-
cipline: nichil utilius sibi esse pspexit. q ne
secundantis opis extolleretur euentu. Et ideo
exi inquit a me dne. No rogat ut deseratur:
s ne infletur. Paulus quoq carnis stimulo
gloriatur: qd si ne extolleretur pmissu est. Ille
tebrosa iactantia e: qua etia paulus veretur
lubrica qetia in paulo cauetur. Sed no e iste
facile mobilis casu. qui reuelationibz timebat
extolli: et ideo quasi fortis athleta letatur: qd
vulnere corpis aie didicerat sanitate. Ergo et
tu si munera diuina supfluere in te et redun
dare cognoueris. tua metire virtute. gram
deo redde. contemplatione q corpis velut na
uis suburra suscipe: ne te in tantis mudi fluc-
tibus iactantie alitui aura circuferat. Apis
illa sapiens cu hyris motus suspectos habet:
lapillis sepe sublatis p inania se librat nubila
ne leue alaru remigiu pcipitent flabra ven-
toru. Paulus em et barnabas putauerut se
grauari. cu cernerent adorari. Et tu caue vir-
go illius apicule modo: ne alaru tuaru vola-
tu aura mudi huius extollat. Habet em aia
volatus suos: et ideo dictu est. Qui sut isti q

sicut nubes volant. et sicut columbe cum pullis suis.
Habet ergo anima spiritalis volatus: quo brevi mo-
mento totum percurrit orbem. Libere enim sunt cogi-
tationes prudentum. Quanto ad altiora diviniora
se subrigunt: tantomagis sine ullo terrene mo-
lis impedimento feruntur. Itaque adherens deo.
et ymaginis in se referens celestis effigiem:
ubi cursus suos ab equorum perturbatione placida-
uerit. in illum ethereum purumque locum plausu spi-
ritalium euecta pennarum despicit omnia que in hoc
mundo sunt: et eternis intenta virtutibus supra
mundum labitur. Supra mundum enim iustitia est.
supra mundum caritas. supra mundum castitas. supra
mundum bonitas: supra mundum est sapientia. Supra
mundum erat iustitia: cum omnia regna mundi. et uni-
uersam eius gloriam dyabolus offerret. Et si in hoc
mundo sit: supra mundum tamen sit est. Supra mun-
dum fuit: qui de mundo nichil attigit. Denique ait.
Venit huius mundi princeps: et in me inueniet
nichil. Discite ergo in hoc mundo supra mundum esse.
et si corpus geritis volitet in vobis ales interior.
Supra mundum est ille: qui tollit deum in corpore suo.
Sed deum imitari non possumus. imitemur apostolos
quos mundus odio habuit: quia non erant de hoc
mundo. Hos imitare. hos sequere. Sed arduum
putas humana virtute supra mundum ascendere. Be-
ne asseris. Nam et apostoli non quasi consortes. sed quasi

discipuli sequendo dominum supra mundum esse meruerunt. Et tu esto xpi discipula. xpi emula: et pro te rogat qui pro illis rogavit. Non enim pro apostolis tantum inquit rogo: sed et pro hiis qui credent per sermonem eorum in me. ut omnes unum sint. Unum igitur nos esse vult dominus ut super mundum simus omnes. ut una sit castitas. voluntas una. una gratia una bonitas: hiis enim alitur et augetur anime volatus. Ergo non pigrescamus sede terrena. Ea est enim natura pennarum: ut agitando se virtute capiat. Eo innatur volatus. quo anima delectatur: que si semper deum sequatur. atque in domum domini habitare desideret. et eius delectatione pascatur: a(t) in ma(ni)culis virtutum alacriter celestium? foris relinquet invidia que extra chorum est angelorum: foris cupiditates corporis que templum dei maculare non debet. Et ideo quoniam templum dei sumus: materiales a nobis sollicitudines abdicemus. Sed ne forte philosophica aliqui aut poetica usurpasse videamur: ut curruum equos alas anime discernemus. que illi magis assumpserunt de nostris domesticis nos usos subsidiis prophetice series lectionis ostendit: que in hunc modum a sancto ezechiel scripta est. Et facta est illic super me manus domini: et vidi. et ecce spiritus surgens veniebat ab aquilone. et nubes magna erat in eo et ignis refulgens et lumen in eo et in medio sicut similitudo quatuor animalium. Vides igitur

aīalia iam quatuor ēē descripta. Cuiusmodi sint
ista aīalia debemus aduertere. Similitudo in-
quit vultus eorū facies hoīs et facies leonis a
dextris illis quatuor. et facies vituli a sinistris
illis quatuor. et facies aquile desup illis quatuor.
et ale eorū extense. Hinc quoq; aīam describi ac-
cipimus cuius quatuor aīalia quatuor affectio-
nes sūt. s; nō ita vt illa que supra scripsim9. H
Adhuc enī erudiuntur aīe/pressus q; accipiūt. hic
iam pfc̄ta describitur. Deniq; ille iuitantur ad celū.
hec in celo ē cū dei verbo. Habet aūt quatuor
affectiones idest silitudini hoīs. leonis. vituli.
et aquile cōparandas. quas formas pro librorū ewā-
gelistarū pprietate accepimus figuratas. Et ideo
hic quoq; in hoīe rōnabilis. in leone petibilis. in
vitulo cōcupiscibilis. in aquila visibilis. p figurā
aīaliū species affectionis expressa est. Nā in oīni
sapienti viro prudentes grecie ēē memorauerūt.
Δ O T Υ E TY KO Λ TY ΘE H TY Θ. E Ψ Υ TY ΘE Π TY
KO ΘE A ΥO ΡA TY KO ΘE. Latini vero prudentia for
titudinē. tēperantiā atq; iustitiā. Prudentia enī
rōis hūane ē. fortitudo vim q̈dam ferocientis
virtutis ht. mortisq; cōtēptū. tēperantia sacrate
vinculo caritatis. misterioꝝ q; cōteplatione celes-
tiū negligit corporis voluptates. Iusticia in alto
quodā successu locata videt exploratq; oīa. q
aliis potius nata q̄ sibi. nō tam suas utilitates

q̄ publica emolimenta rimatur. Merito aīa ap-
tata iusticiā. formā aquile accipit.' q̄ terrena
defugiens tota q3 celestis sublimis et intenta
misterio resurrectionis gloriā ꝑtio equitatis
adipiscitur. ꝓpter qđ ad eam dictū est. Renoua-
bitur sicut aquile iuuentus tua. Est ergo et cer-
ta dauid aīa alis spūalibus fulta. quā eo vsq3
voluit nobis voluit declarare. vt alibi quoq3
diceret. aīa mā sicut passer erepta ē de laqueo
venantiū. Et alibi. In dn̄o cōfido.' quō dicitis
aīe mee transmigra in monte sicut passer. Habz
igitur alas aīa suas. quibus se possit leuare de ter-
ris. Alarū aūt remigiū nō materialis conpago
pēnarū. ꝫ cōtinuus bonorū odor factorū ē qualis
ille dīnus tm̄ benedicitur. et in vmbra alarū
tuarū sperabo. Nō solū enī manus ille dm̄ af-
fixe cruci in modū volantis extente. sed etiam
facta celestia velut vmbra refrigerantis salutis
eterne. mūdi incendia tēperarūt. Ergo q3 vo-
landi nobis data ē copia. excitet vnusq̄sq3 in se
dei gratiā.' ac posteriora obliuiscens priora ap-
petens. ad destinata cōtendat. procul a milicie
honoribz. procul ab estibus mūdi. ne qđ fabule
ferūt. estu solis cera resoluta. icareos vola-
tus pēna relabente destituat. Nā licet grauí-
tas dictorū absit poetico tamen sale declarare
voluerūt prudentiū maturitati cutos velatus

ferventis

esse p celu. iuuenile vero leuitate obnoxia cupi
ditatibus mundi reuehentibz penis et p obli
uia veritatis meritoru copage resoluta caleru
pmicie in terra relabi. Haut facilis volatus
omnibz difficilis: etia si discordantibz internis
aialibz vite cursus huane est. At si sibi actus in
ordo conueniat. videbit et in nobis apha rota
illa vna sup terra coiuncta aialibus qtuor.
Videbit ergo rursus et ezechiel. vidit em ad
huc et viget et vigebit: videbit inqua rota in
medio rote sine offensione labente. Rota em
sup terra vita e corpis ad aie apta virtutem,
et ad ewangelicu coherenti cursu formata p
ceptu. Rota aut in medio rote veluti vita ita
vita. qd scoru sibi vita no dissonet. sed qualis
fuerit superioris etatis. talis sit et sequentis: vel
qd in hac vita corpis vite voluatur usus eter
ne. Cu ista cognuerint. tuc diuina vox resul
tabit: tuc sup silitudine throni silitudo sicut spes
hois apparebit. Hic ho verbu est: qr verbu ca
ro factu est. Hic ho motu e agitator aialium:
motu rector est motu: qui motu ratione merito
ru aut curru plenu aut monte ascendit aut
naue. Sed naue in qua aut api nauigant.
aut piscator petrus: nec em vilis e nauis que
ducitur in altu hoc e ab incredulis separat. Cur
em eligitur nauis in qua xps sedeat. turba docea

tur. nisi quia nauis ecclesia est. que pleno dimitte
crucis velo sancti spiritus flatu in hoc bene nauigat
mundo. In hac naui piscatur petrus. et nunc re
tibus et nunc hamo piscari iubetur. Grande
misterium. Spiritalis enim videtur esse piscatio. quia
doctrine hamum mittere iubetur in seculum. ut pri
mum illum martirem stephanum de mari erueret.
qui censum christi in interioribus contineret. Martir
enim christi thesaurus ecclesie. Martir igitur ille qui
de mari celum primus ascendit captus a petro
minister altaris non rethi sed hamo leuatur.
ut riuo sui sanguinis eleuetur ad celum. Census
in ore thesaurus. cum christum in confessione loqui
tur. Nam enim thesaurus in nobis est nisi
dei verbum. Ergo et rethibus et hamo pisca
tur perfectior. ut rethi concludat. hamo aduncat.
Sed rethi turba concluditur. hamo singula
ris eligitur. O si michi hereret illum hamum vora
re. qui adureret os meum et lenem daret salutem
vulnere. Imitate igitur filie in apostolorum rethia.
que non hominis auctoritate. sed dei voce laxantur.
Rethe enim sapientie spiritalis atque doctrine reg
num celorum est. quia scriptum est. Simile est reg
num celorum rethi misso in mare. Audistis hodie
dicente domino ihesu symoni. Duc in altum. et lax
ate rethia vestra in capturam. Ante non ducebat
in altum petrus quando piscabatur in stagno. Et si

mare erat: altũ nõ erat. Altũ mare scriptura
nescit. Quid ergo sit altũ accipe. Aqua alta:
consiliũ in corde viri. Altũ cor viri est: vbi nich
il vadosũ est. Duc ergo in altũ disputationibus tue
fidei . per remigiũ duc in corde viri. Hic per parabo
lam vocat ad ecclesiam petrũ. quẽ scd̃m matheu
simplici vocauit sermone dicens. Venite et fa
ciam vos piscatores hominũ. Est et aliud misteriũ
duc in altũ: quia ante in arena erat qñ in sy
nagoga erat: alta nõ erat aqua iudee. Denique
samaritana et puteũ altũ putabat dicens. Et
puteus altus est. Vnde dare michi habes aquã
viuã: Nõ ergo ducere in altũ poterat: qñ cũ iude
is credebat: qui etiã de puteo aquã haurire nõ
poterant. Ideo dicitur petro. duc in altũ: hoc est
duc ad xpm. Altus ẽ xpus. De quo dicitur ad
iohem a prẽ. Et tu puer propheta altissimi vocaberis.
Duc ergo ad xpm. Et bene altũ: in quo ẽ alti
tudo diuitiarũ sapie et scientie dei. Duc in al
tũ: quia altus super altũ custodit et exaltat: Ibi er
go alte aque vbi xps est. hoc ẽ fidei alte aque
que timent dñm. quales ille: viderũt te aque
deus viderũt te aque et timuerũt. Apud iu
deos aqua alta nõ erat: quia nõ erat in corde
viri. Ideoque dñs ait. Populus hic labiis me ho
norat: cor aũt eorũ longe ẽ a me. In corde a
mat esse xpus. Sicut enim fuit ionas in ventre

ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic erit fi-
lius hois in corde terre trib3 diebus et trib3 noc-
tibus. Denique ut scias. qr fide dicit duc in altu:
ait petrus. Preceptor per tota nocte laboran-
tes nichil cepimus: sed in verbo tuo laxabo re-
thia. Nocte habebat petrus anteqz xpm videret.
nondu enim venerat dies: qr vera no viderat
luce. Synagoga nox est: dies ecclia e. unde
et paulus ait. Nox precessit: dies appropinqua-
vit. Bona lux que pfidie discussit caligine. fidei
petrus die fecit. Dies scus e p. dies paulus. ideo qr ho-
die natali eoru sps scus intrepuit dicens: di-
es diei eructat verbu. Hoc e ex intimo the-
sauro cordis fide predicat xpi. Et bonus u-
terqz dies: quia veru nobis lume euomuit. Hec
in ewangelio legimus: et fortasse in celo hodie
de nobis xpi et petri iste sit sermo. Cotidie
piscatur petrus: cotidie dicit ei dns duc in altu.
Videor michi audire dicente petru: preceptor
per tota nocte laborantes nichil cepimus. Nox
fuit. pauciores ad vigilias conuenerut. laborat
in nobis petrus: qn nra laborat deuotio. labo-
rat et paulus. Denique audistis dicente hodie.
Quis infirmatur: et ego no infirmor. Nolite
facere ut pro vobis laborant apli. Ergo dicunt
ei p tota nocte laborantes nichil cepimus: nul-
lus certe de ditioribus ieiunauit. Quib3 hodie

bene indit petrus. In timore hoc incolatus uri tem-
pus conuersamini scientes qd no corruptibilibz argento
vel auro redempti estis de vana vra conuersatione
pterne traditionis: sed ptioso sanguine quasi ag-
ni incontaminati et imaculati xpi ihu. Non
ergo auru et argentu vos liberauit: sz proba-
tio fidei multo ptiosior auro qd perit. Bonus
seruus ptiu studet repare dno qd pro se solutu
est. Noli auru pare filia. noli argentu. no dim-
mis istis te xpus redemit. Paratu habeto ptiu
no sz exigeris: sz sz debes. Sanguine soluit:
sanguine debes. Ille pro te soluit: tu pro te red-
de. Eramus oppignerati malo creditori ptus
contraximus cyrographu culpe: pena sanguis de-
bebamus. Venit dns ihs suu pro nobis optulit.
Si no pt sanguine reddere bonus quide seruus:
debet ptiu suu repare dno suo. Si no pt ptiu
redde. vel hoc faciat ne ptio videatur idignus.
Ergo et tu digna te gere tali ptio: ne veniat xps
qui mundauit qui te redemit: et si te inptiu ue-
nerit dicat tibi. Que utilitas in sanguine meo:
Quid pfecit tibi du descendo in corruptione:
Descendit quide. Sed ne mireris quo descen-
derit in corruptione: tamus caro ut alibi scptu
est no vidit corruptione. Descendit quide in
locu corruptionis: quia penetrauit inferna: sz
corruptione incorruptus exclusit. Veru ut iam

ad superiora redeamus. rogate ut et michi dicatur.
duc in altum et laxate rethia vestra in capturam.
Nemo est enim qui sine deo piscetur hanc plebem.
presertim cum tante tempestates et procelle huius
mundi obsistant. Sed qui dominus vult iubet relaxare
rethia. et capitur multitudo piscium. nec solum una
sed etiam altera nauis impletur. quia plures ecclesie
immaculata plebe implentur. Et bene annuit qui
nos laboraturos dominus sciebat. et auxilium de so-
ciis ministrauit. Adest piscator ecclesie bononien-
sis. aptus ad hoc piscandi genus. Da domine pis-
ces. quia dedisti adiutores. Nec tamen verbis sed
apostolicis utimur rethibus in illos sinus. et quosdam
apostolicarum disputationum recessus virginum filie rogat
agmen. Viuificet vos petrus filie. qui et pro
vidua interuenit. Non tam magis pro virgine. Qui
diutius viduas flere non passus. motus earum la-
crimis resuscitauit altricem. Viuificet vos pau-
lus. qui te precepit honorari. qui ait. Bonum est si sic
maneant sicut ego. honore prouocat. magisterio
docet. inuitat exemplo. Viuificet ille qui relictis
omnibus secutus est dominum. Secutus est petrus. secutus
est iohannes. Vide quid piscator etiam iste profecerit.
dum in mari lucrum suum querit. Vitam inuenit. omni-
lembum deseruit. deum repperit. scalmum reliquit.
verbum inuenit. lina laxauit. fidem innexit. plicauit
rethia. homines eleuauit. mare spreuit celum acq

sunt. Hic ergo piscator dominus ipse turbato agitatore salo mobili mentes statione nutantes fundavit in petra. Estimamus igitur piscatoris arte fratres prius: ut plenius de virtute credamus. Fuerit minister ignobilis. ut sit ewangelista nobilior. Paupertate egenus: ut virtute locupletior. Vilis ad honorem videtur: sed preciosius ad fidem. Quanto minus creditur piscatori: tanto amplius creditur: quia non sua sed divina sunt que locutus est. Obsequii plebeia condicio expectationem aufert sapientie secularis opinionem auget sapientie spiritalis. Qui legere non didicit. et que legis sunt sapit: ipse sibi lex est. Qui legem non didicit. et ultra legem loquitur: ab eo accepit a quo ipsa lex venit. Que tam repentina dignitas. Piscatores duo in monte domini unilatori legis. executori alteri conseritur. Videte qualis ~~qualis~~ iste piscator sit. Moyses quidem terrena omnia et mundane sapientie altitudinem supgressus usque ad celum et sidera prudentia mentis ascendit. Piscatoris istius mens non vilibus caligatur. non temporalibus includitur. non misteriis nature celestis excluditur: sed omnem corporalem materiam supgressa verbum apud deum vidit. et quod verbum ipsum deus esset asperit. Non obtutu carnis in petro infirmata trepidavit: sed dei filium etiam in homine deprehendit: ut assumptio corporis ad ius divinitatis assumentis adscita. in nomen transiret auctoris. Et moyses

quinde cu dixit. et dixit deus. et fecit deus prem
filiumq3 signauit: sed ille non ignorabat. ego ad
huc ignoraba. Deniq3 post lege pplus errauit:
post ewangeliu credidit. Magna in diuersis vir
tutibus dei gratia. In illo qui mudu descripsit:
in isto quia mundu ignorauit.

Explicit liber quartus beati ambrosii epi ad soro
re sua de vginitate Incipit lib eiusd de viduis vl tribus

B
Ene accidit fres vt qui quatuor
libris superioribus de virginu lau
dibus disserimus: viduaru
tractatus incideret. Neq3 eni in
honoratas debuim pterire: et
a virginu pconio separe. quas
aplica sna cu virginibus copulauit. iuxta qd
scriptu est. Et mulier innupta et virgo cogitat
que dni sut: vt sit sca et corpe et spu. Quodamo
eni magisteriu virginitatis viduaru valescit ex
emplis. Que cu viro castu cubile custodiut. docu
mento virginibus sut integritate deo ee seruan
dam: et ipe modu no inferioris virtutis est eo ab
stinere coniugio quo aliqn delectauerit. q coniugii
oblectamenta nescire. In vtroq3 fortes vt eas et
coniugii no peniteat. cu fidem seruet et coniugalia
oblectamenta no alligent: ne videant infirme
que sibi adesse no possint. In hac ipa tamen vir
tute: pmia sut posita libertatis. Mulier eni iuncta

est quanto tempore vir eius vivit. quod si dormierit vir eius
libera est: cui vult nubat tantum in domino. Beatior autem
erit si sic permanserit: secundum meum consilium dico. Puto
et ego spiritum dei habeo. Evidenter igitur expressit
apostolus quid interesset cum aliam iunctam esse diceret: a
liam beatiorem esse memoraverit. idque non iam ex suo
iudicio. sed divini spiritus docuit infusione deprom-
ptum: ut celestis illa non humana sententia videretur. Quid
vero illud quod temporibus hiis quibus fames omne genus
urgebat humanum: helyas ad viduam destinatus est.
Et vide quemadmodum propria signaculis gratia refertur.
Angelus ad virginem propheta ad viduam. Adde quod
gabriel ille. hic helyas ut ex angelorum et prophetarum
numero prestantissimi principes videantur electi.
Sed non simpliciter viduitatis laus est: nisi virtus
etiam viduitatis accedat. Nam utique multe vidue
ante: sed una omnibus antefertur. In quo non tam
cetere revocantur a studio: quam virtutis provocantur
exemplo. Sollicitas igitur aures prefatio facit:
cuius simplicitas intellectus ipsa moralis sit. quod
ad virtutis exempla viduas cohortetur: quia non
professione sed merito videtur unaqueque prestare.
et hospitalitatis apud deum gratiam non perire: qui
potum aque frigide sicut in ewangelio ipse me
moravit premio eternitatis remuneretur amplis-
simo. et farine brevis oleique mensuram. indeficien-
ti affluentium copiarum ubertate compenset. Nam si quis

de gentilibus dixit: communia omnia amicorum esse debere.
Quanto magis debent esse communia cognatorum. Cognati enim su-
mus. qui in una serie corporis copulamur: sed tamen
non prescripto quodam hospitalitatis fine concluditur.
Cur enim proprium id quod in seculo est. cum commune sit seculum.
Aut cur privatos terre deputes fructus. cum terra
communis sit. Respicite inquit volatilia celi: quia non serunt
neque metunt. Etenim quibus nichil est proprium nichil
deest. et sine sue deus arbiter novit servare pro-
missum. Denique aves non congregant et redundant:
quia pater celestis pascit illas. Non autem generalis mo-
menta sine ad usus proprios derivantes. omne inquit
lignum quod habet in se fructus seminis sativi. erit vobis
in escam. et omnibus bestiis et omnibus avibus et
omnibus serpentibus super terram. congregando egemus
et congregando vacuamus. Non possumus enim spe-
tare promissum: qui non servamus oraculum. Salu-
bre est igitur preceptum quo per hospitalitatis adver-
tere: ut hospitibus deferamus: quia nos quoque
sumus hospites mundi. Quam vero sancta vidua. que cum
fame urgeretur extrema veneratione deo debi-
tam reservaret: nec soli sibi alimenta sed cum filio
dividebat: ne caro pignori superviveret. Magnum
pietatis officium: sed religionis uberius. Nam sicut
neminem filio oportet anteferri: ita propria dei et
filio preferre debuit et saluti: cum non exiguum victu-
sed vite sue omne subsidium estimanda est detulisse.

que nichil reliquit sibi: tam hospitalis ut totum
daret. tam fidelis ut cito crederet. Ergo vidua
non abstinentia tantum corporis definitur. sed virtute sig-
natur: cuius precepta non ego do. sed apostolus tribuit.
Honorificentiam non solus impero: sed gentium doc-
tor prius detulit dicens. Viduas honora: que ve-
re vidue sunt. Si qua autem vidua filios aut nepo-
tes habet: discat primum suam domum regere. et mutuam
vicem reddere parentibus. Unde et advertitur utrumque
pietatis affectum vidue inesse debere: ut filios dili-
gat. parentibus deferat. Ita dum obsequium parentibus
rependit magisterium exercet in filios. suo se ipsa re-
muneratur officio: cum id quod aliis defert sibi proficit. Hoc
enim acceptum est coram deo: et ideo si cogitas vidua que
dei sunt debes id sequi quod domino placere didicisti. Et
supra quidem sanctus apostolus ad continentie studium vi-
duas cohortatus dixit eas cogitare que domini sunt:
alibi autem ubi legitur vidua que probata est non solum
cogitare precipitur. sed etiam sperare de domino. Que
enim vere inquit vidua est et desolata sperat in domino:
et instat obsecrationibus et orationibus nocte et die. Nec
inmerito has inreprehensibiles ostendit esse debere: qui-
bus ut opus virtutis indicetur. ita etiam ab episcopis
honorentur. Qualis autem eligi debeat: ipso docto
doctoris sermone describitur. Non minus inquit
sexaginta annorum que fuerit unius viri uxor: non
quo senectus sola viduam faciat: sed quo vidui-

tatis merita stipendia senectutis sint. Sed vtique
illa preclarior que calore adolescentie et iunioris
feruescentem edomat etatis ardorem nec mariti
gratiam. vberiora liberorum oblectamenta deside
rans. quam que effeta iam corpore frigida senectute
matura eum nec calere voluptatibus potest. nec sperare
re de partu neque de viro. si qua in secundas nuptias
incideret. Quam vtique apostoli precepta non dampnat
quasi fructu pudoris amisso. nec si rursus soluta
fuerit viro. ab effectu viduitatis arcetur. Habe
bit illa quidem vel sera meritum castitatis. sed proba
tior erit que alterius non fuerit experta coniugium. in il
la enim studium videtur defecisse nubendi. Nec so
la tamen castitas corporis vidue fortitudo est sed mag
na et vberrima disciplina virtutis que in operibus bonis
testimonium habeat. si filios educauerit. si hospitio
receperit. si sanctorum pedes lauerit. si tribulationem pa
tientibus ministrauerit. si postremo omne opus bonum fuerit
subsecuta. Vides quam multas virtutum comprehen
dent disciplinas. Primum pietatis officium. secundum
hospitalitatis studium humilitatis obsequium. ter-cium
mie ministerium liberalitatis quoque studium. ad summam omnis ex
ecutionem boni operis flagitauit. Et ideo adolescen
tiores deuitandas putat. eo quod non queant tante
virtutes opera implere. Etenim vicina est lapsibus a
dolescentia. quia variarum estus cupiditatum. feruor
calentis inflammat etatis. boni quoque doctoris est mate

ria arcere peccati. Prima enim institutionis est disciplina
culpam avertere: et secundam virtutem infundere. Tamen
cum scierit apostolus annam illam ab adolescentia octogena-
riam viduam divinorum operum exercitisse pronuntiat: non puto
quod iuniores revocandas putaret a viduitatis af-
fectu maxime cum dixerit. melius est nubere quam uri. Non
utique pro remedio nuptias suasit. ut pruritu sanen-
tur: non pro electione prescripsit. casta et continens
quid sequatur. Aliud est enim subvenire labenti: aliud
suadere virtuti. Et quid de humanis iudiciis loquar:
cum divinis iudiciis nullo gravius iudei damnum legisse
prodantur. quam quod vidue gratiam minorum que iura viola-
rent. hec propheticis causa vocibus declamatur que
meritum iudeis reiectionis invexerit. Hec sola causa
delicti in vidua minoribus equa iusticia iudicii de-
feratur. Sic enim habes. Iudicate pupillo. et iustifi-
cate viduam: et venite disputemus dicit dominus. Et ali-
bi. Pupillam et viduam suscipiet. Et alibi. Viduam
eius benedicens benedicam. In quo ecclesie quoque fi-
gura prescribitur. Videtis igitur sic vidue nequaquam lubri-
co minus studio deserendum: quod divine benedictio-
nis subsidiis honoratur. Quid vero illud ut ad su-
periora redeamus. quod cum in omni terra esset fames maxi-
ma. vidue tamen deo cura non defuit: atque ad alen-
dam eam propheta directus est. In quo cum me moneat
dominus quod in veritate dicturus sit misterium. videtur
sollicitare aures. Quod enim verius christi et ecclesie

potest esse ministerium. Non igitur otiose inter multas vi
duas una prefertur. Que enim talis ad quam tantus
propheta qui ad celum raptus est dirigatur. eo presertim tempore
quo clausum est celum annis tribus et mensibus sex. et facta esset
fames in omni terra. Ubique ergo fames erat. et ad
huc tamen hec vidua non egebat. Qui sunt isti tres
anni. Ne forte illi quibus dominus venit in terram. et fruc
tum in ficulnea invenire non potuit. iuxta quod scriptum est.
ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in
ficulnea hac et non invenio. Hec est perfecto vidua illa.
de qua dictum est. letare sterilis que non paris. erumpe
et clama que non parturis. quoniam multi filii deserte magis
quam eius que habet virum. Et bene vidue tibi dicitur.
ignominie et viduitatis tue non eris memor. quia
ego dominus qui facio te. Et fortasse ideo vidua quia ami
sit quidem virum secundum corporis passionem. sed in die iu
dicii filium hominis quem amisisse visa est receptura. Te
pus enim breve inquit dereliqui te ut gloriosius
stabiliret fide derelicta servaret. Habent itaque
omnes quod imitentur exemplum. virgines. nupte
vidue. et fortasse ideo ecclesia virgo. nupta vidua
quia unum corpus in christo sunt. Hec igitur illa est vidua.
propter quam verbi celestis sitientes cum esset in terris prophetie
sunt destinati. Erat enim quia vidua quia sterilis erat.
sed partum suo tempore reservabat. unde nec illius nobis
videtur persona mediocris. Qui arida terram verbi
rigavit rore celestis. clausumque celum aperire nisi

xp̄us: cui cotidie de p̄cordibus cibus ecc̄ie cu-
mulo cōgregatur. Neq; enī humane saturitatis e-
dicē: ydria farine nō deficiet. et vas olei nō de-
ficiet usq; in diē quo dabit dn̄s pluuiā sup terrā.
Nā licet mos sit ita p̄fari poetis: tamē hic vera
dei vox est: ideo p̄missū est. quia hec dicit dn̄s.
Diu est enī ꝑpetuitatē sacramentorū spondē celes-
tiū et nō defuturā spiritalis exultationis gratiā
polliceri. largiri munimenta vite. fidei signa-
cula. dona virtutū. Quid autē est usq; in illū diē
quo dabit dn̄s pluuiā sup terrā: nisi qui descen-
dit sicut pluuia in vellus. et sicut stillicidia stil-
lantia sup terrā. In quo veteris misteriū rese-
ratur historie. quo sc̄us gedeon initiū certami-
nis preliator. future capiens insigne victorie. spi-
ritale sacramentū vigore mentis agnouit. plu-
uia illā verbi rorē ēē diuini q̄ primo pluit in vel-
lus cū terra omnis ꝑpetuis siccitatib; estuaret. secundo
vero iudicio uniuersa terrarū fuso ymbre madesce-
ret cū siccitas ēēt in vellere. Aduertit enī vir
presagus futuri ecc̄ie crescentis insigne. Nam
primo intra iudeā diuini cepit ros sermonis hu-
mescere: notus in iudea deus. cū arido fidei totius
orbis uniuersa torrerent. Sed ubi ioseph greges
dn̄i negare repperit. et ausu vario inaniū delicto-
rū contrahere diuinitatis offensā: tunc ꝑ omnes terras
effuso ymbris rore celestis. ꝑfluus iudeorū estu ꝑsi-

die sue cepit arescere: tū etiam sīm ex oībus ter-
rarū ꝑtibus cōgregata ꝓphetice nubes et saluta-
ris ymber apl'icus irrigarent. Hec ē illa pluuia
nō terrarū humido. nō nebulosa cōcreta montiū:
Sed celestiū scripturarū salubri ꝑ totū orbē ymbre
diffusa. Ostenditur igit' exemplo nō oīm ee diuine
mereri miracula ꝑtatis: sed eorū quibus religio-
se deuotionis studia suffragentur. et diuini cos
fructu opis abditarii. reuerentie sūt celestis ex-
sortes. Ostenditur etiam in misterio q' eo instau-
randā etiam dei filius humani corporis sacramē-
ta suscepit. abdicato ꝓplo iudeorū q̄bus cōsilia-
rius et ꝓpha beneficiorū q' adepta sūt miracu-
la diuinorū: eo q' tunc quodā īuidie neuo in
dei filiū credere noluerūt. Docuit igit' scriptura
q̄nta collatio grē/ q̄ntū etiā sit munus diuine be-
nedictionis in viduis: quibus qm̄ honorificētia
a deo tanta cōfertur: nō minus religionis officio
q̄ studio castitatis intenta. Vidua inquit octo-
ginta quatuor annorū. vidua q̄ nō discederet
de templo: vidua q̄ ieiunijs et or̄ obsecrationibꝫ
die ac nocte seruiret. Vides qualis vidua ꝑdica-
tur vnius viri vxor. etatis quoqꝫ iam probata
ꝑfessu. viuida religioni et effeta iā corp'i. cui di-
uersoriū in templo. colloquiū in ꝑce. vita in ieiu-
nio. q̄ dierū noctiūqꝫ tēporibus indefesse deuotionis
obseqīa: cū corporis agnosceret senectutē. pietatis

nesciret etate. Sic instituitur a iuventute vidua: sic
predicatur in senectute veterana: que viduitatem non
occasione temporis, non imbecillitate corporis: sed virtutis
magnanimitate seruauit. Etenim cum dixit septem annis
eam cum viro suo fuisse a virginitate sua, ab adolescentie
utique studiis inchoata predicat subsidia senectutis.
Docemur itaque triplicem castitatis esse virtutem: unam
coniugalem, aliam viduitatis, tertiam virginitatis. Non
enim sic aliam predicamus: ut excludamus alias.
Diuis quibuscumque professionibus ista conducitur. In hoc
ecclesie opulens disciplina quod quos preferat habet:
atque utinam numquam vel possit habere. Itaque virginitatem
predicamus, ut viduas non reiciamus: ita viduas
honoramus, ut suus honor coniugio reseruetur. Non
nostra hec precepta: sed diuina testimonia docent.
Recenseamus itaque quemadmodum Maria, quemad-
modum Susanna laudentur: et quoniam non laudes earum tantum-
modo predicande sunt, sed discipline etiam sequende sunt:
recenseamus ubi Susanna, ubi Anna, ubi Maria sint re-
perte: et aduertamus quemadmodum singule aptis lau-
dibus predicentur: et ubi nam commorentur. Nupta
in paradiso, vidua in templo, virgo in secreto: sed
in illis tardior fructus, in virgine maturior. Illas
senectus probat: virginitas laus etatis est. Nec
adiumenta querit annorum: que est omnium fructus etatum.
Adolescentiam decet, iuuentutem ornat, amplificat
senectutem: omnique euo habet iustitie sue canos: matu-

ritate gravitatis velamen pudoris: qui devotio
ne non impediat. religione augeat. Advertimus
enim ex sequentibus quia quotannis in die solempni
pasche sancta maria cum ioseph ierusalem petebat. Ubi
impigra devotio: ubique assiduus virginis comes
pudoris adiungitur. Nec inflatur domini mater
quasi secura de meritis: sed quo meritum magis
agnovit: eo votum uberius exsolvit. officium copio
sius detulit minus religiosius verit: institu
tempus implevit. Multo igitur nos magis convenit
intentos esse studio castitatis. Nec locum sinistre
relinquatis opinioni. quia pudicitie testimonium
in solis habetis moribus. Virgo enim licet in ea
sit maior prerogativa morum quam corporum: taliquam
tamen integritate carnis abuimt. Vidua que
probande subsidium virginitatis amiserit: non
in voce obstetricis. sed in suis moribus habet castitatis
examen. Docuit igitur scriptura quam attentus vidue
esse debeat et religiosus affectus. Docuit etiam li
bro eodem sed alio loco quod misericordem in pauperes
et liberalem esse conveniat. nec paupertatis debere
contemplatione revocari: quia liberalitas non cumulo
patrimonii. sed largitatis definitur affectu. Denique
dominica voce illa vidua omnibus antefertur. de qua
dictum est: vidua hec plus omnibus misit. In quo
moraliter dominus instituit universos. ne quis a col
latione misterii paupertatis pudore revocetur.

ne sibi divites blandiantur. quod plus videantur dare
quam pauper. Uberior est nummus e paruo. quam thezaurus
e maximo: quia non quantum detur. sed quantum residat ex-
penditur. Nemo plus tribuit: quam qui sibi nichil re-
liqui fecit. Multitudines egem comparatione te iac-
tas. Et cum toto onereris auro. pretiosam per humum
trahens vestem: quasi inferior tuis et parua divitiis
honorari desideras. quia non inope collatione vi-
cisti. Et flumina superfluunt cum redundant: tamen
haustus e rivulo est. Spumant et musta dum fer-
uent: nec dampnum putat agricola quod effluxerint.
Gementibus areis dum ceditur messis frumenta desiliunt.
Sed deficientibus messibus non defecit ydria de fari-
na: et plena olei testa desudat. Exinaniunt tamen dolia
divitum siccitas: cum viduae paruillulum redundaret. Non
ergo quod fastigio expuas. sed quantum devotione conferas
estimandum est. Denique nulla plus tribuit. quam illa que
de filiorum alimentis pavit prophetam. Et ideo quia nul-
la plus contulit: nulla plus meruit. Hec moraliter.
Nec mistice tamen desperemus hanc mulierem in gazo-
philacium duo era mittentem. Magna plane femina.
que divino iudicio meruit omnibus anteferri. Ne
forte illa sit que de fide sua in subsidium hominum duo tes-
tamenta contulerit. Et ideo nulla plus fecit: nec
quisque hominum quantitatem potuit collationis equare: que
fidem cum misericordia copulavit. Et tu igitur quicumque
vita studio viduitatis exerceres: ne dubites ad ga-

compilatum duo era deferre. vel fidei plena vel gra-
tie. illa que de thezauro suo integram regis ymagi-
ne proferat. Thezaurus tuus sapientia. thezaurus
tuus castitas atque iustitia. Thezaurus intellectus
bonus. qualis ille thezaurus fuit de quo magorum
viri aurum thus mirram cum adorarunt dominum protulerunt. au-
ro regis potentiam declarantes. deum thure veneran-
tes. mirra resurrectionem corporis confitentes. habes
et thezaurum hunc si in te requiras. Habemus enim the-
zauros in vasis fictilibus. Habes aurum quod conferas.
Non enim par emtentis metalli pretium de te deus exi-
git. sed illud aurum quod in die iudicii nequeat ignis
exurere. Nec dona preciosa deposcit. sed odorem fi-
dei que altaria cordis tui exaltent. et religiose
mentis spirat affectus. Ex hoc igitur thezauro
non solum magorum tria munera. sed etiam duo vidue
era promuntur. in quibus integra celestis ymago
regis refulgeat splendor glorie eius et ymago
substantie. Et illa plane laboriosa sunt impendia
castitatis. que de suo opere cotidiano quod penso con-
ferat vidua nocturnis pariter et diurnis iugi exer-
cens labore pensat temporibus et prudentie questu sui
vigili opere mercedem congregans. ut intemeratum
defuncti coniugis cubile custodiat. alere dulces li-
beros possit ministrare pauperibus. Hec est preferenda
divitibus. hec est que Christi iudicium non timebit. Hanc
emulamini filie. Bonum est enim emulari in bono. Hp

emulamini meliora carismata. Spectat vos dominus. spectat magister ihesus cum ad gazophilatium accedit. et de bonorum operum mercedibus stipem putatis egentibus conferendam. Nudum est igitur ut eam tuam conferas. et christi corpus acquiras. Noli ergo vacua prodire in conspectu domini tui. vacua misericordie. vacua fidei. vacua castitatis. non enim inanes dominus sed virtutibus opimas spectare et laudare consuevit. Videat te adolescentula laborantem. videat ministrantem. hec est merces quam deo debes. ut de aliarum quoque profectibus mercedem tuam deo conferas. Nulla merces deo melior. quam ea que habet pietatis monetam. An vero mediocris tibi vidua illa videtur noemy. que viduitatem suam messis manipulis sustinebat alienem. quam eius grauem alebat nurus. Quam hoc quoque et ad subsidium et ad gratiam viduarum proficit. ut ita instituant nurus suas. quo possint in hijs mature habere subsidium senectutis. et quasi stipendium magisterij mercede quoque sue capere discipline. Etenim que bene instituerit. bene erudierit nurum suam. ruth ei deesse non poterit. que viduitate socrus perne domum preferat. Et si vir quoque eius mortuus fuerit. non relinquat tamen. Alat inopem. consoletur merentem. nec dimissa discedat. Desistit enim egere optima disciplina. Sic illa noemy duobus destituta filijs et marito. que fructus fecunditatis amiserat. pietatis emolimenta non perdidit. Nam et solatium

meroris . et subsidiu paupertatis invenit. Videtis igitur sancte sorores quam fecunda sit vidua prole virtutum meritorum quam suorum sobole: que perire non possit. Bona igitur vidua egere non novit et si fessa fuerit etatis et supreme paupertatis: eruditionis tamen sue solet largire mercedem. Et si proximi defuerint invenit tamen extraneos qui matrem colant: reverantur parentem pluribusque alimentorum sumptibus mercedem cupiant sue commendationis acquirere. Plus etenim vidue rependunt merita quam tribus quis sumptus impendit. sed tristes videntur ducere dies et lacrimis tempus exigere: hoc beatior erit quam perpetua sibi gaudia exiguis fletibus emit. brevibusque momentis temporalis acquirat eterna. Quibus bene dicitur. Beati tristes: ipsi enim ridebitis. Quis igitur falsas presentium ymagines gaudiorum future securitatis preferat voluptati. Nobis autem videtur ille omnium corporis auctor electus qui cinere sicut panem manducabat. et potum cum fletu miscebat. ut vespertinis lacrimis matutine sibi letitiam redemptionis acquirat. Unde igitur plurimum gaudere meruit. nisi quam plurimum flevit. et tamquam lacrimarum suarum pretium future sibi gloriam gratie comparavit. Habet igitur vidua bonam commendationem materie sue. ut dum virum luget. fleat seculum. et in promtu sint lacrime redemptricis: dum penduntur mortuis viventibus profuture. Paratus est mestitudini animi fletus oculorum unam contrahat. laborem minuit. dolore

alleuat. seruat pudorem: nec iam misera sibi vide-
tur que consolationem in lacrimis habet. In quibus sunt
caritatis stipendia et pietatis officia: sed nec forti-
tudo bone vidue deesse consueuit. Hec enim vera est
fortitudo que nature vsum. sexus infirmitatem. mentis
deuotione transgreditur. qualis in illa fuit cui no-
men iudith: que viros obsidione fractos. perculsos
metu. tabidos fame. sola potuit a colluuione re-
uocare. ab hoste defendere. Etenim vt legimus cum
holofernes successu multorum terribilis preliorum intra
muros innumera virorum milia coegisset armatis
pauentibus iam forte tractantibus extra murum proces-
sit. et illo prestantior exercitu quem liberauit. et eo
fortior quem fugauit. Sed ut discas mature vidui-
tatis affectum: seriem ipsam prosequere scripturarum. A die-
bus enim viri sui quibus ille defunctus est veste iocundi-
tatis deposuit. meroris assumpsit. et omnes dies
intenta ieiunio. sabbato tantum et dominica sacrata eius-
que quibus feriari non refectioni indulgens. sed religio-
ni deferens. hoc est siue manducatis in nomine ihesu
christi agenda omnia esse: et etiam ipsa refectio corpora-
lis sacro religionis cultui deferatur. Diuturnis
igitur meroribus et cotidianis roborata ieiuniis sancta
iudith. que seculi oblectamenta non quereret. periculi
negligens mortis per contemptum fortior. ut conuenien-
tius strueret dolum: vestem illam iocunditatis qua vi-
uente viro vestiri solebat se induit. quasi pla-

nuptura viro si patriam liberaret. Sed virum alium vide-
bat cui placere querebat, illum utique de quo dictum
est: post me vir venit, qui ante me factus est. Et
bene coniugales pugnatura resumpsit ornatus: quia
monimenta coniugii arma sunt castitatis. Neque enim
vidua aliis aut placere posset aut vincere. Quid
enim de ea cetera prosequamur, quod inter milia hos-
tium casta permansit? quid eius sapientiam predicemus, quod
huiusmodi est commenta consilium: ut dum potentem eligit
intemperantium a se inferioris arceret, occasionem
pararet victorie, abstinentie meritum pudicitie gratiam
reservaret? Nec cibo enim ut legimus maculata nec
adulterio nec minore servate castitatis ex hostibus
revexit triumphum quam patrie libertate. Quid sobrietatem lo-
quar? Temperantia enim est virtus feminarum. Inebria-
tis vino viris et sopno sepultis abstulit vidua gla-
dium: exeruit manum bellatoris abscidit caput per
medias hostium acies intemerata processit. Adver-
titis ergo quantum nocere possit mulieribus ebrietas: que viros
vina sic solvunt ut vincantur a feminis. Esto igitur vidua
temperans, casta primum a vino: ut possis casta esse
ab adulterio. Nequaquam te ille temptabit: si vina non
temptent. Nam si iudith bibisset: dormisset cum adul-
tero. Sed quia non bibit haut difficile ebrios exercitus
unius sobrietas et vincere potuit et eludere. Nec dex-
tere tantum hoc opus: sed multa maiora trophea
sapientie. Nam manu solum holofernem vicisset: consi-

lio aūt ocm hostiū vicit exercitū. Suspenso eñ holo-
fernis capite qđ virorū nō potuit excogitari suorum
excit aīos hostiū fregit. suos pudore excitans.
hostes quoq terrore p̄cellens. coeq cesi sunt et fu-
gati. Ita vinus vidue temꝑantia et sobrietas nō
solū naturā vicit. sed quod ē iustius fecit etiā vi-
ros fortiores. Nec hijs tn̄ elata successibz cui utiq
gaudere et exultare licebat iure victorie. vidui-
tatis reliquit officiū. sed contemptis oībus qui eius
nuptias ambiebant. veste iocunditatis deposuit.
viduitatis resumpsit. nec triumphorū suorū amavit
ornatus. illos estimans ēē meliores quibz vitia cor-
poris. q̄m quibz hostiū arma vincuntur. Ac ne una
vidua tm̄ hoc opus imitabilis alijs videat' implesse.
plures alias vel pariles vel prime fuisse virtutis ne-
quaq̄m dubitandū videtur. Bona eñ seges plimas
spicas fructu refertas ferre consuevit. Nec dubites
illā vetere segetem tpm in complurim feiarū moribz
fecundasse. sed quia prolixū est complecti omēs. cog-
noscite alias et p̄cipue delborā. cuius nobis prodi-
dit scriptura virtutē. hec eñ docuit nō solū viri aux-
ilio viduas nō egere. verū etiā viris ēē subsidiū.
que nec sexus infirmitate revocata. munia virorū
obeunda suscepit. et suscepta cumulavit. Deniq
cū iudei iudicū regerent arbitrio. qui virili nō
poterant vel equitate regi vel virtute defendi.
bellis hinc inde ardentibz delborā sibi cunus rege-

rentur iudicio temperauit. Itaque multa milia viro
rum vna vidua et in pace rexit: et ab hoste defen
dit. Multi iudices in israel: sed nulla ante iudex femina.
Multi iudices post ihesum: sed nullus propheta nisi del
bora. Et ideo electum puto esse huius iudicium. et
gesta eius arbitror esse descripta: ne mulieres a vir
tutis officio muliebris sexus infirmitate reuocentur.
Vidua populos regit: vidua ducit exercitus: vi
dua duces eligit: vidua bella disponit: mandat
triumphos. Non ergo natura est reatus culpe: nec infir
mitati obnoxia. Strenuos enim non sexus sed vir
tus facit. Et in pace quidem nulla querimonia nul
lus error mulieris inuenitur: cum plerique non me
diocrium peccatorum auctores populo suo iudices extitis
sent. Vbi vero cananei gens fortis ad plurimum et af
fluentium copiarum opima successu. hostiles in po
pulos iudeorum animos extulerunt: vidua pretete
ris bellicos instituit apparatus. Et vt discas non
publicis copiis domesticas necessitates fuisse sub
mixas: sed domesticis disciplinis munus publi
cum gubernatum. domo propria filium ducem producit
exercitus vt agnoscatis quod possit instituere vidua
bellatorem quem quasi mater erudiuit: quasi iudex
preposuit. quasi fortis instituit: quasi propheta victo
rie certa transmisit. Denique in mulieris manu
summam fuisse victorie docet barach filius dicens.
Nisi tu veneris mecum non ibo: quia non noui diem in

quia dirigit dominus angelum suum mecum. Nota ergo
femine istius virtutes cum dux dicit exercitus: nisi tu
veneris non ibo. Nota igitur vidue fortitudo: que a
preliis filium nec materno revocat affectu. Imo ad
victoriam filium studio hortatur maternis dicens. quia in ma-
nu mulieris sit victoria. Delbora ergo plane prophe-
tavit eventum: barach iussus produxit exercitum:
iahel cepit triumphum. Hunc enim prophetia delbore
insinuavit que mistice nobis ortum surrecture et gen-
tibus ecclesie revelavit: cui triumphus de sysara spi-
rituali hoc est de adversariis potestatibus quereretur. Nobis
igitur prophetarum oracula dimicarunt: nobis illa prophetarum
iudicia et arma vicerunt. Et ideo non populus iudeo-
rum: sed etiam iahel victoriam de hoste quesivit. In-
felix ergo populus qui hostem quem fugavit persequi fi-
dei virtute non potuit. Itaque illorum delicto salus
gentibus: illorum desidia nobis servata victoria
est. Prostravit sysaram cum christo duce. hoc enim
significat interpretatio baruch. manus veterum figura-
verat iudeorum: frequenter enim ut legimus orationibus
et meritis prophetarum celestia patribus affluere subsi-
dia. Sed hiis iam tunc de nequitiis spiritalibus
victoria parabatur: quibus dicitur in ewangelio.
Venite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum
a constitutione mundi. Ergo principium victorie a
maioribus sumpsimus in ecclesia. Ecclesia autem non armis
secularibus vincit adversarias potestates: sed armis

spiritalibus. que sunt fortia deo ad destruendas
munitiones et altitudinem nequitie spiritalis. Et ideo
sopire sitis. lactis poculo restringitur: que ratione
superatur. Non enim nobis salutare ad escam: hoc sa
adversarie potati letale ad infirmitatem. Arma
ecclesie fides: arma ecclesie oratio est: que adversari
um vincit. Ergo secundum historiam ad provocandos animos
feminarum: femina iudicavit. femina disposuit: femina prophetavit
vit. femina triumphavit preliatoribus intermixta captivis.
imperio docuit viros militare feminineo. Secundum mis
terium vero fidei militia. ecclesie victoria est. Non ergo
habetis quod pro natura vos excusetis femine: non habetis
vidue quod ad infirmitatem sexus aut ad amissionem
subsidii maritalis mobilitatem vestram referre pos
sitis. Satis unicuique presidii est. si virtus animi non
desit. Et ipse in viduis frequens processus etatis
munimine pudoris est: et ipse amissi coniugis dolor
dom[us] usus operis et cura sollicitudo liberorum noxia pudo
ris solet arte lascivia: atque ipse lugubris habitus.
pompa funebris. fletus assiduus et mesta frontis
in arantibus rugis impressa tristitia petulantium premit
oculos: restringit libidines etates avertit affectus.
Bonus custos pudoris. pietatis dolor. Non obrepit
culpa: si cura non desit. Didicistis igitur vidue subsidio
vos non egere nature: et posse salubritatem tenere con
silii nec domestico indigere presidio. que etiam publice
potestis capite potentie vindicare. Sed fortasse

dicit aliqua ei tolerabilem viduitatem cui affluant
res secunde: adversis vero viduas cito frangi facile
succumbere. De quo et si ipso doceamur usu leta viduis
lubrica magis esse quam seria: tamen scripturarum instruit
exemplis infirmitatibus quoque viduarum non deesse
solere subsidia facilius quam ceteris divina atque humana
suppetere: si bene filios instruant, generos diligant.
Denique cum socrus Simonis magnis febribus detinere-
tur: Petrus et Andreas rogaverunt pro ea. Et stans
super illam imperavit febri et dimisit illam: et continuo
surgens ministrabat illis. Magnis inquit tenebatur
febribus et rogaverunt eum pro ea. Et tu habes pro-
pinquos qui pro te supplicent: habes apostolos propinquos ha-
bes martires propinquos: si ipsa martiribus devotionis
societate. mente quoque muneribus appropinques. Pro-
pinqus est enim qui misericordiam facit: fac et tu misericordiam: et eris
Petro propinqua. Non sanguinis necessitudo: sed virtu-
tis cognatio propinquos facit: quia non in carne ambula-
mus sed in spiritu. Ama ergo appropinquantem Petri
affinitatem Andree: ut pro te rogent: et recedent
cupiditates tue verbo dei pulse. Surgas cito
que in terris iacebas. et Christo ministres. Nostra enim con-
versatio in celis est: unde et salutarem expecta-
mus dominum Ihesum. Nemo ergo iacens Christo ministrat.
Ministra pauperi: et ministrasti Christo. Quod enim uni ex
eorum fecistis: michi fecistis. Habetis ergo vidue
auxilium: si tales vobis generos posteritatis vestre

prōnos tales primos eligatis. Ergo eligat roga-
uerūt pro vidua petrus et andreas. Utinā eris-
tat aliquis qui tam cito possit rogare pro nobis.
Vel certe iste qui pro socru rogat petrus et andre-
as frater eius. tūc em̄ pro affini poterant: nūc iā
possūt pro nobis et pro omnibꝰ impetrare. Videtis
em̄ ꝙ magno pctō obnoxia minus ydonea sit q̄
pro se ꝓcetur ceterū que pro se īpetretur. Adhibe-
at igit̄ ad mediciū alios ꝓcatores. Egri em̄ nisi ad
eos aliorū ꝓcibus medicus fuerit īuitatus: pro se
rogare nō possūt. Infirma est caro: mens egra ē
et pctōrū vinculis impedita: ad medici illius sede
debile nō pt̄ explicare vestigiū. Obsecrandi sūt
angeli pro nobis. qui nobis ad ꝑsidiū dati sūt.
Martires obsecrandi. quorū videmur nobis quo-
dā corporis pignore ꝓximū vendicare: possūt pro
pctīs rogare nostris. qui ꝓprio sanguine etiā si qua
habuerūt pctā lauerūt. Isti em̄ sunt dei mar-
tires: nr̄i presules: spectatores vite actuūqꝫ
morū. Non erubescamus eos intercessores nr̄e
īfirmitatis adhibē: quia ipī infirmitate corporis
etiā tū vincerent cognouerūt. Inuenit ergo
petri socrus qui pro se rogarent. Et tu vidua
īuenis qui pro te supplicent. si quasi vera vidua
et desolata in deū speres: instes obsecrationibus.
instes orōmbus: afficias corpus tuū quasi coti-
die moriens et moriendo reuiuiscas: fugias de-

linias ut etiam egra saneris. Nam que in deliciis est
vivens mortua est. Sublata tibi est causa nuben-
di: habes qui pro te intercedant. Ne dixeris des-
tituta sum: querela nupture est. Ne dixeris sola sum:
castitas solitudinem querit: pudica secretum: inpudica
conventum. Sed negotium habes et ingressorem adver-
sarii vereris apud iudicem pro te dominus intervenit
dicens: iudicate pupillo et iustificate viduam. Sed
patrimonium vis tueri. Maius pudoris est periculum.
quod melius regit vidua quam nupta. Peccavit pecca-
vit ignosce. Melius est enim alterius culpam feras:
quam tuam prodas. Si vis nubere. licet non sit tunc
simplex voluntas. causam quero cur fingitur. Si
honesta putas fatere: si turpia sile. Nec accuses (fatere)
deum: nec accuses propinquos. quod presidia tibi desint.
Utinam tibi non desit voluntas: ne te consule liberis
ditas: quibus matrem eripis. Est etiam quod facultati
licet. et etati non licet. Cur nunc parantur nup-
tie inter nuptias filiarum. et plerumque post nup-
tias: cur adulta filia dicit prius sponsum matris
erubescere. Suasimus fateor ut vestem mutares
non ut flammeum sumeres: ut a sepulchro recede-
res non thalamum prepares. Quid sibi vult nova
nupta post generos. Prius indecorum est minores
prius liberos habere quam nepotes. Sed ad propositum re-
vertamur: ne qui nostrum dolemus vulnera peccatorum
medicum relinquamus: et dum alienis medemur ulce-

nibus: ulcera nostra tumulemus. Rogatur ergo hic me-
dicus ne timeas quia magnus est dominus et fortasse ad
egram dedignetur venire. Venit enim ad nos sepe
de celo nec solum divites. sed etiam pauperes solet et
servulos pauperum visitare. Venit et nunc rogatus
ad petri socrum. et stans super illam imperavit febri
et remisit illa: et continuo surgens ministrabat
illis. Sicut dignus memoria ita dignus deside-
rio: dignus etiam caritate dimicare in singulos digna-
tionis affectus. Et facto visitare viduas non de-
dignatur: et tugurii vilis penetralia angusta
succedere. Qua si deus imperat: quasi homo visitat.
Cernas ewangelio per quod etiam nos qui oculis nostris venien-
tem in hunc mundum non vidimus christum: videmur ei dum
facta eius legimus interesse. ut sicut illi quibus
appropinquabat fide mutuabant ex eo: ita etiam no-
bis dum gentes eius credimus appropinquet. Vides
qualia habeat genera sanitatum. Imperat febri:
imperat spiritibus immundis: alibi ipse imponit manus.
Non solum igitur verbo: sed etiam tactu egros curare con-
suevit. Et tu igitur que variis mundi estuas cupi-
ditatibus vel forma viri alicuius capta vel pecunia:
roga christum. Adhibe medicum: porrige tuam ei dexte-
ram: tangat interiora tua dei manus: verbi quod
celestis gratia interiorum venas animorum scrutetur: pulset
dei dextera secreta cordis. Alii oculos luto illinit
ut videre possit: creator quod omnium docet nos nostre me-

mores debere esse maturos: et corporis ceterne vilitatem.
Nemo enim magis potest videre divina: nisi qui humili-
tate conscia sui nescit extolli. Illius sacerdoti
se offerre precipitur: ut carere in perpetuum lepre
possit erumnis. Solus enim mentis et corporis potest
servare mundiciam. qui ei sacerdoti se noverit offer-
re. quem pro peccatis nostris accepimus advocatum: illum
utique cui dicitur. tu es sacerdos in eternum secundum ordi-
nem melchisedech. Nec vereare moram aliquam sa-
nitatis nescit indumentum qui sanatur a christo. Opus
est ut remedium adhibeas quod accepisti: sic enim ut pre-
ceptum dederit. cecus videt. paraliticus ambulat.
mutus loquitur. surdus audit: febriens mi-
nistrat. lunaticus liberatur. Et tu igitur qui variis in
dolore animus tui cupiditate languescis obse-
cra dominum. fidem defer: nec ullam timeas moram.
Ubi est oratio adest verbum. fugatur cupiditas li-
bido discedit. Nec confessionis vereamur offen-
sam. immo magis pressiue (?) progativam: ut continenti
enim qui morbo antea corporis laborabas. christo inci-
pias ministrare. Potest etiam hoc loco videri petri
socrus affectio voluntatis. ex qua sibi velut semen
future posteritatis assumpserat. quoniam unicuique volun-
tas sua posteritatis est auctor. Ex voluntate enim sa-
pientia nascitur: quam sapiens in matrimonium adsciscit si-
bi dicens. Posui ergo hanc adducere michi in con-
iugium. Ergo voluntas illa que primum variarum cu-

piditatu estibus madefacta languebat. postea p apostolatus offitiu in ministeriu xpi iam robusta surrexit. Simul q̈lis ee debeat q xpo ministrat ostenditur ea primo carne variatu illecebris voluta tu. vitare interni corpis aīq3 languore. vt corp9 et sanguine xpi ministret. Neq3 eni pt quisq̈ peius sius eger inmineq3 sanus imortaliu sanitatu remedia ministrare. Vide quid agas sacerdos. ne febrienti manu xpi corpus attingas. Prius curare vt ministrare possis. Si mudos eos qui fuerant ante leprosi xpus iubet occurre sacerdotibus. q̈to magis mudu xpm conuenit ee sacerdote. Non ht igit qd moleste ferat illa vidua. q sibi no pepcerit. qn nec michi pto. Surrexit itaq3 petri inquit socrus. et ministrabat illis. Et bene surrexit. sacramenta eni in typu aplice iam gre ministrabat. prius aut e surge xpi ministros. iuxta qd scriptu e. Surge qui dormis et exurge a mortuis. Diximus igit3 nec suptibz egere viduas. q donare consueuerint. nec subsidio quib9 sepe in piculis maximis defense sut copie virorum. Maritalia huis q3 offitia. vel a generis vel a proximis facile sole repari ee etia in eas diuina miam pntiore. et ideo cu suppetere no videatur causa nubendi studiu abesse debe. qd tn pro consilio dicimus. no pro pcepto imperam9. prouocantes potius viduas q ligantes. Neq3 eni

phibemus scd̄as nuptias: sed nō suademus. Alia
ē infirmitatis cōtēplatio: alia gr̄a castitatis. Plus
dico. Non phibem⁹ scd̄as nuptias: sed nō pbam⁹
sepe repetitas: neq; em̄ qđ qđ licet decet. Omnia
michi licent aplus dixit: sed nō omnia utilia. Et
vinū bibē licet: sed nō plimū decet. Et licet ergo
nubē: s; ē pulchrius abstinere. Sunt em̄ vincula
nuptiarū. Vultis scire q̄ vincula? Que sub viro
ē mulier. vivente viro ligata ē legi: si aūt mor-
tuus fuerit vir eius soluta ē a lege viri. Proba-
tū ē igitur vinculū ee cōiugiū. q̄ mulier ligatur et
soluitur. Bona mutui amoris gr̄a: sed maior ē servi-
tus. Neq; em̄ mulier sui corporis potestatē ht̄. s; vir.
Et ne forte nō coniugii tibi videatur illa servitus ee
sed servus: siliter et vir sui corporis potestatē non ht̄
s; mulier. Nota cōiugii necessitas que subicit alteri
etiā fortiorē. Mutuis em̄ necessitatibȝ ab utroq; ser-
vitur. nec temperanti licet iugo subducē caput: cū
alterius īperantie serviendū sit. Precio inquit empti
estis: nolite fieri servi hoīm. Videtis q̄ evidens con-
iugalis sit diffinicio servitutis. Nō ego hoc dico s;
aplus: nec ille s; xp̄us qui loquebatur in eo: et haut
utiq; servitutē de bonis cōiugibȝ definivit. Namq;
supra sic habes. Sanctificatus ē em̄ vir infidelis per
mulierē fidelē: sanctificata ē mulier infidelis p ma-
ritū fidelē. Et infra. Qđ si infidelis discedit discedat.
Nō ē servituti deditus frater aut soror in talibȝ. Si

~~dunt aliqua ei tolerabilē viduitate tm̄. affluan-~~
~~tes secunde. i aduersis vero viduas cito frangi fa-~~
~~tale sentiebē. De quo et si ipo dcamur vsu leta~~
ergo bonū coniugiū seruitus ē. malū coniugiū quid
est. qui nequeunt seruire sustare ȝ perdere. Sed
vt ad graciā virtutis viduas adhortamur: ita etiā
ad ecclesiasticā disciplinā feias puocamus: q̄ etiā
constat ex oibus. Et licet ipi quer: tamen in
aliis pabulo vescit in aliis adhuc lacte nutrit.
quibus lupi illi qui latent in vestitu ouiū sūt cauē-
di. abstinentie specie pretendentes: puocantes at
itēperantie feditate. Item q̄ stiūt valida onera
castitatis. cū ipsi ea attingere digitulis nō queat.
ab aliis supra modū extinguūnt: tū ipi seruare
necdū possint. ȝ iniusto sub fasce succubant. Men-
sura eni oneris pro mensura debet ee gestantis
alioqui impositi muneris fit ruina: vbi vectoris
ifirmitas est. Nam et infantiū fauces strangu-
lat esca robustior. Et ideo sicut multitudo vector
nō paucorū viribus estimatur. nec cū fortioribus
de aliorū infirmitate prescribitur: ȝ vnicuiqȝ qūtū
oneris subire cupiat relaxatur. manente merce-
dis cumulo in virtutis augmento. ita etiā feis
nō laqueus iniciendus. nō supra vires abstinen-
tie grauioris vectura subeūda est: ȝ relinquenda
est. vt vnaquequȝ se pendat. nō auctoritate ali-
qua coacta precepti: ȝ incremento gr̄e puocata.

Et ideo diversis virtutibus merces diversa proposita
est. nec aliud reprehenditur ut aliud predicetur.
sed omnia predicantur. ut que meliora sunt preferantur. Hono-
rabile itaque coniugium. sed honorabilior integritas. Nam
et qui matrimonio iungit virginem suam bene facit. et qui
non iungit melius facit. Quod igitur bonum est non vitan-
dum est. sed quod est melius eligendum est. Itaque non impo-
nitur sed proponitur. et ideo bene apostolus dixit. De virgi-
nibus autem preceptum domini non habeo. consilium autem do. Etenim
preceptis in subditos fertur. consilium amicis datur.
Ubi preceptum est lex est. ubi consilium gratia est. Preceptum
ut ad naturam revocaret. consilium ut ad gratiam provocaret.
Et ideo lex iudeis data est. gratia autem electoribus reserva-
ta est. Lex ut a nature finibus culpe studio deviantes
ad nature observantiam pene timore revocaret. gratia
autem ut electos cum studio bonorum tum propositis etiam pre-
miis provocaret. Cerne tibi distantiam precepti atque consilii.
si illum recordaris cui in evangelio ante prescribitur ne
homicidium faciat. ne adulterium admittat. ne falsum
testimonium dicat. Preceptum enim ibi est. ubi est pena peccati.
At vero cum se precepta legis memorasset implesse. consi-
lium ei datur. ut vendat omnia et sequatur dominum. Hec
enim non precepto imperantur. sed pro consilio deferuntur.
Duplex namque forma mandati est. una preceptiva. al-
tera voluntaria. Unde et dominus in alia dicit. non occides.
ubi precipit. in alia. si vis perfectus esse vende omnia tua. Er-
go hic liber est a precepto. cuius defertur arbitrio. Itaque

qui preceptum impleuerint possunt dicere: serui inutiles su
mus. quod debuimus facere fecimus. Hoc virgo non
dicit. non dicit ille qui bona sua vendidit: sed quasi
reposita expectat premia. sicut sanctus apostolus qui ait.
Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te: quid ergo
erit nobis. Non enim quasi inutilis seruus quod debu
it facere fecisse se dicit: sed quasi utilis domino. qui co
missa sibi talenta questis multiplicauit usuris mer
cede fidei atque virtutis bene sibi conscius merito
rumque securus expectat. Et ideo cum ceteris dicitur.
vos qui secuti estis me. in regeneratione cum sede
rit filius hominis in sede maiestatis sue. sedebitis et
ipsi super duodecim sedes. iudicantes duodecim tribus
israhel. Ceterum illi qui talenta seruauerit. et si pre
mia minora. tamen premia pollicetur dicens: quoniam supra
pauca fuisti fidelis supra multa te constituam. Fides
igitur ex debito: gratia in primo. Qui credidit ei ut
credatur emeruit. Qui bene contulit: quod suum non
quesiuit. quod celeste est impetrauit. Ideo ergo precep
tum non datur: consilium datur. Preceptum enim casti
tatis: consilium integritatis. Sed non omnes capiunt
verbum istud: sed quibus datum est. Sunt enim spadones
qui de matris utero sic nati sunt: in quibus nature
necessitas non virtus est castitatis hominibus. Et sunt
spadones qui se ipsos castrauerunt. voluntate utique
non necessitate. Et spadones qui facti sunt ab hominibus.
In his continentie gratia: quia voluntas facit non castr=

nitas continentę. Nam debet integrum divini ope-
ris servare munus. nec illis forte parum sit lumen
corporis non tenere. Nam et si erepta est subeundi is-
tius palma certaminis: erepta etiam materia peri-
culi. Et quamvis non queunt coronari: non queunt tamen
vinci. Habent alia genera virtutum quibus comme-
dare se non debeant: si fides firma sit. profusa miseri-
cordia. aliena avaritia. frequens gratia. Sed enim istis
nulla culpa qui facti ignorantia non eadem causa eorum
qui in se ipsos ferro utuntur quo non imprudenter de-
fleximus. Sunt enim qui virtutis locum putant ferro
culpam compescere: de quibus et si nostram volumus pro-
ferre sententiam quamvis sicut statuta maiorum consideret:
tamen ne quis id ad professionem infirmitatis trahat non
ad gloriam firmitatis. Ergo nemo militet ne aliquis
vincatur: nec pedibus utatur obsecro qui gradiendi peri-
culum reformidat: nec oculi intendat officio. qui concu-
piscentię timet lapsum. Sed quid prodest carnem abscidere?
cum etiam ipso culpa sit in aspectu. Nam et qui vide-
rit mulierem ad concupiscendam. iam mechatus est eam
in corde suo. Et quę viderit virum in concupiscentia vide-
rit adulteratur. Castos ergo non infirmos esse vos co-
venit pudicos oculos habere non debiles. Nemo igitur
ut plerique arbitrantur se debet abscidere: victores
recipit ecclesia non victos. Et quid argumentis utar?
cum presto sit apostoli forma precepti. Sic enim habes.
Utinam et abscidantur qui volunt vos conturbari. Cir-

enim occasio et virtutis usus eripitur homini qui natus
ad laudem est. ad victoriam paratus est. qui ipse potius
virtute animi castrare se possit. Sunt etiam spado-
nes. qui seipsos castraverunt propter regnum celorum.
Sed hoc non omnibus imperatur: sed ab omnibus flagita-
tur. Etenim qui mandata dat: decretorum scit debet
tenere mensuram: et qui pensa distribuit: equitatem
debet examinis reservare. Statera enim fallax:
abhominatio est apud deum. Est ergo minus pondus
et maius: sed utrumque non recipit ecclesia. Pondus enim
maius et minimum mensure duplices. immunda in con-
spectu domini utraque sunt pensanda que dividit sapientia:
et ita dividit. ut virtute vires quoque estimet singu-
lorum. Et ideo dicit. Qui potest capere capiat.
Scit enim creator omnium affectus esse varios singulorum:
et ideo virtutem premiis provocavit. non infirmita-
tem vinculis alligavit. Sic et ille gentium doctor bo-
nus morum auriga morum et interior rector affectu-
um. qui de seipso didicerat legi mentis legem corporis
repugnare: eandem tamen christi gratie credens: scit quam
varios cursus mentium repugnare. et ideo neque in
tantum adhortationem integritatis intendit ut abo-
leret gratiam nuptiarum. neque ita coniugium pretulit ut
studia integritatis extingueret: sed a continentie persua-
sione incipiens ad incontinentie remedia descendit:
et cum bravium superne vocationis fortioribus demonstras-
set: deficere tamen in via neminem passus est ita plau-

dens patribus. ut non despiceret et sequentes. Didi-
cerat enim et ipse quia dominus ihesus aliis panem ordea-
ceum ne in via deficerent. aliis corpus suum ut ad reg-
num contenderent ministrauit. Nec ipse dominus preceptum
imposuit: sed voluntatem mutauit. sed consilium dedit.
sed non hoc humanum consilium humanarum virium habens men-
suram diuine muneris inde confitetur in se esse collatum:
ut fideliter sciret proxima proferre. secunda disponere. Et ideo
existimo inquit non statuo: existimo bonum esse propter
instantem necessitatem. Non ergo copula nuptialis quasi
culpa vitanda: sed quasi necessitatis sarcina declinan-
da. Lex enim astringit vxorem ut in laboribus et tristi-
cia pariat filios. et conuersio eius ad virum sit. quod ei
ipse dominetur. Ergo laboribus et doloribus in generatione
filiorum addicitur nupta non vidua: dominatui viri sola sub-
ditur copulata non virgo. Dum autem horum virgo libe-
ra est. que verbo dei suum spondet affectum: que sponsum affec
benedictionis cum sanctibus expectat bono lumine
voluntatis attenso. Et ideo prouocatur consiliis. non
vinculis alligatur. sed nec vidua preceptum accipit
sed consilium: consilium autem non semel datum sed sepe repe-
titum. Nam et primo dixit bonum est enim mulierem non
tangere. Et iterum. Volo sic omnes esse homines sicut me
ipsum. et iterum. bonum est illis si sic maneant. sicut et ego:
et quarto bonum esse propter instantem necessitatem et hoc pla-
cere domino. et honestum esse. postremo beatiorem esse in
viduitate perseuerantem non tantum suo consilio: sed etiam dei

hoc

spiritu deficiunt. Quem nam igitur talis consilii benignita
te renuisset? Cui et benignitati habenas indulge
at: et id suadeat aliis quod in se expertus utile iudi
cavit: non facilius comprehendi nec fastidiosus equari.
Quis igitur refugiat sic fieri corpore et spiritu: cum
supra laborem sit premium. supra usum gratia. supra opus
mercedes? Atque hoc ita dico non ut laqueum ceteris
iniciam. sed ut commissi in vineis operariis agrum hunc
ecclesie fertilem cernam: nunc integritatis flore vernan
tem: nunc viduitatis gravitate pollentem. nunc
etiam coniugii fructibus redundantem. Nam et si diver
si tamen unius agri fructus sint. nec tanta ortorum li
lia quante ariste segetum messium spice compluriumque spa
tia camporum recipiendis aptantur seminibus: quam reddi
tis novales fructibus feriantur. Bona ergo vidui
tas: que totiens apostolico iudicio predicatur. Hec enim
magistra fidei et castitatis statuere penas ut emuli tri
umvirum multarent studia virtutum. specie quidem quasi fe
cunditatem quererent: sed studium quo propositum castitatis
abolerent. Nam confectis et miles stipendiis ar
ma deponit et relicto officio quod gerebat. ad propria
veteranus cura dimittitur: ut et ipse emeritis labo
ribus vite requiem consequatur: et alios spes futu
re quietis subeundis faciat operibus promptiores. Agri
cola quoque maturiorem torquendam aliis stivam com
mittit. et iuvenilis aggravatus opere prudentiam
senilis explorat. vitem facilius tondere quam premere.

ut inuenescente luxuriā reprimat'. adolescente castimoniā
facile suffocat'. p(ro)rū quādā p(re)miū castitate docens
etiā in uitibus expetenda. Vilis huic uidua uelud
emeritis veterana stipendiis castitatis. et si coniugii
arma deponit: domus tn̄ totius pace gubernat. et
si vehendis oneribz otiosa: maritandis tn̄ iunio
ribz prouida. ubi cultus utilior. ubi fructus ube
rior sit. quarū copula aptior semel gravitate dispo
nit. Itaqz si maturioribz potius q̄ inmaturis commit
titur ager. cur putes utiliorē nuptā ee q̄ viduā.
Nā si psecutores fidei. psecutores fuerint etiā vidui
tatis utiqz fidē sequentibz viduitas nō p supplicio
fugienda est: s tenenda pro p̄mio. Sed fortasse
aliquibz pp̄ter suscipiendos liberos coniugia itera
da videant. Si filiorū studiū causa nubendi est.
utiqz ubi fructus filiorū ē causa nō suppetit q̄ p
consilii nō sit iterū expiri velle frustra tēptatā fecu
ditatē. aut subire q̄ ptuleris orbitatē. Hec enim ite
randi causa est filios nō habentibz. Ergo illa que
liberos suscepit et pdidit tū ipā enim maior contentio
que spem generandi ht. illa in q̄ nōne sibi videtur
inter ipa repetitarū federa nuptiarū amissorū p
terere funera filiorū. Nōne iterū passura qđ re
petit et ad ipos votorū tumultus exceptarū orbita
tū ymagines lamentorū strepitus phorrescit. Vel
cū accensis funalibz nox ducit. nōne pōpe funebris
exequias magis putat q̄ thalamū pparari. Cur ergo

filia dolores magis quos times petes. quam filios ia
quos non speras requiris. Si gravius est dolor:
subterfugienda causa eius non est petenda. Nam
tibi quid consilii tribuam? que liberos habes. Que
tibi causa nubendi? nisi forte levitatis error et
intemperantie usus et saucii cogit pectoris conscientia.
Sed consilium sobriis non ebriis datur. Et ideo apud
liberam conscientiam mihi sermo est cui utriusque integritas
est. Habeat saucia remedium. honesta consilium. Tu
mater filia quid molliris? Cur heredes queris extra-
neos? tu habeas tuos. Non filios desideres quos
habes. sed servitutem quam non habes. Hec enim est
vera servitus in qua castior amor quam non deflora-
te pignus virginitatis et plena sancti pudoris et gre-
etas prima commendat. ubi offensa gravior. suspec-
tior insolentia. concordia infrequentior quam non tem-
poribus mollitus amor. non vergens annis forma con-
ciliat molesta pietas. aut amare liberos metuas.
aspicere liberos erubescas. atque inde oriatur causa dis-
cordie. unde solet mutuus amor mulcere affectus pa-
rentum. Generare liberos vis. non fratres futuros tuorum.
sed adversarios filiorum. Quid est ergo generare ali-
os liberos. nisi spoliare quos habes liberos. quibus
pariter auferuntur et pietatis officia et compendia famil-
iatum. Lex divina celesti inter se coniuges austeritate
constringit. et difficile manet mutuus amor. Tulit
enim costam de viro. et formavit feminam. ut sibi eos in-

-uicem copularet dicens: et erunt duo in carne una. Non hoc de secundis: sed de primis nuptiis dixit. Neque enim eua secundum accepit uirum: neque sancta ecclesia secundum agnouit uirum. Sacramentum illud magnum in xpo et in ecclesia: et ideo custodiendum est. Sed neque ysaac aliam preter rebeccam sciuit uxorem: neque abraham premium cum alia nisi cum sara sepeliuit uxore. Nam sancta michel magis figura misterii fuit. quam ordo coniugii. tamen in ea quoque habemus quod ad primi coniugii gratiam referre possumus. Si quam primo sponsam habuit plus amauit: nec fraus exclusit affectum. nec sponsa ea more coniugii interuenientis aboleuit. Itaque sanctus patriarcha nos docuit quantum deferre primis nuptiis debeamus: cum tantum primis sponsalibus ipse detulerit. Cauete igitur filie ne gratiam nuptiarum tenere nequeatis et molestias augeatis. tm

Explicit liber beati Ambrosii episcopi mediolanensis de uiduis.

Incipit liber beati ambrosii episcopi De mysteriis

De moralibus cotidianum sermonem habuimus, cum vel patriarcharum gesta, vel proverbiorum legerentur precepta, ut his informati atque instituti assuesceretis maiorum ingredi vias, eorumque iter carpere, ac divinis obedire oraculis: quo renovati per baptismum, eius vite usum teneretis, que ablutos deceret esset. Nunc de mysteriis dicere tempus ammonet, atque ipsam sacramentorum rationem edere, quam ante baptismum si putaremus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius quam edidisse estimaremur. Deinde quod inopinantibus melius se ipsa lux mysteriorum infuderit, quam si ea sermo aliquis precucurrisset. Aperite ergo aures, et bonum odorem vite eterne inhalatum vobis munere sacramentorum carpite. Quod vobis significavimus, cum apertionis celebrantes mysterium diceremus effeta, quod est adaperire, ut unusquisque venturus ad gratiam quid interrogaret cognosceret, quid responderet meminisse deberet. Hoc mysterium celebravit Christus in ewangelio sicut legimus, cum mutum curaret et surdum. Sed ille os tetigit, quia et mutum curabat et surdum: in altero ut os eius infuse sonum vocis aperiret, in altero quia tactus iste virum decebat, feminam non decebat. Post hec

reserata sunt tibi sancta sanctorum: ingressus es regenera-
tionis sacrarium. Repete quid interrogatus sis:
recognosce quid responderis. Renuntiasti diabolo et
et operibus eius: mundo et luxurie eius ac vo-
luptatibus. Tenetur vox tua non in tumulo mor-
tuorum: sed in libro viventium. Vidisti illic levitam:
vidisti sacerdotem: vidisti summum sacerdotem. Noli
considerare corporum figuras: sed ministeriorum gratiam.
Presentibus angelis locutus es: sicut scriptum est.
Quia labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem
requirunt ex ore eius: quoniam angelus est domini omnipotentis.
Non est fallere: non est negare. Angelus est qui regnum
Christi et vitam eternam annuntiat. Non specie tibi esti-
mandus sit. sed munere. Quid tradidit considera:
usum eius expende: et statum eius agnosce. Ingressus
es igitur ut adversarium tuum cerneres: cui renunti-
andum in os putares. Ad orientem convertebaris.
Qui enim renuntiat diabolo. ad Christum convertitur:
illum directo cernit obtutu. Quid vidisti? Aquas
utique: sed non solas. levitas illic ministrantes: summum
sacerdotem interrogantem et consecrantem. Primo
omnium docuit te apostolus non ea ~~conspl~~ contemplanda
nobis que videntur. sed que non videntur: quoniam que
videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna.
Nam et alibi habes. quia invisibilia dei a creatura
mundi per ea que facta sunt comprehenduntur: sempiterna
quoque virtus eius ac divinitas operibus estimatur.

Unde et ipse dominus ait. Si non michi creditis: vel
operibus credite. Crede ergo illic divinitatis adesse
presentiam. Operationem credis: non credis presentiam? Unde
sequeretur operatio: nisi precederet ante presentia?
Considera autem quam vetus misterium sit in ipsius mun-
di prefiguratum origine. In principio ipso quando fecit deus
celum et terram: spiritus inquit ferebatur super aquas.
Qui ferebatur super aquas: non operabatur super aquas?
Sed quid dico operabatur: quod ad presentiam exspectat:
Superferebatur. Non operabatur: qui superferebatur?
Cognosce quod operabatur in illa mundi fabrica: quando tibi
dicit propheta. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris
eius omnis virtus eorum. Utrumque prophetico subnixum est
testimonio: et quod superferebatur. et quia operabatur. Et
quia superferebatur. moyses dicit: quia operabatur david
testificatur. Aliud accipe testimonium. Corrupta
erat caro omnis ab iniquitatibus suis. Non permane-
bit inquit deus spiritus meus in hominibus: quia carnes
sunt. Quo ostendit deus: quia carnalem inmunditiam
gravioris labe peccati gratia spiritalis avertitur. Unde
volens deus reparare quod deerat diluvium fecit: et
iustum noe in archam iussit ascendere. Qui diluvio
decidente: corvum dimisit prius: qui non revertitur.
Dimisit columbam: quam cum ramo olee legitur revertisse.
Vides aquam. vides lignum. columbam aspicis: et du-
bitas de misterio? Aqua est ergo qua caro mer-
gitur: ut omne abluatur peccatum. Sepelitur illic

ome vitiu. lignu e. in quo suffixus est dns ihc
cu pateretur pro nobis. Columba e. in cuius spe
cie descendit sps scus. sicut didicisti in nouo
testamento. qui tibi pace aie tranquillitatem
mentis inspirat. Coruus e figura pcti. qd exit
et no reuertitur. si in te quoq; iusti custodia et
forma seruet. Terciu quoq; testimoniu e. sicut te
pres aplus docuit. qm patres nri omes sub nube fuerunt. et
omes mare transierunt. et omes in moyse bap
tizati sunt in nube et in mari. Deniq; et ipe moy
ses dixit in cantico. Misisti spm tuu. et operuit
eos mare. Aduertis qd in illo hebreoru transitu.
iam tunc sacri baptismatis figura pcesserit. in
quo egipcius periit et hebreus euasit. Quid ei
aliud in hoc cotidie sacrameto docemur. nisi qr
culpa mergitur. et error aboletur. pietas aut
et innocentia tuta pmanet. Audis qr sub nube
fuerunt patres nri. Et bona nubes. q carnaliu
refrigerauit incendia passionu. Bona nubes
obubrat. quos reuisit sps scus. Deniq; sup
uenit in maria virgine. et virtus altissimi obu
brauit ei. qn redemptione genti genuit huane.
Et illud miraculu p moysen in figura fcm est.
Si ergo i figura affuit sps. no e in veritate.
cu scriptura tibi dicat. qr lex per moysen data est.
gra aut et veritas p ihm xpm fca est. Mara
fons amarissimus erat. misit in eu moyses lig

num: et dulcis est fructus. Aqua enim sine predicatione do
minice crucis. ad nullius usum future salutis est. Cum
vero salutaris fuerit crucis misterio consecrata:
tunc ad usum spiritualis lauachri et salutaris poculi
temperatur. Sicut ergo in illum fontem moyses misit lig-
num. hoc est propheta: ita et in hunc fontem sacerdos predica
tionem dominice crucis mittit: et aqua dulcis fit ad gra
tiam. Non ergo solis corporis tui credas oculis. ma
gis videtur quod non videtur: quia istud temporale. illud
eternum aspicitur: quod oculis non comprehenditur. animo
autem ac mente cernitur. Denique doceat te decursa
regnorum lectio. Naaman syrus erat. et lepram ha
bebat: nec ab ullo mundari poterat. Tunc autem
puella ex captiuis: quia esset propheta in israel: qui pos
sit eum a lepre contagione mundare. Sumpto inquit
auro et argento: perrexit ad regem israel. Qui cog-
nita aduentus eius causa. scidit vestimenta sua
dicens quod temptaretur magis: cum de se ea que non essent
potestatis regie poscerent. Helizeus autem regi inti
mauit: ut ad se dirigeret syrum: ut cognosceret
quod esset deus in israel. Et cum venisset: mandauit ei
ut septies mergeretur in iordane fluuio. Tunc ille
secum tractare cepit quod meliores aquas haberet
patria sua: in quibus sepe mersisset. et numquam a lepra
esset mundatus: eoque reuocatus. non obediebat
mandatis prophete: sed ammonitu et persuasionibus seruu
lorum acquiescit et mersit. Mundatusque illico: intel

lexit non aquarum esse quod unusquisque mundatur. sed gratie.
Recognosce nunc que sit illa puella. iunior scilicet
ex gentibus congregatio id est ecclesia domini depressa
atque captivitate peccati: quando libertatem adhuc gratie non
habebat. Cuius consilio vanus ille populus natio-
num verbum audivit propheticum: de quo diu ante du-
bitavit. Postea tamen ubi credidit exequendum ab-
lutus est ab omni contagione vitiorum. Et ille dubi-
tavit antequam sanaretur: tu iam sanatus es: et ideo
dubitare non debes. Ideo tibi ante predictum est. ut non
solum crederes quod videbas: ne forte et tu diceres.
Hoc est illud magnum ~~magnum~~ misterium: quod oculus
non vidit. nec auris audivit. nec in cor hominis as-
cendit: Aquas video: quas videbam cotidie. Is-
te me habent mundare: in quas sepe descendi.
et numquam mundatus sum: Hic cognosce quod aqua non
mundat sine spiritu. Ideoque legisti quod tres testes in
baptismate unum sunt. aqua sanguis et spiritus. quia
si unum horum detrahas. non stat baptismatis sa-
cramentum. Quid est enim aqua sine cruce Christi:
Elementum commune. sine ullo sacramenti effectu.
Nec iterum sine aqua regenerationis misterium est. Nisi
enim quis renatus fuerit ex aqua et spiritu: non potest
introire in regnum dei. Credit autem et iam cha
thecuminus in cruce domini ihesu. qua et ipse sig-
natur: sed nisi baptizatus fuerit in nomine patris et
filii et spiritus sancti. remissionem non potest accipere peccatorum.

net spūalis grē munus haurire. Ergo syrus ille
septies mersit in lege: tu aut baptizat9 es ī noīe
trinitatis. Confessus es prēm. Recordare qd fe
ceris: cōfessus es filiū: cōfessus es spm scm. Te
ne ordinē rerū in hac fide. Mundo mortuus es.
et deo resurrexisti: et quasi in illo mūdi cōse
pultus elemento pctō mortuus. ad vitā es re
suscitatus eternā. Crede ergo qz nō st vacue
aque. Ideo tibi dictū est: qz angelus dm̄ descen
debat scdm tēpus ī natatoriā et mouebatur
aqua. Et qui prior descendebat ī natatoriam
post cōmotionē aque: sanus fiebat a languore
quocūqz tenebat. Hec piscina in iherosolimis
erat: in qua vnus annuis sanabat. Sed nemo
ante sanabatur: qm descendisset angelus. Vt
eēt indiciū qz descenderat ~~angelus~~ angelus:
mouebatur aqua ppter incredulos. Illis sig
nū: tibi fides. Illis angelus descendebat: tibi
spūs scūs. Illis creatura mouebatur: tibi xpus
opat: ipē dns creature. Tunc sanabat vnus:
nūc omēs sanant: aut certe vnus solus ppls
xpianus. Est enī in aliquibz et aqua mendax.
Nō sanat baptismus pfidorū: nō mūdat sed
polluit. Iudeus vrceos baptizat et calices:
quasi insensibilia vel culpā possint recipe vel
grām. Tu baptiza hūc calicē tuū sensibilē: i q
grē tue splendor fulgeat. Ergo et illa piscina

in figura: vt credas quod in hunc fontem vis diuina descendit. Denique paralyticus ille expectabat hominem. Quem nisi dominum ihesum natum ex virgine: cuius aduentu iam non vmbra sanaret singulos. sed veritas vniuersos. Iste est ergo qui expectabatur vt descenderet: de quo dixit deus pater ad iohannem baptistam. Super quem videris spiritum descendentem de celo et manentem super eum. hic est qui baptizat in spiritu sancto. De quo testificatus est iohannes dicens: quod vidi spiritum descendentem de celo quasi columbam et manentem super eum. Et hic quare spiritus sicut columbam descendit: nisi vt videres. nisi vt cognosceres columbam etiam quam noe iustus emisit ex archa istius columbe speciem fuisse: vt typum cognosceres sacramenti. Et fortasse dicas. Cum illa vera columba fuerit que emissa est. hic quasi columba descenderit: quomodo illic speciem fuisse dicimus hic veritatem: cum secundum grecos in specie columbe spiritum descendisse legimus scriptum sicut est. Sed quid tam verum: quam diuinitas que manet semper. Creatura autem non potest veritas esse: sed species. que facile soluitur atque mutatur. Simul quod eorum qui baptizantur: non in specie esse debeat. sed vere simplicitas. Vnde et dominus ait. Estote astuti sicut serpentes: et simplices sicut columbe. Merito ergo sicut columba descendit: vt amoneret nos simplicitatem columbe habere debere. Speciem autem pro veritate accipiendam legimus de christo. Et specie inuentus vt homo. Et de patre deo. Neque speciem eius vidistis. Est ne adhuc quod dubitare de

beas. tamen euidenter tibi clamet in ewangelio pater
qui ait. hic est filius meus in quo michi complacui.
clamet filius. super quem sicut columba se demonstrauit
spiritus sanctus. clamet et spiritus sanctus. qui sicut columba
descendit. clamet et dauid. vox domini super aquas.
deus maiestatis intonuit. dominus super aquas multas.
tamen tibi scriptura testatur. quod ad ierobaal preces ignis
descenderit de celo. et rursus precante helya ignis
est missus de celo. qui sacrificium consecrauit. Non merita
personarum consideres. sed officia sacerdotum. Et si me
rita expectas sicut helyam consideras. petri quoque
merita vel pauli expectato. qui acceptum a domino ihesu
hoc nobis misterium tradiderunt. Ignis ille visibi
lis mittebatur vt crederent. nobis inuisibilis ope
ratur qui credimus. Illis in figuram. nobis ad commo
nitionem. Crede ergo adesse dominum ihesum inuocatum preci
bus sacerdotum. qui ait. Vbi duo uel tres fuerint
congregati. ibi et ego sum. Quanto magis ubi est ecclesia
ubi misteria sua sunt. ibi dignatur suam impertire pre
sentiam. Descendisti igitur recordare quid responderis.
Quod credas in patrem. credas in filium. credas in
spiritum sanctum. Non habes illic credo in maiorem. et in mi
norem et in vltimum. sed in eadem vocis tue vocatione
constringeris. vt similiter credas in filium. sicut in patrem
credis. similiter in spiritum sanctum credas. sicut credis in fi
lium. hoc solo excepto quod in cruce solius domini ihesu
fateris tibi esse credendum. Post hec vtique ascendisti

ad sacerdotē : considera quid secutū sit. Nonne illud
quod ait dauid. sicut vngentū in capite. quod descen
dit in barbā barbā aaron. Hoc ē vngentū :
de quo et salomon ait. Vngentū exinanitū ē
nomen tuū : propterea adolescentule dilexerunt te et
attraxerunt te. Multe hodie renouate aīe dilex
erunt te dñe ihū dicentes. Attrahe nos post te :
in odorē vestimentorū tuorū curremus vt odorē
resurrectionis hauriant. Quare hoc fiat in
telligere : quia oculi sapientis in capite eius. ideo
in barbā defluit. id est in grām iuuentutis id ē
in barbā aaron. vt fias electū genus sacerdota
le. preciosū. Omnes enī in regnū dei et sacerdo
tiū. vngi in grā spūali. Ascendisti de fonte : me
mento ewangelice lcōis. Etenī dñs nr̄ ihūs in
ewangelio lauit pedes discipulis suis. Cū venit
ad simonē petrū : ait petrus Nō lauabis michi
pedes ineternū. Nō aduertit misteriū et ideo
misteriū recusauit : quod grauari humilitatē serui
crederet. si sibi obsequiū dnī pacienter admit
teret. Cui indit dñs. Si nō lauero tibi pedes :
nō habebis ptē mecū. Quo audito petrus : dñe
nō tm̄ pedes inquit. sz et manus et caput. Res
pondit dñs. Qui lotus ē. nō indiget nisi vt pe
des lauet : sz ē mundus totus. Mundus erat pe
trus : sz plantā lauare debebat. Habebat enī
de primi hoīs successione pcm̄ : qn̄ eū supplātauit

serpens et persuasit errorem. Ideo planta eius ablu-
tur: ut hereditaria peccata tollantur. Propria cum propria
per baptismum relaxantur. Simul cognosce mis-
terium ipsum humilitatis consistere in ministerio. Ait enim
Si ego lavi vobis pedes dominus et magister: quanto
magis et vos debetis lavare pedes invicem vobis.
Cum enim auctor ipse salutis per obedientiam nos redeme-
rit: quantomagis nos servuli eius humilitatis et obe-
dientie exhibere debemus obsequium. Accepisti post
hec vestimenta candida: ut esset indicium quod exueris
involucra peccatorum. indueris innocentie casta vela-
mina. De quibus dixit propheta. Asperges me ysopo
et mundabor: lavabis me et super nivem dealbabor.
Qui enim baptizatur: secundum legem et secundum ewangelium
videtur esse mundatus. Secundum legem quia ysopi fasciculo
moyses aspergebat sanguinem agni. Secundum ewan-
gelium: quia christi erant candida vestimenta sicut nix:
cum resurrectionis sue gloriam dextra demonstraret
in ewangelio. Super nivem dealbatur: cui culpa
dimittitur. Unde et dominus per ysaiam ait. Si fuerint
peccata vestra sicut coccinum: ut nivem dealbabo. Hec ves-
timenta habens ecclesia per lavacrum regenerationis assump-
ta. dicit in canticis. Nigra sum et decora filie ihe-
rusalem. Nigra per fragilitatem conditionis humane:
decora per gratiam. Nigra quia ex peccatoribus: decora fidei
sacramento. Hec vestimenta cernentes filie ihe-
rusalem stupefacte dicunt. Que est hec que ascendit

dealbata? Hec erat nigra. unde nunc subito de-
albata? Dubitaverunt enim etiam angeli: cum resur-
geret christus. Dubitaverunt potestates celorum: videntes
quod caro in celum ascenderet. Denique dicebant. Quis
est iste rex glorie? Et cum alii dicerent. tollite portas
principes vestri. et elevamini porte eternales. et introi-
bit rex rex glorie: alii dubitabant dicentes. Quis
est iste rex glorie? In ysaya quoque habes dubitantes
virtutes celorum dixisse. Quis est iste qui ascendit ex
edom rubor vestimentorum eius ex bosor. speciosus
in stola candida? Christus autem videns ecclesiam suam
in vestimentis candidis pro qua ipse ut habes in
zacharie libro prophete sordida vestimenta suscepe-
rat: vel animam regenerationis lavacro mundam atque
ablutam dicit. Ecce formosa es proxima mea. ecce
formosa: oculi tui sicut columbe. In cuius specie spiritus
sanctus descendit de celo. formosi oculi sicut supra dixi-
mus: quia sicut columba descendit. Et infra. Dentes
tui sicut grex tonsarum que ascenderunt de lavacro.
que omnes gemmos creant. et infecunda non est in eis.
ut vestitula coccinea labia tua. Non mediocris ista
laudatio: induci operatione tonsarum. Primum ca-
pras et in altis pasci sine periculo novimus et in
preruptis securas cibum sumere: deinde cum tondentur
deonerari superfluis. Harum gregi comparatur ecclesia.
multas in se habens animarum virtutes: que per lavacrum
superflua peccata deponant. que misticam fidem et mo-

tale gratiam deferant xpo : quia cruce domini ihu loqua-
tur. In hijs formosa est ecclesia. Unde ad eam ver-
bum dei dicit. Tota formosa es proxima mea. et
reprehensio non est in te : quia culpa detersa es. Ades
huc a libano sponsa. ades huc a libano : et per-
transibis a principio fidei : eo quod renuncians mundo.
transierit seculum. pertransierit ad xpistum. Et iterum dicit ad
eam deus verbum. Quam pulchra et suavis facta es. ca-
ritas in delicijs tuis. Statura tua similis facta est
palme et ubera tua botris. Cum tradidit ecclesia. Quis
dabit te fratrem meum lactantem ubera mea. Inveniens
te osculabor te : et iamdem non spernent me. Assumam
te et inducam in domum matris mee. et in secretum
eius que concepit me. docebis me. Vides quemadmo-
dum delectata minime graciarum. ad interiora cupit
misteria pervenire : et omnes sensus suos consecrare
xpo. Adhuc querit suscitantem : et suscitari eam si-
bi poscit a filiabus iherusalem. Quarum gratia hoc est carum
fidelium sponsum in amore suo uberiore desiderat
provocari. Unde dominus ihesus et xpistus invitatus tanto stu-
dio caritatis. pulchritudine decoris et gratia quod nulla
iam in ablutis delicta sorderent dicit ad ecclesiam.
Pone me ut signaculum in corde tuo : ut sigillum
in brachio tuo. Hoc est decora es proxima mea :
tota formosa es. Nichil tibi deest. Pone me
ut signaculum in corde tuo : quo fides tua pleno
fulgeat sacramento. Opera quoque tua luceant :

et ymaginē pferant dei: ad cui⁹ ymaginē fcā es.
Caritas tua nulla psecutione minuatur: quā mul
ta aqua extīguē. et flumīa īundare nō pnt. Vn
repete q̄ accepisti signaculū spūale: spm sapie et
intellcs: spm consilij et virtutis. spm cognicionis
et pietatis. spm sci timoris: et serua qd accepisti.
Signauit te deus pr: confirmauit te xps dns:
et dedit spus pignus in cordibus tuis. sicut apli
ca lcōne didicisti. Hijs abluta plebs dites in
signibus: ad xpi contendit altaria dicens. Et in
troibo ad altare dei: ad deū qui letificat iuuen
tutē meā. Depositis aūt inueterati erroris exu
uijs. renouata in aquile iuuentute: celeste il
lud festina adire conuiuiū. Venit igit et videns
sacrosctū altare cōpositū exclamans ait: pasti
in cospcū meo mensā. Hanc loquentē inducit
dauid dicens. Dns pascit me: et nichil michi
deerit: in loco pascue ibi me collocauit: sup
aquā refectionis educauit me. Et infra. Nā
et si ambulē in medio vmbre mortis: nō time
bo mala qm tu mecū es. Virga tua et baculus
tuus: ipā me consolata sunt. Pasti in cospcū meo
mensā: aduersus eos q̄ tribulant me. Imping
uasti in oleo caput meū: et poculū meū inebri
ans qm pclarū ē. Nūc illud consideremus ne qs
forte visibilia vides. qm q̄ sūt inuisibilia nō vi
dentur: nec pnt humanis oculis comprehendi. di

cat forte iudeis deus mana pluit. pluit coturnices. eterne autem illi delicie hec sunt que preparavit deus
quibus dictum est: quod oculus non vidit nec auris audivit. nec in cor hominis ascendit. que preparavit deus diligentibus eum. Ergo ne quis hoc dicat: summo studio
volumus comprobare. quod et antiquiora sacramenta
ecclesie quam synagoge. et prestantiora quam mana est anti
quiora docet liber genesis quod decursa est. Synagoga
enim ex lege moysi sumpsit principium. Abraham vero longe anterior: qui victis hostibus et nepote proprio recepto cum potiretur victoria. tunc illi occurrit melchisedech: et protulit ea que abraham veneratus accepit. Non abraham protulit sed melchisedech. qui inducitur sine patre sine matre neque initium dierum neque finem
habens: similis autem filio dei. De quo ait apostolus paulus ad hebreos. quod manet sacerdos in eternum in
perpetuum: qui interpretatione latina dicitur rex iustitie
quod hic rex pacis. Non cognoscis quis iste sit? Potest
homo esse rex iustitie. cum vir iustus sit? Potest esse rex pacis. cum vir possit esse pacificus. Sine matre secundum
divinitatem: quia ex deo patre genitus est unius substantie cum patre. Sine patre secundum incarnationem: quia natus ex virgine est. Initium et finem non habens: quia
ipse est initium et finis. omnium primus et novissimus.
Non igitur humanum sed divinum est muneris sacramentum
quod accepisti: ab eo prolatum qui benedixit fidei patrem abraham illum cuius gratiam et gesta miraris. Pro

batum est antiquiora esse ecclesie sacramenta: nunc cog-
nosce potiora. Revera mirabile est quod manna deus
pluerat patribus: qui cotidiano celi pascebantur
alimento. Unde dictum est. Panem angelorum ma-
ducavit homo. Sed tamen panem illum qui mandu-
caverunt: omnes in deserto mortui sunt. Ista autem
esca quam accipis. iste panis vivus qui de celo des-
cendit: vite eterne substantiam subministrat. Et
quicumque hunc manducaverit non morietur in eternum. et
corpus est Christi. Considera nunc utrum prestantior sit
panis angelorum: an caro Christi. que utique corpus est
vite. Manna illud e celo: hoc supra celum. Illud
celi: hoc domini celorum. Illud corruptioni obnoxium.
si in diem alterum servaretur: hoc alienum ab omni cor-
ruptione. Quod quicumque religiose gustaverit: cor-
ruptionem sentire non poterit. Illis aqua de pe-
tra fluxit: tibi sanguis e Christo. Illos ad horam
satiavit aqua: te sanguis diluit in eternum. Iu-
deus bibit et sitit: tu cum biberis sitire non pote-
ris. Et illud in umbra: hoc in veritate. Si illud
quod miraris umbra est: quantum est istud cuius et umbra
miraris. Audi quia umbra est: que apud patres facta est.
Bibebant inquit de consequenti petra: petra autem
erat Christus. Sed non in pluribus eorum complacitum est
deo: nam prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura
facta sunt ~~umbra~~ nobis. Cognovisti prestantiora. Po-
tior est enim lux quam umbra: veritas quam figura: corpus

auctoris quod manna pluit de celo. Forte dicas. Al-
iud video. quomodo tu michi asseris. quod corpus xpi
accipiam. Et hoc nobis superest adhuc ut probemus.
Quantis igitur utimur exemplis. Probemus hoc non
esse quod natura formavit. sed quod benedictio consecra-
vit. maioremque vim esse benedictionis quam nature. quia bene-
dictione etiam ipsa natura mutatur. Virga tene-
bat moyses. proiecit eam et facta est serpens. Rursum
apprehendit caudam serpentis. et in virge naturam
vertit. Vides igitur prophetica gratia. bis mutatam esse
naturam. et serpentis et virge. Currebant egipti
flumina puro aquarum meatu. subito de fontium ve-
nis sanguis cepit erumpere. non erat potus in flu-
uijs. Rursus ad prophete preces cruor cessavit flumi-
num. aquarum natura remeavit. Circumclusus un-
dique erat populus hebreorum. hinc egiptijs vallatus.
inde mari clausus. Virgam levavit moyses. separa-
vit se aqua et in murorum speciem congelavit. atque inter
undas via pedestris apparuit. Jordanis retrorsum
conversus contra naturam in sui fontis revertitur
exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum
fluctuum vel fluvialis cursus esse mutatam. Sitie-
bat populus patrum. tetigit moyses petram. et aqua
de petra fluxit. Numquid non preter naturam operata
est gratia. ut aquam vomeret petra. quam non habebat
natura. Mara fluvius amarissimus erat. ut
sitiens populus bibere non posset. Misit moyses lig-

nu in aquã : et amaritudinẽ suã aquarũ na
tura deposuit : quã infusa subito grã tẽperauit.
Sub helizeo ꝓpheta vni ex filiis ꝓphetarũ excussũ
ẽ ferrũ de securi : et statim mersũ est. Rogauit
helizeũ q̃ amiserat ferrũ. Misit etiã helizeus
lignũ in aquã : et ferrũ natauit. Utiq̃ et hoc
pter naturã fcm̃ cognoscim⁹. Grauior ẽ enĩ fer
ri species : q̃ aquarũ liquor. Aduertimus igitur
maioris ẽẽ virtutis gratiã q̃ naturã : et adhuc
tñ ꝓphetice bñdictois numeramus grãm. Qđ si
tantũ valuit hũana bñdictio vt naturã conuer
teret : qđ dicim⁹ de ipã cõsecratione diuina : vbi
verba ipa dñi saluatoris opantur. Nã sacramẽ
tũ istud qđ accipis xpi sermone conficitur. Qđ si
tantũ valuit sermo helie ut ignẽ de celo depone
ret : nõ valebit xpi sermo. ut species mutet ele
mentorũ. De totius mũdi opibus legisti. q̃ ipe
dixit et fcã sunt : ipe mandauit et creata sunt.
Sermo igit̃ xpi q̃ potuit ex nichilo facẽ qđ non
erat : nõ pt ea q̃ st̃ in id mutare qđ nõ erant.
Non enĩ minus ẽ nouas res dare q̃ mutare
quid naturas. Sed argumentis vtim̃. Suis vta
mur exemplis : incarnationis q̃ astruam⁹ mis
terii veritatẽ. Nunquid nature vsus pcessit : cu
dñs ihũs nasceretur ex virgine maria. Si or
dinẽ q̃rim⁹ : viro mixta femina generare consueuerat.
Liquet igit̃ qđ nature preter ordinẽ virgo ge

neraviit; et hoc quod conficimus corpus ex virgine est.
Quod igitur hic querimus nature ordinem in Christi corpore.
cum preter naturam sit ipse dominus ihesus partus ex virgine.
Vera utique caro Christi que crucifixa est: que sepulta est.
Vere ergo carnis illius sacramentum est. Ipse cla-
mat dominus ihesus. Hoc est corpus meum. Ante benedic-
tionem verborum celestium alia species nominatur: post
consecrationem corpus significatur. Ipse dicit san-
guinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur:
post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu
dicis amen: hoc est verum est. Quod os loquitur
mens interna fateatur. Quod sermo sonat: af-
fectus sentiat. His igitur sacramentis pascit
ecclesiam suam Christus: quibus anime formatur substancia.
Merito quoque videns profectum eius gratie continentem: di-
cit ad eam. Quam decora facta sunt ubera tua soror
mea sponsa: quam decora facta sunt a vino: et odor
vestimentorum tuorum super omnia aromata. Favus
distillans labia tua o sponsa: lac et mel sub lin-
gua tua: et odor vestimentorum tuorum sicut odor
libani. Ortus conclusus soror mea sponsa mea:
ortus conclusus fons signatus. Quo significat
apud te signatum debere manere misterium. ne vio-
letur operibus male vite atque adulterio castitatis:
ne divulgetur quibus non convenit: ne garrula loqua-
citate dispergatur in perfidos. Bona ergo debet fidei tue
esse custodia: ut intemerata vite ac silencii integri-

tas prefuerit. Vnde et etiam altitudine seruans miste-
riorum celestium. reicit a se grauiores venti procellas.
et imitat vernantis gratie suauitatem: et sciens quod oc
sinus tus xpo displicere non possit. ipm aduocat suum spo
sum dicens. Exurge aquilo: et veni auster. perfla
ortum meum: et defluent vnguenta mea. Des
cendat frater meus in ortum suum: et edat fructum po
miferarum suarum. Bonas enim arbores et fructi-
feras habet. que radices suas tinxerint in sacri
fontis irriguo. et in bonos fructus noue fecundita
tis germine pullulauerint. vt non iam precisa re
dantur securi. sed ewangelica vbertate fecunden
tur. Denique fertilitate earum etiam dominus delectatus
respondit. Ingressus sum in ortum meum soror mea
sponsa mea: vindemiaui mirram cum vngentis me
is optimis. Manducaui cibum meum cum melle: bibi
potum meum cum lacte meo. Quare cibum et potum
dixerim. fides intelligit. Illud autem non dubium
quod in nobis ipse manducat et bibit. sicut in nobis
legistis. quod in carcere esse se dicit. Vnde et ecclesia
videns tantam graciam: hortatur filios suos horta-
tur proximos. ut ad sacramenta concurrant dicens.
Edite proximi mei et bibite: et inebriamini fratres
mei. Quid edamus. quod bibamus: alibi propheta
tibi spiritus sanctus expressit dicens. Gustate et vide
te quoniam suauis est dominus: beatus vir qui sperat in eo.
In illo sacramento xpus est. quia corpus est xpi. Non

ergo corporalis esca: sed spiritalis est. Unde et apostolus de typo eius ait. Quia patres nostri spiritalem escam manducaverunt: et potum spiritalem biberunt. Corpus enim dei. corpus est spiritale. Corpus christi corpus est divini spiritus: quia spiritus est christus ut legimus. Spiritus ante faciem nostram christus dominus. Et in epistola petri habemus: christus pro nobis mortuus est. Denique cor nostrum esca ista confirmat: et potus iste letificat cor hominis: ut propheta memoravit. Unde adepti omnia sciamus regeneratos nos esse: nec dicamus quomodo regenerati sumus? Numquid in ventrem matris nostre introivimus et renati sumus? Non agnosco usum nature. Sed nullus hic nature ordo: ubi excellentia gratie. Denique non semper usus nature generationem facit. Generatum ex virgine christum dominum confitemur: et nature ordinem denegamus. Non enim ex viro maria concepit: sed de spiritu sancto in utero accepit: ut dicit matheus: quia inventa est in utero habens de spiritu sancto. Si ergo superveniens spiritus sanctus in virginem conceptionem operatus est. et generationis munus implevit: non est utique dubitandum. quod superveniens in fontem. uel super eum qui baptismum consequitur. veritatem regenerationis cooperetur.

Explicit liber beati ambrosii episcopi de misteriis
Incipit liber primus beati ambrosii episcopi de sacramentis

De sacramentis que accepistis
sermonem adorior: cuius rationem
non putaui ante premitti. In xpi-
ano enim viro prima est fides:
ideo et rhome fideles dicuntur
qui baptizati sunt. Et pater noster
abraham ex fide iustificatus
non ex operibus. Ergo accepistis baptismum: credi-
distis. Nefas est enim me aliud estimare. Neque
enim vocatus esses ad gratiam: nisi dignum te xpus
sua gratia iudicasset. Ergo quid egimus sabbato? Ne-
pe apertionem. Que misteria celebrata sunt apertionis?
Quando tibi aures tetigit et nares: quod significat.
In ewangelio dominus noster ihesus xpus cum ei oblatus
esset surdus et mutus: tetigit aures eius et os
eius. Aures quia surdus erat. os quia mutus: et
ait. Effeta. Hebraicum verbum est: quod latine
dicitur adaperire. Ideo ergo tibi sacerdos aures
tetigit: ut aperirentur aures tue ad sermonem
et eloquium sacerdotis. Sed dicis michi. Quare
nares. quia mutus erat. Os tetigit. ut quia loqui non
poterat sacramenta celestia. et vocem acciperet
a xpo. Et ibi quia viri: hic quia mulieres baptiza-
tur. Et non eadem. qua et domini puritas. et serui
quam et domini. Cum ille peccata condonat: hinc peccata do-
nentur. que potest esse comparatio. Ideo propter gratiam et
operis muneris non os tangit episcopus sed nares:

ut bonum odorem accipias pietatis eterne: ut-
dicas xpi bonus odor sumus deo. quemadmodum
dixit apostolus sanctus: ut sit in te fidei devotionisque
plena fraglantia. Venimus ad fontem. ingressus
es: considera quos videris. quid locutus sis consi-
dera. repete diligenter. Occurrit tibi levita.
occurrit tibi presbiter: unctus es quasi athleta xpi. quasi luc-
tamen huius seculi luctaturus. Professus es lucta-
minis tui certamina. Qui luctatur habet quod speret.
Ubi certamina. ibi corona. luctaris in seculo. sed coro-
naris a xpo: et pro certaminibus seculi coronaris.
Nam et si in celo premium: hic tamen meritum premii collocatur.
Ante interrogavit. abrenuntias dyabolo et operibus
eius: quid respondisti: Abrenuntio. Abrenuntias seculo
et voluptatibus eius: quid respondisti: Abrenuntio.
Memor esto sermonis tui: et numquam tibi excidat
tue series cautionis. Si cyrographum homini dede-
ris teneris obnoxius ut pecuniam eius accipias te-
neris astrictus: et reluctantem te fenerator astrin-
git: atque illic tua cautione convinceris. Ubi pro-
miseris considera: vel quibus promiseris. Levitam
vidisti: sed minister est xpi. Vidisti illum ante altare
ministrare. Ergo cyrographum tuum tenetur non in ter-
ra. sed in celo. Considera ubi accipias sacramenta
celestia. Si hic corpus est xpi: hic et angeli con-
stituti sunt. Ubi corpus ibi aquile. legisti in evan-
gelio. Ubi xpi corpus. ibi et aquile volare consue-

nerut: vt terrena fugiant. celestia petant. Nec
hoc dico. Quia et hoies angeli: quicumque annunciant
xpm: et in angelorum ascribi videntur locum. Quomodo
Accipe baptiste Iohe. Iohes natus ex viro et mu
liere: attamen audi qr angelus e ipe. Ecce mitto an
gelum meum ante faciem tuam: et preparabit viam tuam an
te. Accipe aliud. Malachias ait propheta. Quia la
bia sacerdotis custodiunt sciam: et legem requirunt ex
ore ipius. Angelus e enim dei omnipotentis. Hec ideo
dicuntur vt gloriam sacerdotis predicemus. non vt aliquid
personalibus meritis arrogetur. Ergo abrenunciasti
mundo: abrenunciasti seculo. Esto sollicitus. Qui pecu
niam debet semper cautionem suam considerat. Et tu qui fidem
debes xpo. fidem serua que multo preciosior est pecunia e.
Fides enim eternum patrimonium est: pecunia temporale. Et
tu ergo semper recordare quod promiseris. Cautior si tene
as promissionem tuam: tenebis et cautionem. Deinde
accessisti propius: vidisti et sacerdotem super fontem.
Nec possum hoc dubitare: quod in animum vestrum non peruene
rit eadem: que recidit in illum sirum naaman. Qui etsi
mundatus e: tamen ante dubitauit. Quare dicam: ac
cipe. Ingressus es vidisti aquam: vidisti sacerdotem.
vidisti leuitam. Ne forte aliquis diceret. hoc e totum y e
totum vere e totum: vbi totum innocencia. tota pietas. tota
gratia. tota sanctificatio. Vidisti que videre potuisti oculis
tui corporis: et humanis conspectibus. Non vidisti illa
que operantur et non videntur: quoniam que videntur temporalia

sunt. que non videntur eterna. Ergo dicamus. Primum tene cautionem votis mee et erige. Miramini misteria iudeorum que patribus nostris data sunt. Primum vetustatem sacramentorum: deinde sanctitatem prestantium. Illud premitto: quod diuiniora et priora sacramenta sunt christianorum quam iudeorum. Nam tamen principium quod per mare transiit iudeorum populus. Ut de baptismo interim loquimur: attamen qui transierunt iudei mortui sunt omnes in deserto. Ceterum qui per hunc fontem transit. hoc est a terrenis ad celestia: hic est enim transitus. ideo pascha. hoc est transitus eius. transitus a peccato ad vitam. a culpa ad gratiam. ab inquinamento ad sanctificationem: qui per hunc in aquam fontem transit non moritur sed resurgit. Naaman ergo leprosus erat. Puella quedam ait uxori illius. Dominus meus si vult mundari. vadat in terram israel: et ibi inueniet eum qui possit ei lepram tollere. Dixit illa domine sue. uxor marito: naaman regi syrie. Qui eum quasi acceptissimum sibi. misit ad regem israel. Audiuit rex israel quod misisset ad eum cuius lepram mundaret: scidit vestem suam. Tunc helizeus propheta mandauit ei. Quid est quod scidisti vestem tuam: quasi non sit israel potens. qui mundet leprosum. Mitte illum ad me. Misit illum. Cui aduenienti ait propheta. Vade et descende in iordanem: merge et sanaberis. Ille cepit cogitare secum et dicere. Hoc est totum. Veni de syria in terram iuda. et dicitur michi vade in iordanem merge et sanaberis. quasi flumina

meliora non sunt in patria mea. Dixerunt ergo servi.
Domine quare non facis verbum prophete? Magis fac et
experire. Tunc ille ivit in iordanem: mersit et sur-
rexit sanus. Quid enim significat? Vidisti aquam sed non
omnis aqua sanat. sed aqua sanat que habet gratiam xpi.
Aliud est elementum: aliud consecratio. Aliud opus:
aliud operator. Non sanat aqua nisi spiritus sanctus des-
cenderit. et aquam illam consecraverit: sicut legisti
quod cum dominus noster ihesus xpus formam baptismatis daret.
venit ad iohannem. Et ait illi iohannes. Ergo a te de-
beo baptizari: et tu venis ad me? Respondit illi
xpus. Sine modo: sic enim decet nos implere omnem
iustitiam. Vide quia omnis iustitia in baptismate consti-
tuta est. Ergo quare xpus descendit: nisi ut caro illa
mundaretur. non caro quam suscepit de nostra condicione.
Non enim ablutio peccatorum suorum xpo necessaria erat: qui
peccatum non fecit: sed nobis erat necessaria: qui in peccato
manemus obnoxii. Ergo si propter nos baptismus
nobis forma est constituta: fidei nostre forma est pro-
posita. Descendit xpus: iohannes astabat qui bap-
tizabat: et ecce quasi columba spiritus sanctus descendit.
Non columba descendit: sed quasi columba. Mementote quid
dixerim. Xpus carnem suscepit: non sicut carnem. sed
carnis istius veritatem vere xpus suscepit. Xpus
enim sanctus in specie columbe. non in veritate columbe.
sed in specie columbe descendit de celo. Ergo vidit
iohannes et credidit. Descendit xpus: descendit

et spiritus sanctus. Quare prior Christus descendit postea
spiritus? Cum forma baptismatis et usus hoc habeat
ut ante fons consecretur et tunc descendat qui bap
tizandus est. Nam ut primum ingreditur sacerdos
exorcismum facit. secundo creaturam aque. invoca
tionem postea et precem defert. ut sanctificetur fons
et assit presentia trinitatis eterne. Christus autem ante
descendit. secutus est spiritus. Qua ratione? Ut non
quasi ipse egere dominus Ihesus sanctificationis misterio vi
deretur. sed sanctificaret ipse. sanctificaret et spiritus. Er
go descendit in aquam Christus. et spiritus sanctus sicut co
lumba descendit. Pater quoque deus e celo locutus
est. Habes presentiam trinitatis. In mari autem rubro
figuram istius baptismatis extitisse testatur apostolus
dicens. Quia patres nostri omnes baptizati sunt in nube
et in mari. Et subdidit. Hec autem in figura facta sunt
illis. Illis in figura. sed nobis in veritate. Tunc
moyses virgam tenebat. Conclusus erat populus iu
deorum. instabat egiptius cum armis. ex una parte
mari claudebantur hebrei. neque maria transire
poterant. neque in hostem revertere. Murmurare ce
perunt. Vide non te provocet. quia exauditi sunt. Et
si exaudivit dominus. tamen culpa non carent. qui murmu
raverunt. Tunc est ubi constringeris credere quod eva
das. non murmurare. invocare. rogare. non querelam
expromere. Tenebat virgam moyses. et ducebat
populum hebreorum in nocte in columpna lucis. in die in

columpna nubis. lux. quod est nisi veritas. que apertum et planum lumen effundit. Columpna lucis quod est nisi christus dominus. qui tenebras infidelitatis depulit. lucem veritatis et gratie spiritualis affectibus infudit humanis. Attuero columpna nubis est spiritus sanctus. In mari erat populus. et preibat columpna lucis. deinde sequebatur columpna nubis quasi umbratio spiritus sancti. Vides quod per spiritum sanctum et per aquam baptismatis typum demonstraverit. In diluvio quoque fuit iam tunc figura baptismatis. et adhuc utique non erant misteria iudeorum. Si ergo baptismatis huius forma precessit. vides ergo superiora misteria christianorum quam fuerint iudeorum. Sed interim secundum fragilitatem vocis mee. et secundum temporis rationem. satis sit hodie tanta de sacro fonte libasse misteria. Crastina die si dominus dederit loquendi potestatem vel copiam plenius intimabo. Opus est ut sanctitas vestra aures paratas habeat. promptiorem animum. ut ea que colligere possumus de serie scripturarum. et vobis intimaverimus tenere possitis. ut habeatis gratiam patris et filii et spiritus sancti. cui trinitati perpetuum est a seculis decus et nunc et semper et in omnia secula seculorum. Amen

In diluvio quoque figuram baptismatis precessisse hesterno cepimus disputare. Quid est diluvium. nisi in quo iustus

Expl[icit] lib[er] ... de sac[ramentis] ...

ad seminarium iustitie reseruatur. prior moritur.
Ideo dominus videns hominum pullulare delicta. iustum so-
lum cum sua progenie reseruauit: aquam autem supra
montes quoque crescere precepit. Et ideo in illo diluuio
omnis corruptela carnis interijt: sola iusti prosapia
et forma permansit. Nonne hoc est diluuium quod bap-
tisma. quo peccata omnia diluuntur: sola mens iusti et
gratia suscitatur. Multa sunt genera baptismatum: sed
vnum baptisma clamat apostolus. Quare? Sunt bap-
tismata gentium: sed non sunt baptismata. lauachra
sunt: baptisma esse non possunt. Caro lauatur: non
culpa diluitur: ymo in illo lauachro contrahitur.
Erant autem baptismata iudeorum alia superflua:
alia in figura. Et figura illa nobis proficit. quia et
veritatis est nuntia. Quod lectum est heri. Angelus
inquit secundum tempus descendebat in piscinam: et quo-
tienscumque descendisset angelus mouebatur aqua.
Et qui prior descendisset: sanabatur ab omni languore
quocumque tenebatur. Quod significat figuram venturam domini
nostri ihesu christi. Angelus quare? Ipse enim magni
consilij angelus. Secundum horam quod ad tempus no-
uissimum seruabatur: vt in occasu ipsum diem de-
prehenderet et differret occasum. Quotienscumque
ergo descendisset angelus: mouebatur aqua.
Dicis forte. Quare modo non mouetur? Audi
quare. Signa incredulis: fides credentibus. Qui
prior descendisset: sanabatur ab omni infirmitate.

Qui prior? tempore an honore? Utrumque intellige. Si tempore: qui prior descendisset sanabatur: hoc est de populo nationum. Si honore: qui prior descendisset. hoc est qui habet dei metum. studium iustitie. gratiam caritatis. castitatis affectum. ipse magis sanabatur: tamen tunc temporis unus sanabatur. Tunc igitur temporis in figura: qui prior descendisset solus curabatur. Quanto maior est gratia ecclesie: in qua omnes salvantur quicumque descenderint. Sed videte misterium. Venit dominus noster ihesus christus ad piscinam. Multi egri iacebant: et facile ibi multi egri iacebant. ubi unus tantummodo curabatur. Deinde ait ad illum paraliticum. Descendere. Ait ille. Hominem non habeo. Vide ubi baptizaris: unde sit baptisma. nisi de cruce christi. de morte christi. Ibi est omne misterium quia pro te passus est: in ipso redimeris. in ipso salvaberis. Hominem inquit non habeo: hoc est per hominem mors. et per hominem resurrectio mortuorum. Non poterat descendere: non poterat salvari: qui non credebat quod dominus ihesus ~~ihesus~~ carnem ~~non~~ suscepisset ex virgine. Hic autem qui operiebatur. operiebatur mediatorem dei et hominum et hominem christum expectans eum de quo dictum est: et mittet dominus hominem qui salvos faciet eos. dicebat. Hominem non habeo: et ideo ad sanitatem meruit pervenire: quia credebat in advenientem. Melior tamen et perfectior fuisset: si credidisset iam venisse. quem sperabat esse venturum. Nunc vide

singula. Diximus figurā precessisse in iordane: qn̄
naaman ille leprosus mūdatus ē. Puella illa
ex captiuis q̄ ē insi que spem habebat ecclie. et
figurā representabat. Captiuus enim erat plus
nationū. captiuus erat nō dico captiuitate sub
hoste aliquo populi cōstitutus. sed eā captiuitatē
dico que maior ē: qn̄ dyabolus tū suis seuo colla
dn̄atur imperio. et captiua sibi subicit pctorū.
Ergo habes vnū baptisma. aliud in diluuio ha
bes: tertiū genus qn̄ in mari rubro baptizati
sūt pres. Habes qrtū genus in piscina. qn̄ mo
uebatur aqua. Nunc te cōsulo vtrū crede debeas:
qr habes pn̄tiā trinitatis in hoc baptismate q̄
baptizantur in ecclia. Idem itaqȝ dn̄s nr̄ ihūs xp̄us
in ewangelio suo ad aplos dicit. Ite baptizate
omēs gentes: in noīe prīs et filij et spūs scī.
Sermo hic saluatoris est. Dic michi o hō. Inuo
cauit helias: et descendit ignis de celo. Inuo
cauit helizeus nomē dnī: et de aqua ferrū se
curis ascendit qd demersū fuerat. Ecce aliud
genus baptismatis. Quare. Quia oīs hō an̄
baptismū qsi ferrū premitur atqȝ demergitur. Vbi
baptizatus fuerit nō tamqȝ ferrū. sed tamqȝ leuior
iā fructuosi ligni spēs leuatur. Ergo et hic figu
ra altera. Securis erat qua cedebantur ligna.
Cecidit manubriū de securi: hoc ē ferrū demer
sū est. Filius prophete nesciuit quid faceret. Sed

hoc solū sciuit : vt rogaret helizeū pphām et
remediū postularet. Tūc ille lignū misit : et
ferrū leuatū ē. Vides ergo qd in cruce xpi oīm
hoīm leuat infirmitas. Aliud et si nō ordinem
tenemus. Quis em̄ posset oīa gesta cōphen
dere xpi : sicut apli dixerūt. Moyses cū venis
set in desertū. et sitisset pplus. et venisset
ad mara fontē et bibē vellet : qr vbi primum
hausit amaritudinē sensit et cepit bibē nō pos
se : ido moyses misit lignū in fontē : et cepit
aqua q̄ an̄ erat amara dulcescere. Qd signt
nisi qr oīs creatura corruptele obnoxia aqua
amara ē oībz. Et si ad tēpus suauis ē ad tēpus
iocūda : amara ē q̄ nō pt auferre pccm̄. Vbi
biberis sities : vbi potus ceperis suauitatem.
iterū amaritudinē senties. Amara g° aqua.
Sed ubi crucē xpi. ubi acceperis celeste sacra
mentū : incipit ēē dulcis et suauis. Et me
rito dulcis : i qua a culpa reuocatur. Ergo si
in figura tantū valuerūt baptismata : qnto
amplius valuit baptisma in veritate. Nūc
ergo cōsideremus. Venit sacerdos p̄ce dicit ad
fontē : inuocat nomē pris p̄ntiā filij et spūs
sci. Vtit verbis celestibz. Celestia veba que
xpi sūt : qd baptizemus i noīe pris et filij et spūs
sci. Si g° ad hoīm sermonē et ad inuocationē
scē aderat p̄ntia trinitatis : qnto magis ibi adē.

ubi sermo operatur eternus. Vultis scire quare descen-
dit spiritus? Audite. quare quasi columba descendit. Quare
quasi columba? Vt increduli vocarentur ad fidem.
In principio signum debuit esse. in posterioribus debet
esse perfectio. Accipe aliud. Post mortem domini nostri ihesu
xpi apostoli erant in uno loco. et orabant in die
penthecostes et subito factus est magnus sonus.
quasi cum vi magna spiritus ferretur. et vise sunt illis lin-
gue dispertite sicut ignis. Quid hoc significat nisi des-
censum spiritus sancti. qui se voluit incredulis etiam corpora-
liter demonstrare? hoc est corporaliter per signum.
spiritualiter per sacramentum. Ergo manifestum tes-
timonium eius adventus. Nobis autem iam fidei pre-
rogativa defertur. nobis iam in plenitudine eius
non signo sed fide veritas colligenda est. Nunc
disputemus quid sit quod dicitur baptisma. Venisti
ad fontem. descendisti in eum. Attendisti summum sa-
cerdotem. levitas et presbiterum in fonte vidisti. Quid
est baptismum? In principio deus noster hominem fecit.
ut si non gustaret peccatum. morte non moreretur. Pec-
catum contraxit. et factus est obnoxius morti. eiectus
est de paradiso. Sed dominus qui sua vellet beneficia
permanere. et insidias omnes abolere serpentis.
rescindere quoque omne quod nocuit. primum quidem sen-
tentiam contulit in hominem. terra es et in terram ibis.
et morti hominem fecit obnoxium. Erat divina sen-
tentia. solvi humana conditione non poterat. reme-

quare in principio incredulis signa fiebat

diu datum est: ut homo moreretur et resurgeret. Quare?
Ut et illud quod etiam ante dampnationis loco cesserat: loco
cederet beneficii. Quid illud est nisi mors? Queris quomodo?
Quia mors interveniens finem facit peccati. Dum enim mo-
rimur: utique peccare desistimus. Satis ergo factum sententie
videbatur: quia homo qui factus fuerat ut viveret: si tamen non pec-
caret: incipiebat mori. Sed ut dei gratia perpetua perseve-
raret: mortuus est homo. Sed Christus invenit resurrectionem
ut idest ut redintegraret celeste beneficium: quod fraude
fuerat serpentis amissum. Utrumque ergo pro nobis: quia et
nos mors finis est peccatorum: resurrectio nature est refor-
matio. Verumptamen ne in hoc seculo diaboli fraus vel insi-
die prevalerent: inventum est baptisma. De quo baptis-
mate audi quid dicat scriptura: immo filius dei. Quia
pharisei qui noluerunt baptizari baptismo iohannis: co
filium dei est. Nunc ita est gratia: ubi est consilium dei. Audi
ergo. Nam ut in hoc seculo nexus diaboli solveretur:
inventum est quomodo homo vivus moreretur et vivus
resurgeret. Quid est vivus? Hoc est corporis vita vi-
vens: cum veniret ad fontem ut mergeretur in fonte.
Quid est aqua nisi terra? Satis ergo fit sententie
celesti: sine mortis stupore. Quod mergeris: solvi-
tur sententia illa. terra es et in terram ibis. Imple-
ta sententia: locus est beneficio remediisque celesti.
Ergo aqua de terra. Possibilitas autem vite nostre
non admittebat ut terra operiremur et de terra re-
surgeremus. Deinde non terra lavat: sed aqua

consilium dei spreverunt contra baptismum

lauat. Ideo fons quasi sepultura est. Interrogatus
es. Credis in deum patrem omnipotentem? Dixisti. Credo.
Et mersisti: hoc est sepultus es. Iterum interroga
tus es. Credis in dominum ihesum christum nostrum et in cruce
eius? Dixisti. Credo. Et mersisti: hoc est sepultus
es. Ideo et christo es consepultus. Qui enim christo conse
pelitur cum christo resurgit. Tertio interrogatus es.
Credis et in spiritum sanctum? Dixisti. Credo. Tertio mer
sisti: ut multiplicem lapsum etatis superioris absolueret
trina confessio. Denique ut vobis afferamus exem
plum sanctus apostolus petrus postea quam in passione lapsus
videtur infirmitate conditionis humane qui ante nega
uerat. postea ut ipsum lapsum aboleret et solueret:
tertio interrogatus a christo si christum amaret. tunc ille
dixit. Tu nosti domine quia amo te. Tertio dixit:
ut tertio absolueretur. Sicut ergo peccatum dimittit pater:
sic et dimittit filius. sic et spiritus sanctus. In uno autem
nomine oportet nos baptizari: hoc est in nomine patris et
filii et spiritus sancti. Noli mirari quia diximus unum no
men: ubi est una substancia. una diuinitas. una ma
iestas. Hoc est nomen de quo dictum est: in quo opor
tet omnes saluos fieri. In hoc nomine omnes salui estis:
redditi estis ad graciam vite. Clamat ergo apostolus sicut
audistis in lectione presenti: quicumque baptizatur in morte
ihesu baptizatur. Quid est in morte? Ut quomodo christus
mortuus est: sic et tu mortem degustes. Quod christus
mortuus est peccato et viuit deo: ita et tu superioribus

illecebris peccatorum mortuus sis per baptismatis sacra
mentum. et resurrexeris per gratiam Christi. Mors ergo est:
sed non in mortis corporalis veritate. sed in similitudine.
Cum enim mergis. mortis suscipis et sepulture simi
litudinem: crucis illius accipis sacramentum: quod in
cruce Christus pependit: et clavis confixum est corpus.
Tu ergo cum crucifigeris Christo adheres: clavis domi
ni Ihesu Christi adheres. ne te dyabolus possit abstra
here. Teneat te clavus Christi: quem revocat humane
conditionis infirmitas. Ergo mersisti: venisti ad
sacerdotem. Quid tibi dixit. Deus inquit pater omnipotens
qui te regeneravit ex aqua et spiritu sancto. concessitque tibi
peccata tua: ipse te ungat in vitam eternam. Vide ubi
unctus sis. In vitam inquit eternam. Noli hanc vi
tam illi vite anferre. Verbi gratia. Si exurgat in
imicus aliquis. si velit tibi fidem tuam auferre: si mi
natur mortem ut prevaricetur quisquis: vide quid eligas.
Noli eligere illud: elige in quo unctus es. vitam eter
nam vite preferas temporali. *Explicit liber secundus de sacramentis.*

Incipit liber tertius eiusdem.

Hesterno de fonte
disputavimus: cuius species veluti quedam
sepulcri forma est. In quem creden
tes in patrem et filium et spiritum sanctum re
cipimur et demergimur: et resur
gimus. hoc est resuscitamur. Acci
pis autem misterium. hoc est unguentum supra caput. Quare
supra caput. Quia sensus sapientis in capite eius.

salomon ait. Friget enim sapientia sine gratia. Sed ubi gratia
reperit esse perfecta: hec generatio dicitur. Quid est
generatio? Habes in actibus apostolorum? quod ille versiculus
qui dicitur in psalmo secundo. filius meus es tu ego
~~holie~~ hodie genui te: ad resurrectionem spectare
videatur. Namque sanctus apostolus petrus in actibus
apostolorum sic interpretatus est: quod tunc quando resurrexerit fili-
us a mortuis patris vox resalutauerit filius meus
es tu ego hodie genui te. Unde primogenitus a
mortuis dicitur. Ergo resurrectio non est nisi quando de mor-
tuis resurgimus ad vitam. Si ergo et in baptisma-
te quoniam similitudo mortis est: sine dubio cum mergis
et resurgis similitudo fit resurrectionis. Recte itaque secundum
interpretationem petri apostoli sic illa resurrectio genera-
tio fuit: ita et ista resurrectio regeneratio est. Sed
quid dicis quia in aqua mergis? Ideo peregrinaris?
Ideo te dubitatio tenet. Legimus quidem. Producat
terra ex se fructum germinantem. Similiter et de
aquis legisti. Producant aque animantia: et nata
sunt animantia. Illa quidem in principio creature: sed
tibi reservatum est ut aqua te regeneraret ad gratiam:
sicut alia generavit ad vitam. Imitare illum piscem
qui minorem quidem adeptus est gratiam. tamen debet
tibi esse miraculum: in mari est super unda est. In mari
est: et super fluctus natat. In mari tempestas furit
stridunt procelle sed piscis natat: non demergitur quia
natare consuevit. Ergo tibi seculum hoc mare est:

habet demersos fluctus: undas graves. sevas
tempestates: et tu esto piscis ut seculi te unda nō
mergat. Pulchre aūt pr̄ dicit ad filiū. ego ho
die genui te: hoc ē qn̄ redemisti ꝑplm: qn̄ ad
celi regnū vocasti: qn̄ īplesti voluntatē meā. pro
basti meū te ēē filiū. Ascendisti de fonte: qd̄ secu
tū est. Audisti lectionē: succinctus sacerdos. licet
enim et ꝑsbẏri fecerint. tn̄ exordiū misterii a sūmo ē
sacerdote: succinctus inq̄ summus sacerdos pedes
tibi lavit. Quid istud misteriū. Audisti utiqꝫ q̄
dn̄s cū lavisset pedes aliis discipulis venit ad
petrū: et ait illi petrus. Tu lavas michi pedes:
hoc ē tu dn̄s servo lavas pedes. Tu immaculatus
michi lavas pedes. Tu auctor celorū michi lavas
pedes. Habes et hoc alibi. Venit ad iordanē:
et ait illi iohēs. Ego a te debeo baptizari: et tu
venis ad me. Ego sū pc̄tor et tu venis ad me pec
catorē: ut tua q̄i pc̄ta deponas q̄ pc̄m nō feceris.
Vide omnē iusticiā: vide humilitatē vide graciā:
vide sc̄ificationē. Nisi lavero inquit tibi pedes:
nō habebis ꝑtē mecū. Nō ignoramus qd̄ eccia
romana hanc cōsuetudinē nō habeat. cuius typū
in oībus seq̄mur et formā: hanc cōsuetudinē tn̄
nō hr̄ ut pedes lavet. Vide ḡ forte ꝓpter multitudi
nē declinavit. Sūt tn̄ qui dicant et excusare co
nentur q̄ hoc nō ī misterio faciendū ē. nō in bap
tismate. nō in regnatione: sed q̄i hospiti pedes la=

uandi sunt. Aliud est humilitatis: aliud sanctificationis.
Denique audi quia misterium est et sanctificatio. Nisi lavero
tibi pedes: non habebis partem mecum. Hoc ideo dico
non quod alios reprehendam: sed mea officia ipse commendem
in omnibus. Copiose sunt qui etiam romanam ne-
gant: sed tamen et nos homines sensum habemus. ideo quod ali-
bi rectius servatur: et nos rectius custodimus. ipsum
sequimur petrum apostolum. ipsius inheremus devotioni.
Ad hoc etiam romana quid respondet. Utique ipse auc-
tor est nobis huius assertionis petrus apostolus. qui sa-
cerdos fuit ecclesie romane. Ipse petrus ait. Domine
non solum pedes: sed etiam manus et caput. Vide fidem.
Quod ante excusavit: humilitas fuit: quod postea obtu-
lit devotio fidei. Respondit illi dominus: quia dixerat manus
et caput. Qui lavit non habet necesse iterum lavare:
nisi ut solos pedes lavet. Quare hoc. Quia in
baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa. sed
quia adam supplantatus est a diabolo. et venenum ei
effusum supra pedes. ideo lavas pedes: ut in ea
parte in qua insidiatus est serpens. maius subsidium
sanctificationis accedat. quo postea te supplantare non
possit. Lavas ergo pedes: ut laves vena serpen- [margin: venena]
tis. Ad humilitatem quoque proficit: ut in misterio non eru-
bescamus. quod non dedignamur in obsequio. Sequitur
spiritale signaculum quod audistis hodie legi: quia post
fontem superest ut perfectio fiat. quando ad invocationem sa-
cerdotis spiritus sanctus infunditur: spiritus sapientie et intel-

lectus. spūs consilii atq; fortitudinis spūs cogni-
tionis atq; pietatis. spūs sc̄i timoris. Septē q̄si
virtutes spūs: et omēs q̄dē virtutes ad spm̄ p̄ti-
nent. Sed iste quasi cardinales sūt: quasi p̄nci-
pales. Nō enī tā p̄ncipale ē pietas. Nō tā p̄n-
cipale ē cognitio dei. Nō tā p̄ncipale ē virtus.
Nō tā p̄ncipale ē cōsiliū dei dei. Nō tā p̄ncipale
ē timor dei. Dicitur timor sc̄li infirmitas: ita ti-
mor dei magna ē fortitudo. Iste sūt septē v̄tutes
q̄n cōsignaris. Sed ut ait apl̄us sc̄us. q̄r multifor-
mis ē spūs sc̄us. qui habeat diuersas varias q;
virtutes. Unde et deus virtutū dicitur: q̄d aptari
p̄t patri et filio et spūi sc̄o. Sed hoc alterius dispu-
tationis: alterius ē tp̄is. Post hec quid sequitur.
Uenisti habes ad altare. Quo venisti: vidē
habes que an̄ nō videbas. Hoc ē misteriū q̄d
an̄ legisti in ewangelio. Si tamē legisti: cer-
te audisti. Cecus obtulit se saluatori: ut cura-
retur. Et ille q̄ alios tm̄ verbo et sermone cu-
rabat et refūdebat impio lumē oculorū: tamē
ī libro ewangelii q̄ scribitur sc̄dm iohem. q̄ vē pre
ceteris vidit magna misteria et designauit et
declarauit misteriū: hoc in illo voluit p̄figu-
rari. Omēs q̄dem sc̄i ewangeliste. omes apl̄i
preter proditorē omēs sc̄i: tamē sc̄us iohes qui
ultimus scp̄sit ewangeliū. q̄ necessarius req̄-
situs. electus a xp̄o maiore quadā tuba fudit

^ Siquit ē sapia do' et mltiformis sapia di ita mltiformis ē

in eterna miseria. Quidquid locutus est: misterium
est. Alius dixit cecum natum. Dixit matheus. dix-
it lucas: dixit marcus. Solus iohannes quid ait.
Tulit lutum et liniuit super oculos eius: et dixit.
Vade in natatoria syloe et laua. Et exurgens
iuit. et lauit: et uenit uidens. Considera et tu
oculos cordis tui. Videbas que corporalia sunt corpora-
libus oculis: sed que sacramentorum sunt cordis oculis ad-
huc uidere non poteras. Ergo quando dedisti nomen
tuum: tulit lutum et liniuit super oculos tuos. Quod hic li-
niuit significat ut peccatum tuum fateris. ut confessionem recog-
nosceres. ut penitentiam ageres delictorum: hoc est
sortem generationis humane agnosceres. Nam etiam si non
confiteatur peccatum qui uenit ad baptismum: tamen hoc
ipse implet confessionem omnium peccatorum. quod baptizari pe-
tit ut iustificetur: hoc est ut a culpa ad gratiam tran-
seat. Nolite otiosum putare. Sunt quidam. scio certe
aliquem fuisse qui diceret: cum illi diceremus in hac etate
magis baptizari debes. Dicebat ille. Quare bap-
tizer. peccatum non habeo. Numquid peccatum contraxi. Hic
lutum non habuit. quod ei christus non lauerat: hoc est non ei
aperuerat oculos. Nullus enim homo sine peccato. ~~Itaque~~
~~et tibi imposuit. hoc~~ Ergo agnoscit se hominem: qui
fugit ad baptismum christi. Itaque et tibi imposuit: hoc est
verecundiam. prudentiam. considerationem fragilitatis tue:
et dixit tibi. Vade in syloam. Quid est syloa. Quod
interpretatur inquit missus: hoc est uade ad illum fontem

in quo crux xpi predicatur. Vade ad illu fon
te in quo oim xpus redemit errores. Isti lauis
ti. venisti ad altare: vide cepisti q no videras.
hoc e p fonte dni et pdicatione dnice passionis.
tuc apti sunt oculi tui q an corde videbaris ce
cus: cepisti lumen sacramentoru vide. Ergo
fres dilectissimi venim usq ad altare: ad tractatu
uberiore. Et ideo q io tpis e disputacoem inte
gra no possumus incipe: q plixior tractat e.
Satis sit qd dictu e hodie: et crastina die si dno
placet de sacramentis ipis tractabimus.

Explicit liber tertius bti ambrosy epi de sacra
mentis. Incipit liber quartus eiusdem.

In veteri testamento sacerdotes freque
ter in pmu tabernaculu intrare cosue
uerant: in scdm tabernaculu semel
in ano summus sacerdos intrabat. Qd
euidenter ad hebreos recolens serie vetis testa
menti explanat aplus paulus. Erat aut in scdo
tabernaculo mana. Erat etia virga aaron q aru
it et postea refloruit: et thymiamatheriu. Qo
hoc spectat? Vt intelligatis qd sit tabernaculu
scdm in qd vos introduxit sacerdos: in qd semel
in ano summus sacerdos intrare cosueuit. hoc e bap
tisteriu: ubi virga aaron floruit. q an arida erat.
et postea refloruit. Et tu aridus eras: et cepisti in
fonte irriguo reflorescere. Arueras pctis: arueras

apli lib [illegible] ad hebreos & [illegible] liber [illegible]

erroribus atque delictis: sed fructum iam afferre cepisti
plantatus secus decursus aquarum. Sed forte dicas.
Quid hoc ad propositum? Si virga sacerdotis aruerat et re
floruit. Populus ipse quid est. nisi virga sacerdotalis?
Quibus dictum est. Vos autem genus electum regale sa
cerdotium: genus sanctum. ait apostolus petrus. Unusquisque
ungitur in sacerdotium. ungitur in regnum: sed spirituale reg
num et spirituale sacerdotium. In secundo autem tabernaculo
est thymiamaterium. Thymiamaterium est quod bonum
odorem fragrare consueuit. Ita et vos iam bonus odor
christi estis: iam nulla in vobis sors delictorum: nullus
odor grauioris erroris. Sequitur. ut veniatis ad al
tare. Cepistis venire. spectauerunt angeli: vide
runt vos aduenientes et humanam conditionem illam que an
te peccatorum tenebroso squalore sordebat aspexerunt sub
ito refulgere: ideoque dixerunt. Que est hec que ascen
dit a deserto dealbata? Mirantur ergo et angeli. Vis
scire quare mirentur? Audi ergo apostolum paulum dicentem
ea nobis esse collata que concupiscunt et angeli videre.
Et iterum. Quod oculus non vidit. nec auris audi
uit. nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus di
ligentibus se. Deinde quod accepistis recognosce.
Sanctus dauid propheta hanc gratiam in figura vidit et con
cupiuit. Vis scire quia concupiuit? Iterum audi dicen
tem. Audi. Asperges me ysopo et mundabor: lauabis
me et super niuem dealbabor. Quare? Quia nix
quamuis sit candida. cito aliqua sorde nigrescit atque

decerpitur: istam gratiam quam accepisti si teneas quod
accepisti erit diuturna atque perpetua. Veniebas
ergo desiderans ad altare: utpote qui tantam gratiam
videras. Veniebas desiderans ad altare: quo
acciperes sacramentum. Dicit anima tua. Introibo
ad altare dei: ad deum qui letificat iuventutem meam.
Deposuisti peccatorum senectutem: sumpsisti gratie iuven
tutem. Hoc tibi contulerunt sacramenta celestia. De
nique iterum audi dicentem david. Renovabitur ut aqui
le iuventus tua. Bona aquila esse cepisti: que ce
lum petisti. terrena fastidis. Bone aquile circa
altare. Ubi enim corpus ibi et aquile. Forma cor
poris altare est. Et corpus christi est in altari: aquile
vos estis renovate ablutione delicti. Venisti ad
altare: vidisti sacramenta posita super altare: et
ipsam quidem miratus es creaturam. Tamen creatura
sollempnis et nota. Forte aliquis dixerit. Iudeis
deus tantam gratiam contulit: manna illis pluit e celo.
quid plus dedit fidelibus suis. Quid plus tribuit
hiis. quibus plus promisit. Accipe quod dico. anteriora
esse misteria christianorum quam iudeorum: et diviniora esse
sacramenta christianorum quam iudeorum. Quomodo? Acci
pe. Iudei quando esse ceperunt. Ex iuda utique pronepote
abrahe: aut si vis et sic intelligere. ex lege quam in
deserti sunt tempore sancti moysi. Et si tunc deus iudeis ma
na murmurantibus pluit e celo: tibi autem sacrame
torum hora figura precessit. quando abraham erat quando ver

accipe meruerunt. Ergo ex pronepote abrahe

vernaculos trecentos decem et octo collegit. et persecu-
tus est adversarios de captivitate eruens nepotem
suum: tunc victor venit occurrit ei melchisedech sacer-
dos. et obtulit ei panem et vinum. Quis habuit panem
et vinum? Abraham non habuit. Sed quis habuit?
Melchisedech. Ipse ergo auctor sacramentorum. Quis
est melchisedech? Qui significatur rex iustitie: rex pa-
cis. Numquid homo quisquam potest esse rex iustitie? Quis ergo est
rex iusticie? nisi iusticia dei. Quis est dei pax: nisi
dei sapientia? qui potuit dicere. pacem meam do vobis.
pacem meam relinquo vobis. Ergo primo intellige
sacramenta hec que accipis anteriora esse quam sint moy-
si sacramenta quecumque iudei habere se dicunt: et prius ce-
pisse populum christianum quam cepisse populum iudeorum. Sed
nos in predestinatione: illi in nomine. Obtulit ergo
melchisedech panem et vinum. Quis est melchisedech?
Sine patre inquit. sine matre. sine generationis ordine:
neque initium dierum. neque finem vite habens. Hoc habet
apud hebreos epistola. Sine patre inquit est. sine matre:
similis autem filio dei. Sine matre natus est dei filius.
generatione celesti: quia ex solo patre deo natus est. Et iterum
sine patre natus est: quando natus ex virgine est. Non enim
ex virili semine generatus est: sed natus est de spiritu sancto
ex maria virgine. utero editus virginali. Similis per
omnia filio dei. Sacerdos quoque erat melchisedech:
quia et christus sacerdos cui dicitur. Tu es sacerdos in eter-
num: secundum ordinem melchisedech. Ergo auctor sacra-

mentorum quis est. nisi dominus ihesus. De celo ista sacramen-
ta venerunt: consilium enim omne de celo est. Vere enim
magnum et divinum miraculum quod populo pluit manna
de celo: et non laborabat populus et manducabat.
Tu forte dicis: meus panis est usitatus. Sed pa-
nis iste panis est ante verba sacramentorum. Ubi ac-
cesserit consecratio: de pane fit caro christi. Hoc igitur
astruamus: quomodo potest qui panis est corpus esse christi. Con-
secratio autem quibus verbis est. et cuius sermonibus.
Domini ihesu. Nam reliqua omnia que dicuntur: laus deo defertur.
Oratione petitur pro populo. pro regibus. pro ceteris. Ubi ve-
nitur ut conficiatur venerabile sacramentum: iam non
suis sermonibus sacerdos. sed utitur sermonibus christi.
Ergo sermo christi hoc conficit sacramentum. Quis ser-
mo christi. Nempe is quo facta sunt omnia. Iussit dominus. et
factum est celum. Iussit dominus et facta est terra. Iussit dominus.
et facta sunt maria. Iussit dominus: omnis creatura genera-
ta est. Vides ergo quam operatorius sit sermo christi. Si
ergo tanta vis est in sermone domini ihesu ut inciperent
esse que non erant: quanto magis operatorius ut sint
que erant et in aliud commutentur. Celum non erat:
mare non erat: terra non erat. Sed audi dicentem.
Ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt.
Ergo tibi ut respondeam. non erat corpus christi con- ant
secrationem: sed post consecrationem dico tibi. quia
est corpus christi. Ipse dixit et factum est: ipse mandavit
et creatum est. Tu ipse eras: sed eras vetus creatura.

Postea quam consecratus es: nova creatura esse cepisti.
Vis scire quam nova creatura. Omnes inquit in christo
nova creatura. Accipe quemadmodum sermo christi
creaturam omnem mutare consueverit. et mutet quando
volt instituta nature. Quomodo requiris. Accipe. Et pri-
mo omnium de generatione eius sumamus exemplum. Con-
suetudo est ut non generetur homo nisi ex viro et mu-
liere et consuetudine coniugali. Sed quia voluit deus.
quia hoc elegit sacramentum de spiritu sancto ex virgine christus
natus est: hoc est mediator dei et hominum. homo christus ihesus.
Vides ergo quia contra instituta et ordinem homo est na-
tus ex virgine. Accipe aliud. Urgebatur plebs iude-
orum ab egiptiis interclusus erat mari. divino im-
perio moyses virga tetigit aquas et se unda divisit:
non utique secundum sue nature consuetudinem. sed secundum gratiam
celestis imperii. Accipe aliud. Sitiebat plebs ve-
niebat ad fontem amarus erat fons. misit lignum sanctus
moyses in fonte: et factus est dulcis fons qui ama-
rus erat. hoc est mutavit consuetudinem nature
sue. accepit dulcedinem gratie. Accipe et quartum ex-
emplum. Ceciderat ferrum securis in aquis: quasi
ferrum sua consuetudine demersum est. Misit lignum
helizeus: statim ferrum elevatum est. et aquis superna-
tavit. utique contra consuetudinem ferri. Est enim fer-
ri materies gravior quam aquarum est elementum. Ex
hiis igitur omnibus non intelligis quantum operetur sermo ce-
lestis. Si operatus est in fonte terreno. si operatus

est sermo celestis in aliis rebus. non operatur in celestibus sacramentis. Ergo didicisti quod ex pane corpus christi fiat. Et quid vinum. Vinum et aqua in calicem mittitur. sed fit sanguis consecratione verbi celestis. Sed forte dicis. Speciem sanguinis non video. sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti. ita etiam similitudinem preciosi sanguinis bibis: ut nullus horror cruoris sit. et precium tamen operetur redemptionis. Didicisti ergo quod quod accipis corpus est christi. Vis scire quod verbis celestibus consecratur. Accipe que sunt verba. Dicit sacerdos. Fac nobis inquit oblationem hanc scriptam. rationabilem. acceptabilem: quod est figura corporis et sanguinis domini nostri ihesu christi. Qui pridie quam pateretur in sanctis manibus suis accepit panem. respexit ad celum ad te sancte pater eterne deus. gratias agens. benedixit fregit. fractumque apostolis suis et discipulis suis tradidit dicens. Accipite et edite ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum: quod pro multis confringetur. Similiter et calicem postquam cenatum est. pridie quam pateretur accepit. respexit ad celum ad te sancte pater omnipotens eterne deus: gratias agens benedixit/ apostolis et discipulis suis tradidit dicens. Accipite et ex hoc omnes. Hic est enim calix sanguinis mei. Vide omnia. Illa verba ewangeliste sunt. usque ad accipite. sive corpus sive sanguinem. Inde verba sunt christi. Accipite et bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus. Vide singula. Qui pridie quam pateretur inquit in sanctis manibus suis

[Margin: et bibite]

accepit panem. Antequam consecretur panis est: ubi autem ver-
ba Christi accesserint. corpus est Christi. Denique audi
dicentem. Accipite et edite ex hoc omnes: hoc est
enim corpus meum. Et ante verba Christi. calix est vi-
ni et aque plenus. Ubi verba Christi operata fuerint:
ibi sanguis efficitur. qui plebem redemit. Ergo
videte quantis generibus potens est sermo Christi universa
convertere. Deinde ipse dominus Iesus testificatur nobis
quod corpus suum accipiamus et sanguinem. Numquid
debemus de eius fide et testificatione dubitare.
Iam redi mecum ad propositionem meam. Magnum quidem
et venerabile quod manna iudeis pluit e celo.
Sed intellige quid est amplius manna de celo an
corpus Christi. Corpus Christi utique qui auctor est celi. Deinde
manna qui manducavit mortuus est. qui manducave-
rit hoc corpus fiet ei remissio peccatorum et non morie-
tur in eternum. Ergo non otiose dicis tu amen. ia
in spiritu confitens. quod accipias corpus Christi. et tu dicis
amen. hoc est. verum est. Quod confitetur lingua teneat
affectus. Ut scias autem hoc esse sacramentum. huius
figura ante precessit. Deinde quantum sit sacramentum
cognosce. Vide quid dicat. Quotienscumque hoc fe-
ceritis: totiens commememorationem mei facietis
donec iterum adveniam. Et sacerdos dicit. Ergo
memores gloriosissime eius passionis. et ab inferis
resurrectionis. et in celum ascensionis offerimus
tibi hanc inmaculatam hostiam. rationabilem hostiam.

incruentam hostiam. hunc panem sanctum et calicem vite eterne. et petimus et precamur ut hanc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus angelorum tuorum. sicut suscipere dignatus es munera pueri tui iusti abel. et sacrificium patriarche nostri abrahe. et quod tibi obtulit summus sacerdos melchisedech. Ergo quotienscumque accipis: quod tibi dixit apostolus. Quotienscumque accipimus: mortem domini annunciamus. Si mortem annunciamus: et remissionem peccatorum. Si quotienscumque effunditur sanguis in remissionem peccatorum funditur: debeo illum semper accipere. ut mihi semper peccata dimittantur. Qui semper pecco: semper debeo habere medicinam. Interim et hodie quantum potuimus explanavimus. Sed crastina die sabbato et dominica de orationis ordine dicemus: quemadmodum possimus. Dominus noster conservet vobis gratiam quam dedit. et oculos quos vobis aperuit plenius illuminare dignetur per unigenitum filium suum regem ac salvatorem dominum: per quem sibi et cum quo sibi laus honor gloria. magnificentia potestas. cum spiritu sancto a seculis et nunc et semper et in omnia secula seculorum. Amen.

Explicit liber quartus beati ambrosii episcopi de sacramentis. Incipit liber quintus.

Hesterno sermo noster ac tractatus usque ad altaris sancti sacramenta deductus est. et cognovimus sacramentorum istorum figu

m abrahe temporibus precessisse. qui obtulit sacrificium
sanctus melchisedech neque initium neque finem habens.
Audi hoc quid dicat paulus apostolus ad hebreos.
Ubi sunt qui filium dei dicunt esse de tempore. Melchisedech
dictum est quod neque initium dierum neque finem habens. Si
ergo melchisedech non habet initium dierum: numquid christus
habere potuit. Sed non est plus figura quam veritas.
Vides ergo quia ipse est primus et novissimus. Non
quod finem inveniat: sed quod universa concludat.
Diximus ergo quod in altari constituatur calix et pa
nis. In calice inquit mittitur vinum. Et quid ali
ud. Aqua. Sed michi dicis. Quomodo melchisedech
panem et vinum obtulit. quid sibi vult admixtio aque.
Rationem accipe. Primo omnium figura que ante precessit.
tempore moysi quid habet. Namque cum sitisset po
pulus iudeorum. et murmuraret quod aquam inve
nire non possent: iussit deus moysi ut tangeret
petram cum virga. Tetigit petram: et petra undam
maximam fudit. sicut ait apostolus. Bibebant autem
de consequente eos petra: petra autem erat christus.
Non immobilis petra: que populum sequebatur. Et tu bibe
ut te christus sequatur. Vide misterium. Moyses
hoc est propheta: virga hoc est verbum dei. Sacerdos
verbo dei tangit petram: et fluit aqua et bibit
populus dei. Tangit ergo sacerdos: redundat aqua
in calice. salit in vitam eternam: et bibit populus dei
qui dei gratiam consecutus est. Didicisti ergo hoc: accipe

et aliud. In tempore dominice passionis cum sabbatum mag
num intraret. quia vivebat dominus noster ihesus christus vel
latrones missi sunt qui percuterent eos. venien
tes invenerunt defunctum dominum nostrum ihesum christum. Tunc
unus ex militibus lancea tetigit latus eius. et
de latere eius fluit sanguis et aqua. Quare
aqua? Quare sanguis? Aqua ut mundaret.
sanguis ut redimeret. Quare de latere? Quia
unde culpa: inde gratia. Culpa per feminam: gratia
per dominum nostrum ihesum christum. Venisti ad altare. Vocat
te dominus ihesus vel animam tuam vel ecclesiam: et ait. Oscu
osculis letur me ab ~~[illegible]~~ oris sui. Vis ad christum aptare.
nichil gratius: vis ad animam tuam nichil iocundius.
Osculetur me. Videt te mundum esse ab omni peccato. quia
delicta detersa sunt. ideo te sacramentis celestibus
dignum iudicat. ideo invitat ad celeste convivium. os
culetur me ab osculis oris sui. Tamen propter sequen
tia anima tua vel condicio humana vel ecclesia. videt se
ab omnibus esse mundatam peccatis. dignam que ad christi altare
possit accedere. Quid est enim altare? nisi forma christi.
Vidit sacramenta mirabilia ait. Osculetur me
ab osculo oris sui: hoc est osculum michi christus infigat.
Quare? Quia meliora sacramenta tua super vinum.
Super illud vinum. Quod et si suavitatem habet. leticiam
habet. gratiam habet. Tamen in illo leticia secularis: in
te autem iocunditas spiritualis est. Iam tunc ergo salo
mon inducit nuptias vel christi et ecclesie. vel spiritus

et carnis et aīe. Et addidit. Vngentū exina
nitū ē nomen tuū: ꝓpterea adolescentule dilex
erunt te. Que sūt iste adolescentule nisi aīe
singulorū .q̄ posuerūt istius corporis senectutē.
renouate ꝑ spm̄ scm̄: Attrahe nos. post odorē
vngentorū tuorū currimus. Vide quid dicat.
Non potes sequi xp̄m. nisi ipē attrahat. Denique
ut scias tū exaltatus fuero inquit a terra: oīa
trahā ad meipm. Induxit me rex in cubiculū
suū. Grecus in promptuariū tuū et incellariū suū
habet: ubi bona libamīa. ubi boni odores. mel
la suauia. ubi fructus diuersi. ubi epule varie: ut
plurimis epulis tuū prandiū condiatur. Ergo venisti
ad altare. accepisti corpus xp̄i. Audi iterū que
sacramēta es consecutus. Audi dicentē dauid. Et
ille in spū hec misteria ꝑuidebat et letabat: nich
il sibi adesse dicebat. Quare. Quia qui accepit
corpus xp̄i nō esuriet ineternū. Quotiens au
disti vicesimū scdm psalmū. et nō intellexisti:
vide quēadmodū aptus sit celestibus sacramentis.
Dn̄s pascit me et nichil michi deerit: in loco
pascue ibi me collocauit. Sup aquā refectio
nis educauit me: aiam meā conuertit. Dedux
it me sup semitas iusticie: ꝓpter nomē suū.
Nā et si ambulauero in medio vmbre mortis:
nō timebo mala qm̄ tu mecū es. Virga tua et
baculus tuus: ipā me consolata sūt. Virga impe

tiũ : baculus passio ē. hoc ē eterna diuinitas
xpi. Sed etiã passio corporalis. Illa creauit: hec
redemit. Parasti in conspectu meo mensã:
aduersos eos qui tribulant me. Impinguasti
in oleo caput meũ: et poculũ meũ inebrians
q̃ p̄clarũ ē. Venisti ad altare: accepisti grām
xpi: sacramenta es celestia consecutus. Gaudet
ecclia redemptione multorũ: et astare sibi famu
liã candidatã spūali exultatōe letatur. Habes
hoc in canticis canticorũ: leta inuocat xpm: pa
ratũ habens conuiuiũ: qđ dignũ epulatōe celesti
videatur. Ideo ait. Descendat frater meus ĩ ortũ
suũ: et capiat fructũ pomiferarũ suarũ. Que
sunt iste pomifere? Lignũ aridũ fueras in adã:
sed nũc per grām xpi pomifera arbor pullulasti.
Libenter accipit dns ihus: et dignatione celesti
rndit ecclie sue. Descendi in ortũ meũ: vindemi
aui mirrã cũ vngentis. Manducaui panē meũ
cũ melle meo: et bibi vinũ cũ meã latte meo.
Edite inquit fr̄es mei. et inebriamini. Vinde
miaui mirrã cũ vngentis meis. Que est ista
vindemia? Cognoscite vineã: et agnoscite vin
demiã. Vineã inquit ex egipto transtulisti: hoc
est p̄plm dei. Vos estis vinea quasi vinea plan
tata: quasi vindemia fructũ dedisti. Vindemia
ui mirrã cũ vngentis meis: hoc ē in odore
quē accepistis. Manducaui panē meũ cũ mel

le meo. Vides quod in hoc pane nulla sit amaritu-
do: sed omnis suauitas sit. Bibi vinum cum lacte meo.
Vides huiusmodi esse leticiam: que nullis peccatorum sordibus pol-
luatur. Quotienscumque enim bibis, remissionem acci-
pis peccatorum: et inebriaris spiritu sancto. Unde et apostolus
ait. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed
impleamini spiritu sancto. Vino enim qui inebriatur vacil-
lat et titubat: spiritu qui inebriatur, radicatus in christo
est. Et ideo preclara ebrietas que sobrietatem mentis
operatur. Hec sunt que de sacramentis breuiter per-
currimus. Nunc quid superest nisi oratio. Et nolite pu-
tare mediocris esse virtutis, scire quemadmodum oretis.
Apostoli sancti dicebant ad dominum ihesum. Domine doce nos orare.
quemadmodum iohannes docuit discipulos suos. Tunc ait
dominus orationem. Pater noster qui es in celis sanctificetur no-
men tuum. adueniat regnum tuum fiat voluntas tua.
sicut in celo et in terra. Panem nostrum cotidianum da
nobis hodie et dimitte nobis debita nostra. sicut et
nos dimittimus debitoribus nostris: et ne nos indu-
cas in temptationem. sed libera nos a malo. Vides
quam breuis oratio. et omnium plena virtutum. Primus
sermo quam perfecte sit gratie. O homo faciem tuam non aude-
bas ad celum attollere: oculos tuos in terram di-
rigebas: et subito accepisti gratiam christi. omnia tibi
peccata dimissa sunt. Ex malo seruo factus est filius
bonus: ideo presume. non de operatione tua. sed de
gratia christi. Gratia enim inquit christi saluati estis. apostolus

ait. Non quia habet arrogantia est sed fides. Predica
re quod acceperis non est superbia sed devotio. Ergo at
tolle oculos ad patrem qui te per lavacrum genuit,
ad patrem qui te per filium redemit, et dic pater noster.
Bona presumptio sed moderata. Patrem dicis quasi
filius, sed noli tibi specialiter aliquid vendicare.
Solius Christi specialis est pater, nobis in commune omnibus
est pater, quia illum solum genuit, nos creavit. Dic ergo
et tu per gratiam patrem nostrum, ut filius esse merearis. Ecclesie
contuitu et consideratione teipsum commenda. Pater
noster qui es in celis. Quid est in celis? Audi scrip
turam dicentem: Excelsus super omnes gentes dominus.
Et ubique habes quod super celos celorum dominus sit. Quasi
non in celis et angeli? qui non in celis et dominationes?
sed in illis celis de quibus dictum est: Celi enarrant
gloriam dei. Celum est ibi ubi culpa cessavit. Celum
est ibi ubi flagitia feriantur. Celum est ibi ubi nul
lum mortis est vulnus. Pater noster qui es in celis
sanctificetur nomen tuum. Quid est sanctificetur? Quasi
optemus ut sanctificetur ille qui ait: Estote sancti quia
ego sanctus sum. q Quasi ei aliquid ex nostra perdita
tione sanctificationis accedat. Non, sed sanctificetur in
nobis, ut ad nos eius possit sanctificatio pervenire.
Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum,
veniat regnum tuum. Quasi non eternum sit regnum.
Ipse Jhesus dicit: ego in hoc natus sum, et tu dicis pri
veniat regnum tuum, quasi non venerit. Sed nunc

veniat regnum dei: quia cives estis gratiam consecuti. Ipse
enim ait. Regnum dei intra vos est. Veniat regnum
tuum: fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.
Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Sanguine
Christi pacificata sunt omnia vel in celo uel in terra.
Sanctificatum est celum: deiectus est diabolus. Ubi
versatur? Ubi est homo quem ille decepit. Fiat volun-
tas tua: hoc est sit pax in terra quemadmodum in celo.
Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Memini
sermonis mei: cum de sacramentis tractarem. Dixi
vobis quod ante verba Christi quod offertur panis dicatur.
ubi Christi verba deprompta fuerint: non iam panis
dicitur. sed corpus Christi appellatur. Quare ergo
in oratione dominica que postea sequitur ait panem nostrum?
Panem quidem quod est dixit. sed epiusion dixit: hoc est
supersubstantialem. Non iste panis est qui vadit in
corpus. sed ille panis vite eterne qui animam nostram sub-
stantiam fulcit: ideo grece epiusion dicitur. Latinus
autem hunc panem cotidianum dixit: quia greci dicunt:
t e n o e t c i o y c a n y a e r a n.
adveniente die. Ergo quod latinus dixit. et quod
grecus: utrumque utile videtur. Grecus utrumque
uno sermone significavit. Latinus cotidianum
dixit. Si cotidianus est panis. cur post annum
illum sumis. quemadmodum greci in oriente facere con-
sueverunt. Accipe cotidie quod cotidie tibi prosit.
Sic vive ut cotidie merearis accipere. Qui non

meretur cotidie accipere: non meretur post annum acci
pere. Quomodo sanctus iob pro filiis suis offerebat coti
die sacrificium: ne forte aliquid vel in corde uel in
sermone peccassent. Ergo tu audis quod quoti
enscumque offertur sacrificium. mors domini. resur
rectio domini. eleuatio domini significetur: et remis
sio peccatorum. et panem istum vite non cotidianum acci
piamus? Qui vulnus habet: medicinam requirit.
Vulnus est quia sub peccato sumus: medicina est celeste et
venerabile sacramentum. Panem nostrum cotidianum
da nobis hodie. Cotidie si accipis. cotidie tibi
hodie est: et si tibi hodie est christus tibi cotidie resur
git. Hodie ergo est cum christus resurgit. Heri et ho
die ipse est. ait apostolus paulus. Sed alibi ait: Nox
precessit: dies autem appropinquabit. Nox hesterna
precessit: dies hodierna appropinquabit. Sequitur:
Dimitte nobis debita nostra. sicut et nos dimitti
mus debitoribus nostris. Debitum quid est. nisi peccatum.
Ergo si non accipes alienis fenoris pecuniam. non
egeres. Et ideo peccatum tibi imputatur. Habuisti
pecuniam cum qua diues nascereris. Diues eras.
ad ymaginem et similitudinem dei factus. Perdidisti quod
habebas: hoc est humilitatem. Dum arrogantiam de
fideras vindicare: perdidisti pecuniam. sicut adam
nudus es factus. Accepisti a dyabolo debitum:
quod non erat necessarium. ~~Cautionem tuam~~ Et ideo
qui eras liber in christo: debitor factus es dyaboli.

Cautionē tuā tenebat inimicus: s; eā dn̄s crucifixus suo cruore delevit. Abstulit debitū tuū: reddidit libertatē. Bene ergo ait. Et dimitte nobis debita nrā: sicut et nos dimittimus debitoribz nr̄is. Vide quid dicas. Quō ego dimittā. sic et tu dimitte michi. Si dimiseris: bene convenit ut dimittatur tibi. Si nō dimittis: quō eum cōvenis ut dimittatur tibi. Et ne patiaris nos induci in tēptationē. Sed libera nos a malo. Vide quid dicat. Et ne patiaris induci nos i tēptationē: sed quasi adletha talē vult quā ferre possit humana condicio: et unusquisque a malo. hoc est ab inimico. a pctō liberetur. Potens est autē dn̄s q abstulit pctm̄ vrm̄. et delicta vrā donavit tueri et custodire vos adversū dyaboli adversantis insidias: ut nō vobis obrepat inimicus. q culpā generare cōsuevit. Sed q deo se cōmittit. dyabolū nō timet. Si enim deus p nob: quis cōtra nos. Cui glā laus et glā a seculis et nūc et in omnia secula seculorū Amen

1 tēptacio

Explicit liber quintus bti ambrosii epi de sacramentis

Incipit liber sextus eiusdem

Sicut verus est dei filius dn̄s nr̄ ihs xpūs. nō quēadmodū hoīes p gratiā: s; quasi filius ex substantia pris: ita vera caro xpi. sicut ipē dixit quā accipimus. et verus est sanguis quo potamur. Sed forte dicas.

Explicit lib 6 ... de sac ... lib 6 ...

quod dixerunt tunc temporis etiam discipuli christi audientes
dicentem. Nisi quis manducaverit carnem meam et
biberit meum sanguinem: non manebit in me. nec
habebit vitam eternam. Forte dicas. Quomodo vera ca-
ro? Quomodo vero sanguis? Cum similitudinem ~~video non~~
video carnis. non video sanguinis veritatem. Primo
omnium dixi tibi sermone christi qui operatur ut possit mu-
tare et convertere genera et instituta nature. Deinde
ubi non tulerunt sermonem christi discipuli eius: sed
audientes quod carnem suam manducare daret. et
sanguinem suum daret bibendum. recedebant. Solus
tamen petrus dixit. Verba vite eterne habes? et ego
a te quo recedam? Ne igitur plures hoc dicerent. et ne
veluti quidam esset cruoris horror. sed maneret gratia
redemptoris? ideo in similitudinem quidem accipis sa-
cramentum: sed vere nature gratiam virtutemque con-
sequeris. Ego sum inquit panis vivus. qui de celo
descendi. Sed non descendit e celo: hoc est carnem as-
sumpsit ex virgine. Quomodo ergo descendit panis e
celo et panis vivus? Quia idem dominus noster ihesus christus
consors est et divinitatis et corporis. Et tu qui ac-
cipis carnem: divine eius substantie in illo participa-
ris alimento. Ergo accepisti de sacramentis: ple-
nissime cognovisti omnia. quod baptizatus es in nomine
patris. In omnibus que egimus servatum est misterium tri-
nitatis. Ubique pater. filius. et spiritus sanctus. Una operatio.
una sanctificatio. et si quedam veluti specialia esse vide

ait. Quo deus qui te vnxit. et signauit te dns.
et posuit spm scm in corde tuo. Accepisti g° spm
scm in corde tuo. Accipe aliud. Qa quadmodu
spus scus in corde: ita etia xpus in corde. Quo
habes hoc in canticis canticoru xpm dicente
ad ecclam. Pone me sicut signaculu in corde
tuo: sicut signaculu in brachijs tuis. Ergo vnx
it te deus: signauit te xps. Quo. Quia crucis
ipius signatus forma. ad illius passione acce
pistis signaculu ad illius similitudine: vt ad illius
forma resurgas. Ipius viuas figura. qui pcto
crucifixus et deo viuit. Et tuus homo vetus in
fonte dimersus. pcto crucifixus est: sed deo re
surrexit. Deinde habes alibi spale. qd te voca
uerit deus. In baptismate aut quasi specialiter
concrucifigeris xpo. Deinde qi spaliter qn acci
pis spirituale signaculu. Vide distinctione pso
naru ee. s; conexu e ome misteriu trinitatis:
deinde qd aplus tibi dixit. vt lectu e nudiuster
tius. Diuisiones aut graru sut: ide aute spus.
Diuisiones aute misterioru sut: ide aute dns.
Diuisiones opationu sut: ide aut deus. qui opa
tur oia in oibus. Oia inquit opatur deus: sed
et de spu dei lectu est: vnus atq ide spus diuides
singulis prout vult. Audi scriptura dicente. Qa
diuidit sps pro volutate sua. no pro obsequio.
Ergo diuidit spus vobis gram prout vult. non

prout iubetur. Et maxime quia spiritus dei spiritus christi
est. Et illud tenete ipsum esse spiritum sanctum: ipsum spiritum
dei: ipsum spiritum christi: ipsum spiritum paraclitum. Arria
ni putant se derogare spiritui sancto: si dicant illum
paraclitum. Quid est paraclitus: nisi consolator? Qui
non et de presenti lectum: quia ipse deus est consolatio
nis. Vides ergo quia in eo derogandum putant spiritui sancto:
in quo patris eterni potestas pio predicatur affectu.
Aut quomodo orare debeamus accipite. Multe
virtutes orationis sunt. Ubi orare debeamus non est
mediocris. non mediocris questio. Ait apostolus.
Volo autem viros orare in omni loco: levantes pu
ras manus sine ira et disceptatione. Et dominus
dicit in evangelio. Tu autem cum oras. intra in cu
biculum tuum: et clauso ostio ora patrem tuum. Non
tibi videtur esse contrarium. ut dicat apostolus. in omni
loco ora: et dominus dicat intra in cubiculum tuum ora.
Sed non est contrarium tibi. Hoc ergo absolvamus: deinde
quomodo debeas incipere orationem. et quo ordine distin
guere: quid subtexere. quid alligare. quemadmodum clau
dere orationem. Deinde pro quo orare debeas: hec
omnia dicamus. Primo ubi orare debeas. Aliud
paulus dicere videtur: aliud dominus. Numquid potuit
paulus contra christi docere precepta? Non utique.
Qua ratione? Quia non est contrarius. sed interpres
est christi. Imitatores mei inquit estote: sicut et
ego christi. Quid ergo? Potes inquit ubique orare:

et in cubiculo tuo semper orare. Habes ubique cubi-
culum tuum. Et si inter gentes. inter iudeos po-
situs sis: habes tamen tuum secretum ubique. Cubiculu-
m tuum mens tua est. In populo licet positus: tamen in in-
teriore homine archanum tuum secretumque conservas.
Tu autem cum oras. intra in cubiculum tuum. Bene
audi. intra. Nec sic ores quomodo iudeus: cui dici-
tur. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum
longe est. Non ergo de labiis tantummodo tua procedat ora-
tio totus. inde intra in recessum pectoris tui. To-
tus ingredere. non te perfunctorium videat ille: cui
te placere desideras. Videat. quia ex corde oras:
ut te ex corde orantem dignetur audire. Tu autem
cum oras intra in cubiculum tuum: et clauso ostio ora
patrem tuum. Quid est clauso ostio? Audi quod ostium
habeas: quod debeas claudere. cum oras. Utinam
mulieres audirent. Audisti iam sanctus david te do-
cuit dicens. Pone domine custodiam ori meo: et os-
tium circumstantie labiis meis. Est alibi ostium quod ait
apostolus paulus dicens. Ut aperiatur inquit michi
ostium verbi: ad loquendum misterium christi. Hoc est
quando oras. noli sermone clamare. nec diffundere
orationem tuam. nec iactare per populos. In secreto tuo
ora securus: ut te in secreto possit audire qui omnia
videt atque audit universa. Et ora patrem tuum in
abscondito. Audi deprecantem. Quid prosit autem
interrogemus qua ratione secreti magis orare de-

beamus cum tum vociferatione. Audi. De consue
tudine hominum sumamus exemplum. Si aliquem ro
gas qui cito audit non opus putas esse clamore:
sed cum rogas voce moderata. Si surdum aliquem
roges. nonne incipis vociferari ut te ille possit
audire? Qui ergo clamat putat quod aliter deus non
possit nisi clamantem audire. Et cum clamose ro
gat eum: eius derogat potestati. Qui autem in silentio
orat fidem defert et confitetur quod deus scrutator
cordis et renis sit: et orationem tuam ante [illegible] ille au
diat. quam tuo ore fundatur. Ergo videamus.
Volo autem viros orare in omni loco. Qua ratione
viros dixit? Utique communis oratio est et mulieribus
et viris. Quod non invenio nisi forte scivit apostolus
ideo viros dixit: ne mulieres usurparent et
male intelligerent in omni loco: et inciperent ubique
clamare. quod nec etiam sustinere non possumus. Volo
autem viros hoc est qui possunt servare preceptum orare
in omni loco levantes puras manus. Quid est le
vantes puras manus? Numquid habes in oratione tua
dum tuis gentibus demonstrare? Illud quidem
signum virtutis est non pudoris. Est tamen quo possis
orare: ne figuram demonstres. sed actus tuos le
vas. Si vis operari orationem tuam: levas puras
manus per innocentiam: levas eas non cotidie. Semel
levasti: non opus est ut iterum leves. Volo autem
in omni loco viros orare: levantes puras manus

sine ira et disceptatione. Nichil verius ira
inquit perdit etiā sapientes. Ideo enī oī tpe
cōtu fieri pt xpianus vir iracūdiā debeat
sparē: maxime qui ad orōnē attēdit ne ptur-
bet aīm tuū indignatio: ne ire quidē furor
īpediat orōnē tuā magis placido attēdo pec-
tore. Quid enī irasceris? Servus peccavit: et
tu attēdis ad orōnē ut tibi tua delicta donētur
et alii indignaris. Hoc ē sine ira. Nūc de dis-
ceptatione videamus. Plerūqꝫ negotiator ve-
nit. aut avarus de pecunia cogitat: alter de
lucro alter de honore. alter de cupiditate:
et putat qđ eū deus possit audire. Et ideo
qui oras: divina huānis pferre te cōvenit. Silit
et mulieres inquit volo orare. nō iactantes
se in ornamentis neqꝫ in margaritis ut ait aplš
paulus. Sed et aplus petrus mulieris inquit
grā plurimū valet ut viri eius cōvertatur af-
fectus p uxoris sue bonā conversationē. et incre-
dulus se cōvertat ad grām xpi. hoc valet mu-
lieris gravitas et pudicitia et eius bona cōver-
satio: ut virū suū vocet ad fidē et devotionē
qđ prudentis viri sermo frequenter operatur.
Ergo mulier inquit nō in ornatu capillorū. nō
in tortis crinibꝫ ornamentū suū habeat. sꝫ i orōe
ex corde puro: ubi ē absconditus cordis homo
qui semp apud deū ē locuples. Habes ergo in quo

sis diues. in quo diuitie tue prudentie sunt et tras
titatis insule. fides deuotio et mia. hii sunt the
zauri iustitie: sicut pha memorauit. Deinde vn
de debeas incipe. Dic michi si velis hoiem ro
gare et sic incipias: da m ecce illud qd peto:
none arrogans videtur oratio: Et ideo incho
ari oro debet a dei laude: ut roges oipotente
deu cui possibilia sut oia. qui habet volutate
pstandi. Sequitur obsecratio: sicut aplus do
cuit dicens. Obsecro igitur primu fieri obsecratio
nes grarum actiones. Prima g oro. laude debet
dei: scda supplicatione: tertia postulatione: qrta
grarum actione. No debes quasi famelicus ad
cibu et de cibo incipe: sed ante a laudibz dei. Vn
de et oratores isti sapientes habent hanc disci
plina: ut iudice fautore sibi prestent icipiunt
a laudibz eius: ut beniuolu sibi faciat cognito
re: deinde paulati incipiut rogare iudice. ut
patienter dignetur audire. illud et tertio pos
tulatione sua depromere quid petat exprime
Quarto quo cepit a laudibus dei: sic debet in
dei laude desinere. Habes hoc in orone dnica.
Pater noster qui es in celis ~~sanctificetur nome tuu.~~
id est ut sctificet seruos suos. Nomen illius scifi
cetur in nobis: qui pdicantur hoies xpiani. Er
go optantis e sctificetur nomen tuu. Adueniat
regnu tuu. Postulatio ut in nobis sit xpus. Si

l laus di q pfina pdicat i eo pietatis gloria . laus di ?citat i
celis no in tris pr nr qui es in celis scificet nome tuu.

deus in nobis regnat: locum in nobis aduersari-
us habere non poterit. culpa non regnat. sed regnat virtus:
regnat pudicitia. regnat deuotio. Deinde fiat vo-
luntas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum cotidia-
num da nobis hodie. Hec postulacio maxime est eorum
que postulantur. Et dimitte inquit nobis debita nostra:
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Ideo cotidie
accipe: ut cotidie debito tuo indulgentiam petas. Et
ne patiaris nos induci in temptationem: sed libera nos
a malo. Que sequuntur audi quid dicat sacerdos.
Per dominum nostrum ihesum christum in quo est honor. tibi laus. glo-
ria. magnificentia. potestas cum spiritu sancto a seculis. et nunc
et semper. et in omnia secula seculorum amen. Alius sermonum
dauid licet unus libellus sit. habens eas virtutes
orationis quas supra diximus: tamen plerumque et in uno psal-
mo omnes iste orationis partes inveniuntur. quod in octavo
invenimus. Denique sic cepit. Domine dominus noster: quam admira-
bile est nomen tuum in universa terra. Oratio ergo
prima: deinde obsecratio. Quoniam videbo celos tuos
opera digitorum tuorum. hoc est celos videbo: lunam et
stellas que tu fundasti. Utique non dicit celum videbo: sed
videbo celos in quibus incipit albescere gratia. et splen-
dor celestis. Hos sibi celos nunc promittebat propheta
dari: qui celestem gratiam a domino merentur. Lunam et
stellas que fundasti: lunam ecclesiam. stellas celestem gratiam
refulgentes. Deinde vide postulationem eius. Quid
est homo quod meministi eius. aut filius hominis quoniam

visitas eum? Minorasti eum paulominus ab angelis.
gla et honore coronasti eum: constituisti eum sup opa
manuum tuarum. Item alia graru actio. Omia subie-
cisti sub pedibus eius. oues et boues vniuer-
sas: insup et pecora campi et ceta. Dominus
pro captu nro: forsitan qd no diximus ut potu-
imus expressimus. Sctitas vra institutis sacer-
dotalibz informata laboret tene qd accepit a
deo. et oblacio sicut hostia purum in vobis semp sui
signaculum recognoscat: ut ipi ad gram et ad pre-
mia virtutum puenire possitis. Per dnm nrm ihm
xpm: cui e honor. laus. ppetuitas. a seculis et
nunc et semp et in oia secula seculorum Amen

632.633